Anul XXIV
16
(990)
Simbătă
18 aprilie
1981
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

PARTIDUL S-A NĂSCUT PRIMĂVARA

De șaizeci de ani — vîrsta partidului, eroică, legendară — au crescut și cresc înseși rădăcinile prezentului nostru socialist, întărind cu vigoare pămîntul fertil al patriei și făcîndu-l să rodească în cea mai curată și mai demnă lumină a sa. De șaizeci de ani, ca și cum am număra șaizeci de trepte în sus și pe fiecare vedem înscrisă însăși istoria, de azi și de mai înainte, cu tot ce a însemnat ea sacrificiu și luptă, putere vie de dăruire și încredere în idealurile de progres și libertate.

Partidul s-a născut primăvara, a fost făurit la temperatura aspirațiilor celor mai fierbinți ale clasei care și-a asumat și a fost investită cu greul rol de a schimba însuși cursul istoriei, de a redresa de fapt acest curs și a-l face să respire în numele ideii de om și umanitate. Partidul s-a născut primăvara, o coincidență în natură, desigur, dar cel mai mult și mai mult, o coincidență în natura politică și socială a existenței și, cel mai mult și mai mult, o coincidență în natura revoluționară a acesteia ca o propunere, un poriect amplu de viitor și în același timp ca o garanție, ca un mijloc, o modalitate a acestuia și în toate ca un suflu, ca un nerv mereu proaspăt, vital. Încît, partidul a fost și a devenit sinonim cu însăși primăvara. Istoria sa de șaizeci de ani se trage însă de mai demult și mai de departe, din tot ce a frămîntat și a scos mai de preț la lumină poporul, în toată mișcarea și zbaterea sa seculară, pentru ca, prin partid — și, deci prin el însuși — să ajungă azi stăpîn pe propriul său destin și la înălțimea propriei sale realități de spirit, împlinindu-și în chip strălucit vocația libertății, a independenței și suveranității sale, construindu-și și emancipîndu-și viața de fapt, munca în cel mai fidel și mai fertil anotimp al său.

O continuă creație străbate în fond prin tot ceea ce năzuim și întreprindem, datele și revelațiile înseși ale unei omniprezente și durabile opere, ale unui omniprezent și durabil proces de creație ne întîmpină și trăim în tot ceea ce năzuim și punem în front deschis de lucru, resimțim în toate febra și țesătura întinsă a acestei primăveri care, în conștiința noastră, este sinonimă cu însuși partidul, cu glorioasa sa aniversare. Și mai simțim, cu o nouă hotărîre, cu un nou chip pe care îl capătă în noi și certifică la orizont noi împliniri acel a *face totul*, o sintagmă, rostire a însuși modului cum trebuie să acționăm și rostire a însuși faptului de viață, modelator cu care secretarul general al partidului ni se adresează deopotrivă inimii și conștiinței, simțim că în rădăcinile clare, puternice ale prezentului pulsează, la scara întregii națiuni, viitorul în cea mai concretă și laborioasă proiecție a sa. Congresul al XII-lea al partidului a desfășurat înaintea ochilor harta, relieful material și spiritual al acestui viitor. O nouă etapă, cu o nouă calitate a muncii, cu o nouă calitate a vieții, cu o nouă angajare și mai susținută, și mai puternică, mai solidară în a face totul pentru a ne înscrie și mai mult pe orbita progresului și civilizației, în rîndul țărilor cu o dezvoltare medie. Înfăptuind o nouă revoluție în agricultură, consolidînd, armonizînd de fapt eforturile în întreaga economie și aplicînd în practică cele mai înaintate cuceriri ale științei și tehnicii, gîndind și producînd mijloace care să ne asigure aceasta și punînd în prim plan eficiența, randamentul sporit.

Partidul s-a născut primăvara, primăvara ne-a găsit gîndind și înfăptuind toate acestea, o continuă lecție de prezent și viitor o aflăm în activitatea însăși a partidului, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Tot astfel după cum un continuu, programatic imbold și o susținută, manifestă direcție o aflăm din demersurile gîndirii și practicii sale revoluționare închinate unei lumi mai bune și mai drepte pe pămînt, idealurilor vii de pace, înțelegere și cooperare între popoare.

Partidul s-a născut primăvara, la glorioasa lui aniversare oamenii, patria respiră iralt și fac intimă legătura dintre faptă și gînd.

Luceafărul

BORIS CARACEA : «AVÎNT» (FRAGMENT) DIN EXPOZIȚIA RETROSPECTIVĂ DESCHISĂ LA SALA DALLES

CÎMPIA ROMÂNIEI

Un foc aurit se ridică aprig în urma
mînzului meu tot mai des rupt din herghelia albastră.
În coama lui roșie ard zările, și luna
abia răsărită în țarcul ceresc.

Cine mi l-a trimis ? Cine-a știut că-s fiu de păstor ?...
E ursitoarea ce i-a ademenit cu ambrozie nările ?
Cine i-a arătat poarta mea,
prin care steaua-i din frunte mă orbește ?!

Hei, largă-i Cîmpia României, tot mai bogată în strălucire,
și nu-s atîtea fulgere, trăsnete, ape, stînci :
să o cuprindă mai strîns în snopul luminii
cum ochii mei înfloriți la tot pasul.

Primăvara își aprinde în pieptul mulțimilor
Adevăratul astru. Azur. Azur. Azur.

Victor Nistea

JURNAL DE POET

FLUVIILE

La un veac de la săvîrșirea Independenței României apare și cea dintîi evocare care însuflețește evenimentul acesta epocal pentru poporul nostru, începută cu **Scrisoare de la Rahova.** Apărută chiar în anul centenarului urmată de **Te Deum la Grivița și Noaptea otomană**, iar acum ajunsă la jumătate prin cele patru sute cincizeci de pagini care alcătuiesc **Fluviile,** carte de o mare frumusețe care are darul de a face plauzibilă o epocă, în spatele căreia se simte un imens efort documentar, muncă anonimă, tenace, de arhivă, în amănunt implinită cu răbdare și pasiune pulsînd în dosul fiecărei pagini fără să-i umbrească prospețimea și libertatea creatoare. Lui Paul Anghel, autorul cărții **O clipă în China** îi revine meritul de a fi pornit această lucrare imensă în vederea restituirii unei epoci vitale pentru devenirea ființei noastre de care nu s-a ocupat pînă acum decît sporadic conștiința noastră literară.

Dacă Revoluția de la patruzeci și opt și-a găsit cel puțin într-un Camil Petrescu obiectivare literară majoră, Războiul de independență, eveniment istoric cu precădere românesc, cum spunea Constantin Noica, nu-și avea pînă acum cartea de literatură pe măsură. **Fluviile,** precum și celelalte trei cărți din ciclul **Zăpezile de acum un veac,** conceput în nouă cărți, celelalte cinci urmînd, nădăjduim, să se desăvîrșească în anii ce vin, ne îndreptățesc bucuria ce vrem să i-o împărtășim autorului deschis dimpreună cu încrederea și îndemnul de a aduce lucrarea la sfîrșitul dorit. Am repetat de atîtea ori ce spunea Kogălniceanu în veacul trecut : istoria de jertfe și suferințl ale poporului nostru nu-i cu nimic mai prejos de-a altor neamuri dar ea nu a fost îndeajuns ridicată în cuvînt la modul convingător de către scriitori cu înzestrare și pregătire care să actualizeze în conștiința poporului nostru înainte de toate. Zac în arhive și documente încă atîtea personalități de însemnătate universală de care nu se ocupă nimeni. Căci este adesea mult mai ușor de scris o literatură fără obiect fără

Ioan Alexandru

Continuare în pagina a 2-a

PREMIILE UNIUNII TINERETULUI COMUNIST

Rigoare și originalitate

Construcțiile epice pe care le reprezintă romanele lui Ștefan Damian și Ioan Dan Nicolescu împărtășesc un punct comun : marea lor ambiție, căci cei doi autori, dincolo de buna stăpînire a multor secrete ale discursului narativ, își caută și o formulă proprie de exprimare a lumilor pe care au optat să le cerceteze sau să le descopere.

Romanul lui Ștefan Damian, **Nunta,** lasă impresia de la început că ar încerca, acumulînd ordonat și exact fapte, tradiții și chiar moravuri de epocă, să ofere o pseudomonografie a unui sat bănățean de la mijlocul secolului nostru și pînă în prezent. Pretextul vieții lui Irimia și a celor care îl înconjoară, unii dintre aceștia narînd și ei, pe rînd, întîmplări semnificative pentru istoria satului, este însă completat de urmărirea modului în care comunitatea rurală se poate degrada, iar psihologia individuală își caută puncte de reper salvatoare ale unor valori pe care evoluția istorică le perimează iremediabil și citeodată violent. În acest ansamblu personajele devin numai purtătoare ale unor semnificații care îi depășesc. Și totuși Ștefan Damian nu păsește într-un univers mitic, ci doar reface cu răbdare, relatînd din unghiurile diferitelor personaje, evenimentele și biografiile martorilor și participanților la acestea. Tonul egal cu care abordează întîmplările, le oferă acestora drepturi egale în evocările dezlegînd sau completînd faptele aparent obscure. În această atmosferă, tulburată rar și în prea mică măsură de altceva decît de obiceiurile pămîntului, rezultate din ritmul de evolutie firesc al ființei — naștere, căsătorie, moarte, doar războaiele și noua societate produc mutații deosebite. Dacă în prima parte a romanului moartea soției lui Irimia, Grațiela, devine un bun prilej de rememorare a epocilor îndepărtate din istoria satului și a tradițiilor acestora (multe pagini ne-au făcut să ne aducem aminte de romanul

Andrei Roman

Continuare în pag. a 7-a

CĂRȚI ȘI AUTORI

Comedii cu olteni

La editura „Cartea Românească", dramaturgul Gheorghe Vlad, cunoscut autor de comedii cu țărani olteni, publică un volum reprezentativ, alcătuit din șapte piese, cam jumătate din numărul total al celor scrise și reprezentate. Iată-le, în ordinea preferată de autor : **Îndrăzneala, Cain și Abel, Comedie cu olteni, Un tren pentru președinte, Cu oltencele nu-i de glumit, Frumoasele olandeze sau Păcălăeala și Doi olteni în Cosmos sau Lume, lume, nu sîntem nebuni.** Cam tot atîtea au rămas pe dinafară și se cuvine să le semnalăm pentru că, după opinia noastră, ele pot intra în competiție cu cele privilegiate de a intra între coperțile volumului : **Punctul culminant, Chitara dragostei, Lupii de mare, Cocoșul cu două creste O glumă de doi bani, Scînduri pentru tron împărătesc, Mitu și Nate făcători de minuni, Picătura de venin.** În felul acesta am obținut o imagine completă a activității de dramaturg a lui Gheorghe Vlad. Este vorba, cum se vede, de o activitate bogată și, într-un ritm destul de regulat, cam o piesă la un an, ținînd seama că autorul a debutat în 1962 cu piesa **Îndrăzneala** reprezentată pe scena teatrului regional București și distinsă cu premiul Uniunii Scriitorilor. Cele mai multe piese au apărut mai întîi în revista **Teatrul.** Vrem să menționăm, totodată, faptul bine cunoscut de publicul spectator că piesele lui Gheorghe Vlad, deși nu au bătruns încă pe scena Naționalului au fost jucate în numeroase teatre din Capitală ori din provincie cu mare succes, totdeauna cu casa închisă, cum se

Pompiliu Marcea

Continuare din pag. a 6-a

ZORII

De cîte ori priviți spre soare
nu cereți anotimpul florii
ci să dispară pierzătorii
cei de ființă și popoare,

în stările inferioare
cu aglele și inuzorii
și-n văi de mări denigratorii
să-ngroașe sîncile de sare.

Atunci s-ar naște flori de floare
în orice zi cum numai zorii
cînd curg din geana aurorii
ca herghelii pedepsitoare
ale trufiei și erorii
pe un pămînt în sărbătoare.

Gheorghe Pituț

O saga bucovineană

Este interesant de observat că Bucovina a constituit mai ales obiectul poeziei. Cînd proza s-a ocupat de această regiune istorică ea a vizat foarte aproape sau foarte departe și în orice caz obiective parțiale. Am citit o proză hotărît fantastică sau reprezentînd un realism poetizat și circumstanțializat. Se poate afirma că odată cu *Solemnitățile supușilor* de Ion Tugui, Bucovina își are romanul, care e unul remarcabil pentru literatura noastră contemporană.

Materia istorică este dezvoltată într-o Bucovină traumatizată de ocupația austriacă urmărită pînă către sfîrșitul secolului trecut. Este o istorie situată între *historical* și *political Fiction*, construcții ce pot fi retrospective și apocrife sau prospective și anticipative, în ambele cazuri variind materia fictională în conditiile identității legilor de dezvoltare a conflictului. Este evident că matca istorică poate favoriza și autentifica ficțiunea sau, mai exact, gradul de fictionare. Și, nu mai trebuie adăugat că Bucovina, prin destinul ei dramatic oferă cea mai complexă posibilitate de conflictualizare a ficțiunii istorice. Iar Ion Tugui a făcut tot ce se putea pentru a evidenția experiența istorică a regiunii sale natale.

Principial, conflictul este pus sub semnul „solemnității" indicată încă din titlu. Considerăm în mod curent solemnitatea în corelație cu un anumit complex ceremonial sau ritual, cu un caracter sacru sau profan și avînd o dezvoltare temporală limitată. Dar prozatorul extinde solemnitatea, punînd-o să tuteleze totul într-o viață individuală și colectivă autohtonă. O altă caracteristică a solemnității este reducerea ritmului pașelor ceremoniale ; aici, ca și la Sadoveanu, fenomenul e evident — de la gînduri și conversații pînă la actul erotic sau cel beligerant. Apoi, solemnitatea pretinde deliberare, conștiența actului repetat : în solemnitate nu există loc pentru spontaneitate inventivă și nici pentru iraționalitatea dislocantă. În sfîrșit, solemnitatea

Marian Popa

Continuare în pag. a 7-a

● **În acest număr :** ● Întîlnirile „Luceafărului" ● **POIANA MĂRULUI — O LECȚIE A STĂTORNICIEI** ● **Semnează :** ● **Ion Lăncrănjan** ● **Nicolae Ciobanu** ● **Ion Itu** ● **Daniel Drăgan** ● **Cronica literară ;** ● **V. F. Mihăescu** despre volumul : **«Întîlnire tîrzie» de Nicolae Velea** ● **Cartea de debut** ● **Viața cărților** ● Antologia „Luceafărul" ● **Poeme de** ● **Passionaria Stoicescu** ● **Radu Anton Roman** ● **«Evadarea» — fragmente de roman de Paul Alexandru Georgescu** ● **Respirări de Nichita Stănescu** ● **Tineri poeți de Dan Cristea** ● „Martor al vremurilor" **de Ion Coja** ● **Numele poetului : «Daniel Turcea» de Cezar Ivănescu** ● **Atelier literar de Geo Dumitrescu** ● **Carnet african de Constantin Carbarău**

Călătorii cu urme de neșters

ITINERARIILE TÎNĂRULUI REPORTER

Ochesc primul peron de gară (numai cu gîndul că nu voi ajunge vreodată să hulesc) și iau primul tren care scurtiie între macaze. Nu urc la clasa întîi pentru că în compartimentele plușate se discută despre delegații simandicoase, despre contracte economice cu multe zerouri, despre recitaluri provinciale și avanpremiere cinematografice. Mă așez lîngă oamenii mei încă nedeprinși cu lungile călătorii, în acel miros de postavuri țesute în casă, de tăceri cu degetul la tîmplă. Mă agăț de această lume în speranța că nu o voi părăsi vreodată, în speranța că roua dimineților nu poate fi uitată odată ce ai călcat prin ea.

Întîi, tăcem și ne uităm pe furiș, pe sub sprîncene încruntate. Apoi zice cineva că prin Moldova plouă, iar în Ardeal a dat bruma peste florile de măr. Și de la o vreme începînd frunțile se descrețesc, iar sprîncenele se ridică a mirare și plăcere de vorbă. Atunci afli că sîntem opt inși cu totul, și poate un copil sau doi pe deasupra. Femeia de vizavi își desface oarecum rușinată rochia pînă la sîn și-i dă sugarului ceea ce a dorit mai demult în scîncet. Buzele de căpșună ale copilului se lipesc de sfîrcul de cireașă amară. Se aude doar un neostenit clipocit al poftei. La urmă femeia tresare, mușcată de dinții abia ieșiți ai copilului. Închide ochii, iar printre gene i se strecoară o lacrimă. Surîde spre noi, cei din compartiment, apoi o auzim : afurisitule, tari hapsîn mai ești !

Un bătrîn cu barba lăsată de cîteva săptămîni oftează de parcă lacrima i s-ar fi scurs chiar lui, după operația de cataract. Apoi zice cineva că prin Moldova plouă, iar în Ardeal a dat bruma peste florile de măr. Și de la o vreme începînd frunțile se descrețesc, iar sprîncenele se ridică a mirare și plăcere de vorbă. Atunci afli că sîntem opt inși cu totul, și poate un

Pavel Perfil

Continuare în pag. a 6-a

REFLEX

ȘI TOTUȘI MIGDALII

Grădina aceea, desigur, i-ar fi putut înfia. Și de pe toate laturile și din toate imprejurimile ei ar fi coborît, atunci, prin multime de secole, ca niște cavaleri salutînd în zori o speranță, sau prevestind-o, aducînd-o prin toate povîrnișurile și crișpările ființei lor la suprafață, ca să ne privească, să ne confrunte, poate, cu tot cerul de deasupra și din lăuntrul nostru, fantastic, cu tot universul de dedesupt. Căci, dintre toate speciile, ei sînt singurii care se ating cel mai mult cu cerul și par niște solemni purtători de cuvînt ai naturii acestuia, un armistițiu întreg ca și o provocare, totodată, venită cine știe de unde, și din ce motiv și de ce.

Ceva existențial îi fixează în contradicție cu ei înșiși — migdalii — și aproape că nu este clipă, nu este răscruce mai vie a zilei și-a nopții cînd ei să nu pară un zbucium ce-a încremenit. Cu armura lor grea, străvezie, șlefuită parcă și turnată în marmora unor sarcofage care nu mai adăpostesc nimic altceva decît pulbere, poate, a unor fulgere care-au țîșnit. Sau, cu armura lor grea, străvezie, șlefuită parcă și pusă la antipod de oglinzi. Nimic nu se răsfrînge în afara lor decît floarea, limita adică, întunecime a propriei lor contradicții, granița propriului lor mod de a fi. Dacă ar vorbi, ar spune, poate, că fructul nici nu-i interesează, că totul e floarea și că numai de aici înainte și odată cu aceasta mai poate să fie și altceva, niște astri de pildă, sau niște tunete care încă nu s-au așezat. Sînt atît de grăbiți, se pregătesc și se chinuie atîta de mult să înflorească, încît ies deodată în marginea zării și izbucnesc într-un pilpîitor nor de lumini. Dintre toate speciile și dintre toate neamurile lor, fac primii aceasta, ruinele adînci ale zăpezii se mai presimt și mustesc calde, în petalele lor, este o naivitate în tot ce fac, dar este și o măreție plină de siguranță, chiar dacă, abia depășit, un îngheț

A.I. Zăinescu

Continuare în pag. a 4-a

Un țăran trece strada (III)

CONFABULE

De cîtva timp se schimbă peisajul. Acolo unde ochii cuprindeau casele vechi și înțenuncheate din mahalaua orașului acum nu mai este decît un maidan agățat de cer cu macarale subțiri și cu steaguri. Este praf și este zgomot mare, excavatoarele mușcă pămîntul și-și varsă înghițiturile în basculantele ce par că se rotesc pline și goale în jurul șantierului. De fire subțiri atîrnă pereți de apartamente, clătinîndu-se pe cerul albastru ca bărcile legate de pontonul portului. Se împletesc sîrmele groase ale stîlpilor de susținere și se toarnă betonul dintr-un fel de cadă care se bălăngăne amenințător de-asupra oamenilor. Aici nu se vorbește. Aici se țipă, se fluieră, se injură, se rîde ori se plînge în hohote. Ca să se audă, pentru că de văzut se vede greu prin perdeaua groasă de praf care învelește aerul din jur. Rătăcite, disperate și plînse, cîteva căsuțe își trăiesc ultimele clipe în singurătate, fără cei care pînă mai ieri s-au născut și au trăit în ele. În curțile lor zac aruncate lucruri nefolositoare, lăsate în urmă de cei care au plecat : un glob pămîntesc spart în dreptul Noii Zeelande, o plită veche, un bătător rupt, o scară știrbă, cîrpe și fîșii de plastic, o tufă de liliac care nu va mai înflori niciodată, un ciine bătrîn și murdar, cîțiva butuci de lemn (amintire de iarnă blîndă), numărul ruginit al casei, cărți de școală rupte, fără coperți, ziare vechi, fotografii, ilustrate („Dragii noștri, noi aici ne simțim foarte bine ceea ce vă dorim și vouă și Leliei, ce mai faceți, nu plouă, e cald, înotăm toată ziua, dar numai pînă la geamantură. Vă sărută Valentina și Ilie") ș.a. Și în afară de toate acestea, în această gogoașe de mătase, părăsită, au mai rămas cuvintele, mii, sute de mii, milioane de cuvinte spuse dimineața, la prînz și seara, cuvinte de toate virstele, feminine și masculine, de dragoste, de ură sau doar indiferente. Pereții pe dinăuntru sînt lipiciosi și par tapetați cu ochii care i-au privit, ochi albaștri, căprui, negri, verzi, ficși sau alunecoși, blînzi sau răi, tineri sau bătrîni.

Dar iată, se apropie plutonul de execuție de casa cu vișin în mijlocul curții, cu acoperiș de tiglă roșie. Sînt trei bărbați și două femei, în mînă au securi, rîngi, clești, halate hărtănite, uleioase, în picioare au bocanci cu tălpi groase — să nu le pătrundă cuiele. Se răspîndesc cu luțeală în jurul casei și încep s-o desfacă, aparent fără plan, deoparte pun ferestrele și ușile, deoparte scîndurile, deoparte cărămizile... deoparte țiglele. Parcă ar curăța o portocală. Casa se micșorează, se topește ...ca un ghem de zăpadă sau chiar ca un ghem de lînă tras de un capăt al firului. Unul dintre ei, sur, scurt și îndesat, cu pălărie fără bor pe creștet, se oprește o clipă în gura podului :

— Dom'le, strigă el din răsputeri — ca să fie auzit de ceilalți — ăsta a avut șură, dom'le, da' unde ținea vita, că grajd nu-i ?

Și smulse o scîndură, după ce așteptă să i se dea dreptate, dar nu și răspuns.

Iulian Neacșu

CRONICA LITERARĂ

NICOLAE VELEA: «Întîlnire tîrzie»

Un scriitor de primă mărime în spațiul literaturii române contemporane este, fără îndoială, Nicolae Velea. Dotat cu talent extraordinar, cu o rară intuiție a psihologiilor incerte și cu un simț al limbii greu de egalat, prozatorul s-a exprimat plenar încă de la debutul din 1960, cu volumul de nuvele **Poarta.** Receptarea prozei sale a fost contradictorie, căci originalitatea marcată, „suceala" personajelor, aparenta insignifianță a temelor, ironia fină veneau în contrasensul schematismelor unui anume tip de realism, profesat cu silință și teoretizat cu fervoare în epocă. Lucrurile s-au limpezit însă curînd (relativ), iar talentul de excepție și-a aflat recunoașterea deplină. Fapt remarcabil, intrucît în domeniul prozei scurte Nicolae Velea evolua într-o companie selectă, cuprinzînd nume ca Marin Preda, Fănuș Neagu, Eugen Barbu, D. R. Popescu, **Teodor Mazilu.** Față de aceștia Nicolae Velea se singularizează, dincolo de universul tematic și modalitățile narative, prin fidelitatea totală pentru „genul scurt". Și asta într-o vreme cînd romanul este o tentație căreia i se rezistă greu, fiind, totodată, considerat o treaptă ultimă, superioară (stupidă prejudecată !) a creației. **Întîlnire tîrzie,** recenta selecție din proza lui Nicolae Velea (colecția **Biblioteca română de proză contemporană,** Editura **Eminescu** 1931) arată clar cît de nule și neavenite sînt astfel de etajări și comparații, oferindu-ne o operă „rotundă", perfect polisată, neatacată aproape deloc de „rugina" timpului.

Nicolae Velea nu este un scriitor prolific. Dar nici unul steril. Ridic problema „productivității" pentru că ea există. Postfațatorul volumului în discuție, **Eugen Simion o sintetizează și dă o judecată de valoare** îndreptățită : „Nicolae Velea scrie rar și puțin, ritmul lui de lucru este proverbial, gurile rele zic că el începe o frază într-o zi și o termină o lună după. Faptul este neobișnuit în literatura noastră unde autorii sînt, de regulă, fecunzi. La patruzeci de ani un poet care se respectă are 20 de cărți, unii chiar 30, de același fel. Atît cît este, proza lui N. Velea, este, prin subtilitatea limbajului și a observației, excepțională". Așadar, a scris mult Nicolae Velea, a scris puțin ? A scris destul, am zice noi, folosind, se înțelege, adverbul în sens elogios și nicicum imperativ. De bună seamă că nimeni nu se va supăra, nici chiar „gurile rele", dacă Nicolae Velea va apărea cu volume inedite. Indiferent însă de ce va fi, operei sale de pînă acum nu i se pot retrage meritele. Pentru că acestea, meritele, sînt incontestabile. Încă un cuvînt pe tema productivității, pentru ca apoi să pătrundem, fără zăbavă, în universul prozei lui Nicolae Velea. Întrebat, acum cîtiva ani, în cadrul unei anchete a revistei „Luceafărul", de ce scrie puțin, prozatorul a răspuns cu o însemnare intitulată : „Eu nu scriu că știu să scriu". Este aici, chiar din titlu, denunțată net distanța dintre grafomanie și literatură. Este, încă, respectul față de cuvîntul scris și față de mintea celui ce citește. Și este, în fine, credința că se poate spune „mult în puțin". Admirabilă expunere de motive !

Trecînd de la nivelul declarațiilor la cel al faptelor, se constată ușor că una dintre caracteristicile prozei lui Nicolae Velea este concizia. Ea traduce nu sărăcia mijloacelor ci eficiența lor. Asta înseamnă că, în economia schiței sau a nuvelei, fiecare vorbă este bine cîntărită și minuțios șlefuită, concurînd la punerea în valoare a semnificației ansamblului. Iată un fragment edificator din nuvela **Noapte:** „Pe urmă, întîmplările vieții se așezaseră foarte iute, așa cum le așezau ei în gîndurile lor. Și unul se trezise radiofonist, iar altul tractorist. Repeziciunea împlinirii fusese așa mare, încît ei nu observaseră, nu se gîndiseră la ea, și nici nu se bucuraseră pînă la capăt de starea lor". Altcineva ar fi scos de aici un **Bildungsroman,** pe mai multe sute de pagini. Nicolae Velea scrie cîteva rînduri. Inaptitudine ? Nicidecum. Concizia notației se adecvează unui mod specific de a fi al personajelor, unei vieți trăite, pînă la un moment, „în treacăt", unei experiențe necunoștientizate. După care urmează „mărunțirea" gîndurilor și a vorbelor, în încercarea de a elibera un sens unificator, bănuit doar în spatele întîmplărilor. Multe dintre prozele din **Întîlnire tîrzie** sînt astfel de răgazuri, de momente în care personajul, după o existență în întîmplare, exclusiv senzuală, ia cunoștință de sine și de lumea în care trăiește.

Un alt aspect al concentării epice este suspiciunea naratorului față de vorbele în plus. Astfel, descripțiile lirice de natură sînt rare în proza lui Nicolae Velea. Cînd apar, sînt rapid suspectate, minate, cenzurate și, în fond, anulate de cîte o propoziție ironică. Ironia produce însă mutații sensibile în statutul pasajului. Sancționată ironic, efuziunea lirică este ferită de romanticism și devine funcțională în întreg. E un joc subtil, pe care prozatorul îl conduce cu virtuozitate : „Într-o seară stăteau, — el Tele Valentin și Noana, pe banca de mesteacăn din curte. Era răcoare și un pui de vînt rătăcit printre brazi de munte parcă se tînguia încetișor de rănile pe care i le făceau acele de brad și parcă tînja după cîmpie. **Dar aceasta nu se știe dacă se leagă de ce s-a întîmplat" (Noapte).** Aici, intervenția aparține naratorului. În alt loc, **(Odihnă)** un personaj „face jocurile" și încearcă, prin autoironie și promisiunea conciziei să capteze atenția auditoriului : „După ce termin ridic ochii și văd cerul la apus înroșit, Soarele căzuse după deal și dincolo, la răsărit, cerul se întunecase și luceau stelele. Și atunci mi-a venit și mie să zic că soarele se culcă după deal și trage peste el cuvertura nopții pe care sînt însăilate, ca niște bumbi arămii, stelele. **Atunci gîndirea asta o brodisem mai bine, c-o și scrisesem. Rizi, vezi, nu eram eu precis c-o să zici că m-am copilărit. Hai că termin acuși"** (Subl. noastre). „Hai că termin acuși" este regula și strategia povestirilor lui Nicolae Velea.

Comportamentul verbal al personajelor desenează o altă față a conciziei. Impresia, la o primă lectură, ar fi că în proza lui Velea se vorbește mult. Așa este doar atunci cînd există, sugerată abil sau convenționalizată, ideea de spectacol lingvistic, de fast lexical sau de „încontrare" delicioasă. Altfel spus, **conștiința gratuității.** În celelalte situații, oamenii lui Velea vorbesc **doar cît trebuie.** Adică atunci cînd replica este absolut necesară, subliniînd o schimbare de statut existențial **(Poarta, Zbor jos, Treceri I)** sau avînd efect sigur asupra celuilalt. Cînd nu există aceste premise și garanții, personajele „vorbesc" mai mult în gînd, sau tac din calcul : „Duminică ar fi vrut să mai spună ceva — o vorbă sprintenă pe care o găsise legată de lucrul știut că prima impresie rămîne și că ea, pentru el, o să fie o jumătate de persoană. Dar îngăduința din tonul ei îl intimidă ; ceea ce plănuise să spună i se păru greoi și nu mai vorbi". **(În treacăt).** Există mai mereu la personajele lui Velea **un plan** înaintea vorbei, o elaborație minuțioasă a cuvîntului, o „tactică", verificată de experiență, de a pune răul înainte pentru a nu fi luat prin surprindere sau pentru a te bucura apoi înmiit. Scriitorul surprinde cu exactitate această psihologie, intuiția sa funcționînd fără greș : „Sau cînd venea băiatul în vacanță. În dimineața după ce-i sosise copilul se ducea la un vecin să-i taie un pui de găină. (Băiatul era milos, nu tăia). Vecinul, după ce dădea cu toporul, îi spunea : — Te văz inseninat, doamnă (Oamenii îi spuneau cum apucaseră mai demult la școală — **doamnă).** Ți-a venit băiatul. Și învățătoarea răspundea : — Mi-a venit, Mite, mi-a venit, dar ce, parcă asta e bucurie ? ! Stă doar două săptămîni, că trebuie să se ducă la practică. Nici n-apuci bine să vezi dacă obrazul îi e la fel cum i-l știi, și pleacă. Era fericită, dar dacă în fiecare clipă a acestei fericiri turna o picătură din durerea despărțirii, despărțirea era mai ușor de îndurat. Așa își chibzuia învățătoarea Genoveva Panțurescu bucuriile" **(Bucurie).**

Proza lui Nicolae Velea este total dezinhibată, nesupusă canoanelor sfidind parcă orice normă de construcție. Sînt frecvente formulări ca : „Necazul pe această elevă pornea de la următoarea întîmplare" ; „Dar înainte de aceasta s-a mai petrecut ceva" ; „În jurul gropii de fumat mai întîrziau cîtiva. Să le dăm ocol" ; „Dar nu. Trebuie început astfel. Îl cunosc foarte bine și-mi dau seama că trebuie să încep altfel... Și propoziția aceasta e bună, i se potrivește, dar pentru mai tîrziu, pentru o parte mai îndepărtată din viața lui Tudor Dindelegan, nu chiar pentru început. O las oricum colo ca să n-o uit". Sîntem în fața unor mostre de stil oral, spontan, excelent mimat. Din acest punct de vedere, povestirea **Treceri I,** din care am ales ultimul citat de mai devreme, este o capodoperă. Toate ezitările, bîjbîiala în a începe povestirea par numai întîmplătoare. În fapt, fiecare variantă, încercată și apoi „abandonată", adaugă nuanțe noi la portretul personajului, așa încît cititorul, în momentul cînd naratorul se stabilește la o modalitate de începere, are deja date despre personaj și devine o pradă ușoară în mîinile autorului, care își rezervă astfel dreptul de a-l contraria sau confirma. Prozatorul nu are nevoie de motive puternice pentru a devia povestirea, pentru a „strica" cronologia, pentru a interveni în mijlocul acțiunii. Nu-i trebuie nici măcar un colț din celebra „madlenă" muiată în ceaiul lui Marcel. Îi ajunge un singur cuvînt pentru a introduce **povestirea în povestire:** „Știi că eu am intrat în cooperativă în urma ălorialți. Nu e bine nici așa s-o luăm de la capăt. Care va să zică eu n-aveam hodină, eram ocupat. Și cu cuvîntul asta **ocupat...** L-am auzit întîiași dată la bietu'tata. El seara" (...) Și, tot așa, fără complexe, liber ca pasărea cerului, stăpîn deplin pe arta povestirii. Cine vede aici semnele lejerității, înseamnă că nu vede bine. Nimic nu este întîmplător în proza lui Nicolae Velea, chiar dacă autorul are aerul că spune doar întîmplări. Sensul se întrupează din însumare, iar teza morală este mereu prezentă, implicată fin în textura povestirilor.

O altă caracteristică izbitoare a lumii lui Nicolae Velea este ciudățenia ei. Tele, din **Noapte,** se îmbracă seara cu o pelerină de plastic, își pune becuri la subsuori, o baterie în buzunarul hainei și umblă prin sat luminat din cap pînă în picioare ; același, cînd se închide în sine, își pune pe urechi, ca semnal, căști de radio ; tehnicianul Corșatea, din **Treceri II,** își ia toată vara concediu fără plată și stă tot timpul la șirand ; Căzutul, din **Transferul,** umblă jerpelit ca vai de lume, dar duminica își scoate cele trei rînduri de haine bune, pe care le ține îngropate, și le pune una peste alta, și, astfel îmbrăcat, se duce la biserică și se plimbă mîndru pe șosea ; Mituș, altfel om de treabă **(Bucurie)** se fudulește cu un creion galben cu gumă, pe care îl pune după ureche și, astfel „dotat", încalecă duminica pe bicicletă și colindă satul fără rost ; Didiță, din **Întrerupere,** își îmbată găinile ; Pașavel, bătrînul de 85 de ani din aceeași nuvelă, cumpără la tîrgul de Sf. Ilie un car cu oale pentru a le sparge apoi cu măciuca, etc. Pitorescului îi revine aici o bună parte din „vină", dar nu doar despre asta e vorba. Cînd nu-i țîcneală curată acest comportament fistichiu are, de fiecare dată, o motivație psihologică mai adîncă, avîndu-și sursa în spațiul dintre **alienare** și **personalizare.** Nicolae Velea — spuneam și la început — are o extraordinară intuiție a psihologiilor în formare sau în schimbare. Ieșirea din virsta copilăriei și intrarea în adolescență (acest spațiu impur, încă nedecantat) îi oferă prilejul unor pagini de excepțională observație în **Poarta, Zbor jos, După soare, Paznic la armonii,** așa cum, în registrul erotic, remarcabile, în special prin intuiția nepreconizatului din sufletul feminin, sînt **Noapte, În treacăt, Întîlnire tîrzie,** tripticul **Piriul, Alături, Răceli** (altădată apărut sub titlul **În război un pogon de flori).**

Un alt aspect important al creației lui Nicolae Velea este cel privind limbajul. Scriitorul este, cum s-a spus, un comediograf al limbajului, un impătimit al vorbei de duh, un maestru al formulărilor memorabile în registru comic, un descîntător de proverbe, care, la semnul magicianului, se dezghioacă din timp, arătîndu-ne chipuri neștiute. Prezentă în toate compartimentele operei, această veritabilă alchimie a cuvîntului devine festin pantagruelic în **Vorbă-n colțuri și rotundă.** Proverbele sînt sucite în toate părțile, sînt întoarse pe față și pe dos, sînt puse în scenă și jucate de personaje ca Paremie, Parimia, Eftimie și Airinie, Valentin și Marioara, Stănică și Pîrvu. Protagonistul este însă Cuvîntul, care se mlădiază ascultător sub mîngîierea dibace a unui virtuoz.

Valentin F. Mihăescu

VIAȚA CĂRȚILOR

proză

SCURTE «ISTORII»

Cu noul său volum de proze *), Tudor Octavian progresează sensibil, dintre cărțile sale aceasta fiind cea care reține atenția în mod deosebit, prin inventivitate și scriitură. Autorul recurge la tipologii umane comune, prezente de obicei în proza de observație, pentru a le submina însă prin procedeele particulare ale literaturii insolitului. Notația este atît de exactă, de completă, de concretă, încît se naște un hiperrealism dincolo de care începe o altă realitate, voalată, ambiguă. Și pasul „dincolo", de la reportaj la literatură, se realizează.

Prozele lui Tudor Octavian sînt concentrate, acordate cu nucleul epic pe care se sustin, fără inutile revărsări verbale. În cadrul tendinței aproape generalizate a prozei scurte din ultimii ani către stilul difuz, semiletargic, scrisul lui Tudor Octavian aduce o binevenită notă de vigoare. Ceea ce nu exclude lirismul interior, bine cenzurat, lăsat să se manifeste cu sobrietate pe de o parte ca evaziune în imaginar, dar și ca tandrețe comprehensivă conținută în desenul chipurilor umile, hilare și neajutorate **(Anul de hîrtie, Sigismund I al naivilor).**

Prozatorul este în primul rînd un ironist, nota umoristică fiind dominantă în construcția situațiilor, în comentariul faptelor, în observația de detaliu. Dacă în **Cronica de la Miaua, Sigismund I al naivilor, The Peas Foundation** și **Anul de hîrtie** umorul, în special de notație și de comentariu, își păstrează calitatea și conferă frazelor savoare, în **Destinul cetățeanului V. Nelu** nivelul coboară, trivialul nefiind salvat de nici o aspirație, fie ea și precară, comicul este comic și doar atît, și chiar de un gust sub nivelul celorlalte proze din volum. Dacă aceasta este cota de jos a cărții, reușita ei cea mai deplină mi se pare povestirea care dă titlul, **Istoria unui obiect perfect,** riguros construită, nelinistitoare prin ordinea excesivă a faptelor. Insolitul se naște din disciplinarea evenimentelor, din funcționarea unui mecanism inefabil, din suspensie, totul într-o atmosferă echivocă, în pofida siguranței pe care o emană aparent.

Interesantă pentru ceea ce poate oferi un pretext oarecare dacă este bine exploatat, este **Maria, Maria, Maria,** în care o poveste de dragoste relatată simplu, prin intermediul unei translatoare, la o masă oficială, nu devine melodramă, ci poezie a sentimentului pur și a incomunicabilității. Efectul estetic este extras din construcția în contrapunct, din nepotrivirea planurilor. Se naște o dramă discretă, nu bagatelizată, cum s-ar părea, ci potențată prin bariera neînțelegerii și a raportării la convențional.

Discret sentimentală și lirică este **Albastru în oraș,** proză cu model real, recognoscibil, transfigurat artistic și înzestrat cu un sens care se relevă în final. De o factură înrudită este **Desore țărani,** proză cu caracter mai pronunțat analitic, cu subtile sublimări ale patosului, semnificația manifestîndu-se din subtext.

Un insolit al hiperrealismului susține proza **Salvat și salvator,** umorul contaminîndu-se aici cu anxietatea în fața unei agresiuni inconștiente, absurde, cu substrat de parabolă. Secvența epică este realizată cu abilitate compozițională, cu efect mai interesant decît în povestirea mai puțin împlinită **Gemeni iubind gemene.**

Umorul notației, de nuanță parodică, dar combinat cu sensuri tragice implicite, definește **The Peas Foundation, Anul de hîrtie** și **Sigismund I al naivilor,** texte inseriabile prin calități comune. Mărunta aspirație naivă, hilară, grotescă și dezarmantă determină ființe umile la actul creator care le invadează existența, le captează total ca o datorie imperioasă. Nevoiașa nevastă a unui om de serviciu, țăranul Mazăre, tocilarul Sigismund, descoperă „arta" prin nevoia de a crea un „muzeu" cu obiecte derizorii și un jurnal absolut, de a reproduce din cocă de ziar obiectele dorite secret de-a lungul unei vieți mizere, de a picta „totul". Personajele devin maniace și suferă martiraiul unei vocații asumate cu inocență în tot ridicolul și fragilul ei.

Prozatorul dovedește aptitudini pentru descrierea enumerativă sugestivă, indeosebi pentru sordidul perceput vizual și olfactiv, cu un amestec de oroare și excitație, de ironie și înduioșare **(Sigismund I al naivilor).**

Între notația alertă, simplă și concentrată și demersul analitic, între umorul direct și semnificația subtextului, între dramă și situația comică, proza lui Tudor Octavian a cîștigat prin complexitate și siguranță stilistică, astfel că povestirile sale cele mai recente promit să ofere un punct de referință pentru proza scurtă a acestui an.

Sultana Craia

***) Tudor Octavian : „Istoria unui obiect perfect", Editura „Eminescu", 1981.**

eseu

TIPOLOGIE ȘI INTERPRETARE

Cartea *) lui Ovidiu Bîrlea este o introducere în folclorul românesc. Iar cînd folosesc termenul „introducere" nu mă refer la acele lucrări care conțin maximul de generalități posibile, adevărurile banale și firești pe care trebuie să le știe oricine despre un anumit domeniu al cunoașterii. Din contra, specificul studiului de față vine din ancorarea sa (nu în general ci) în particular. El este o „introducere" în sensul în care cititorul este purtat prin toate cotloanele fenomenelor cercetate, prin cele mai amănunțite forme de manifestare ale lor, în așa fel încît el beneficiază și de viziunea de ansamblu dar și de perspectiva microscopică. Puține date cred că au scăpat neanalizate iar enormul fișier pe care se clădește această construcție se întrevede ca o umbră, nu mai puțin monumentală decît cartea în sine.

Primul volum, pe care îl avem acum sub ochi, cuprinde trei capitole : „Proza epică", „Folclorul obiceiurilor calendaristice", „Folclorul obiceiurilor ciclului familiar". Următorul (sau următoarele) volume vor încheia acest traseu care, chiar dacă nu se desfășoară după o schemă logică deductivă ori după o idee integratoare, are, în schimb, forța de a nu lăsa nimic în marginile sale. Scopul său este, după cum se poate lesne înțelege, o prezentare sintetică a formelor tipice ale fiecărui fenomen folcloric. Avem astfel în fața noastră, în mod simultan, o prezentare și o tipologie. Și, pentru a fi mai riguroși, vom spune că scopul prezentativ al lucrării subordonează principiile și orientarea tipologiei. Astfel, nu criteriile de clasificare predomină, ci trecerea în revistă a materialului folcloric, în ansamblul său, în conformitate cu anumiți factori de ordonare, destul de elastici și maleabili. În general, autorul urmărește cîteva puncte precise : contextul socio-cultural în care se integrează textul, clasificarea textelor, prezentarea tipurilor importante, repartizarea geografică și repertoriul total, „poetica" genului respectiv, considerații istorice și mitologice. Demersul său, așa cum am încercat să-l rezumăm aici, este, în esența sa, de factură tradițională : se pleacă de la conținut spre formă. Dar, această afirmație nu implică aici o judecată de valoare, ci ne conduce către o altă observație : suprapunerea criteriilor de tipologizare.

Analiza lui Ovidiu Bîrlea se desfășoară pe două dimensiuni — suprafața obiectului (adică trecerea în revistă a tuturor tipurilor de texte cunoscute) și adîncimea lui (adică integrarea lor într-o schemă de clasificare, prezentarea structurii lor specifice). Din această cauză, ea ajunge adeseori în situația de a schimba, pe neașteptate, criteriile de tipologizare : acest lucru se datorează alunecării insesizabile de la suprafața obiectului în adîncimea lui. Iată, de exemplu, vorbind despre legende, autorul le prezintă după o schemă tematică — criteriul este dat aici de tipurile de acțiune cuprinse în fiecare text și de statutul mitologic al personajelor ce participă la ele (p. 62). Faptul că e folosit un criteriu dublu și ambiguu chiar, face, după cîteva pagini, în care sînt discutate diverse scheme narative (deci diverse tipuri de acțiune), ca analiza să treacă la prezentarea principalelor personaje care apar în legende (p. 90). Astfel, de la legende despre facerea lumii, despre sfîrșitul lumii etc., se trece la legende despre Soare, Lună, Zmei, Balauri etc. De la o clasificare bazată pe scheme narative se trece la o tipologie a personajelor, generată de acumularea de atribute specifice (în afara unei unice scheme narative). Din această cauză criteriile se interferează, iar clasificarea, în loc să distingă, să clarifice și chiar să izoleze, reușește doar să amalgameze și să suprapună datele textului folcloric. Aceeași alunecare de la un principiu la altul se observă și în cazul basmului unde întîlnim cînd o analiză tematică (bazată pe funcții narative), cînd una tipologică (bazată pe tipuri de personaje), cînd una poetică (bazată pe studiul figurilor de stil). Aceste lunecări de la un plan la altul sînt datorate obligației pe care și-a asumat-o autorul de a prezenta integral domeniul discutat. Și, cum fiecare clasificare implică un criteriu unitar, iar această opțiune duce, în mod firesc, la eliminarea unei anumite cantități de informație, era imposibilă, deci întîlnirea, în paginile aceleiași cărți, a prezentării cu aspirații spre exhaustiv și a riguroasei tipologizări a materialului studiat.

În sfîrșit, ar mai fi de menționat aici problema interpretării. Avînd o finalitate prezentativă, lucrarea lui Ovidiu Bîrlea nu poate zăbovi prea mult asupra problemelor ridicate de analizarea și elucidarea structurilor semantice profunde ale faptelor de folclor. De obicei, actul interpretativ se rezumă la două mișcări — demersul comparativ (analogia culturală la popoarele vecine ori la civilizațiile antice) și ipoteza generalizatoare (cauzele anumitor fenomene folclorice sînt căutate în condiția generică a omului, structura sa psihologică, în istoria devenirii sale). Oricum, de aici mai rămîne de făcut un pas, pasul decisiv, spre interpretarea folclorului în specificitatea sa, cu ajutorul unei categorii teoretice adecvate, coerente și individualizatoare. Este momentul ca acest gest necesar să devină faptă reală, căci generațiile actuale de cercetători beneficiază de truda celor care au adunat și ordonat, de-alungul anilor, imensul material folcloric existent. Pe calea care duce spre împlinirea acestei aspirații, Ovidiu Bîrlea a mai depus o piatră de hotar.

Mihai Coman

***) Ovidiu Bîrlea — „Folclorul românesc", (I). Editura „Minerva", 1981.**

PERTINENȚA METODEI

Sclipitorul eseu (păcat că atributul s-a cam banalizat, dar cel puțin aici el își recapătă adevărata măsură) semnat de Cristian Livescu *) asupra lumii poetice pillatiene este menit să impună deopotrivă o viziune originală și în totul convingătoare asupra obiectului, ca și personalitatea unui extrem de interesant interpret de literatură ; dublă condiție ideală pentru un debut în critică, dat fiind că, de obicei, sau obiectul suferă de pe urma narcisismului critic, sau personalitatea exegetului este covîrșită de cel dintîi. Uneori, ca în cazul de față, idealul se întrupează și astfel **Introducerea** lui Cristian Livescu devine o „carte de vizită" de certă pregnanță.

„O critică a lumii imaginarului trebuie să dea coerență unui complex de semnificații, propunîndu-și totodată să descrie chipul interior al autorului, adesea deosebit fundamental de felul său de a fi în viața de toate zilele". — iată nucleul cărții lui Cristian Livescu. Angajîndu-se în „misiunea de a pătrunde cît mai adînc în tainele fenomenului imaginar" pillatian, Cristian Livescu își racordează dintr-o dată comentariul la o metodologie de strîngentă modernitate, unde Gilbert Durand, de-o parte și apoi Bachelard, Barthes, Richard, Blanchot, M. Eliade, ș.a. — de cealaltă, devin rezonatorii esențiali, dar — nota bene — nu prin supralicitarea operei comentate și pre-textarea ei pentru artificiul metodologic, ci prin deplina adecvare a demersului critic la obiect. Ceea ce se realizează prin această nouă lectură este o vivificare a textului prin integrarea reperelor geografiei imaginare în constelații de simboluri vizînd arhetipologia imaginarului, operație cu dublă eficiență : o dată pentru cea dintîi perioadă a creației pillatiene, să-i zicem (simplificînd scandalos) „sincronizată", a doua, pentru cea „tradiționalistă", pentru care epitetul își pierde aproape total coloratura peiorativă, dată fiind structura simbolurilor ce transgresează elementul facil decorativ la nivelul intens subiectivizat al energiei imaginative ; astfel, ceea ce părea o sciziune în spiritul poetului devine căutare a soluțiilor de continuitate, etapele evolutive (sau, pentru unii, involutive) complinîndu-se și nu inter-negîndu-se.

Traseul cărții pornește de la fixarea unor repere ale confreriei spirituale pillatiene, deduse din „portretele" acestuia, raportările la Baudelaire și Rimbaud, la Rilke și Valery, la Mallarmé, și, apoi, Proust și Supervielle, trecînd iute, pentru a lăsa loc abordării simbolului hipomorf (păcat că autorul nu a psihanalizat, pînă la urmă, **Centaurii** și visul redat la pag. 23), a specificului estetizant, „barbar-parnasian", a predispoziției baroce a poetului, dedusă din „tendința din ce în ce mai absolutistă a imaginarului". Un punct nodal al abordării este criza personalității poetice frustrate prin ruperea legăturilor cu spațiul ocrotitor al copilăriei, apetența poetului la formele ce tin de arhetipul Genitrix, față de elementar, minuscul, vegetal, datină, obîrșie, etc. — ținînd de aceeași obsesie a spațiului originar-matricial. Cristian Livescu cenzurează constient deschiderile psihanalitice ale demersului (care rămîn, însă, implicate la tot pasul) în favoarea tematismului de tip richardian și, mai ales, ținînd de poetica bachelardiană a elementelor și spațiului. Geografia imaginară pillatiană va fi astfel urmărită pe linia a două tendințe obsesive („incinta originară" și „interiorizarea spațiului" prin contemplarea hiperactivă). Casa **amintirii** devenind „emblema poeticii pillatiene", apoi prin stabilirea originalității lui Pillat, față de Cosbuc sau St. O. Iosif în ceea ce privește meditația asupra tradiției, prin analiza „peisajului sufletesc", a poemului **Bătrînii,** prin detectarea acelui „magnetism al trecutului" și scenariile imaginare din **Pe Argeș în sus.** O singură și pertinentă punere în ecuație a conceptului de tradiție la Pillat, urmată de abordarea creației din **Satul meu, Biserica de altădată,** și **Limpezimi,** apoi a celei din **Caietul verde** și trecerea la apolinicul din **Scutul Minervei,** la dialectica auto-răsfrîntă din **Umbra timpului** și la claustrarea vizionarului în **Împliniri** și **Cumpăna dreaptă,** — implinînd un traseu monografic, în care fatalmente domină descriptivul. Acest lucru, ca și zonele redundante ale cărții (ultimele două capitole, de jubilație asociativ-analitică, dezvoltă unele intuiții anterioare) ce diluează, de la un punct, vigoarea, economia și percutanța ansamblului, — nu trebuie să abată, însă, atenția de la esența lucrării și anume studiul izomorfismelor simbolice. Relieful (topo-imaginarul), reveria, stihialul, incinta, vederea, timpul, memoria, aluviunile subconștientului, pseudo-obiectivarea prin istorie și ritual, universul frustrat și obsesivul pastelizat, lichefierile imaginii sau mineralizarea, inscenarea trecutului și regresia ca abolire a prim-planului și progresie a visării, etc. — sînt tot atîtea zone de revigorare a textului (pe calea decelării latențelor acestuia) ce dau măsura spiritului exegetic modern al criticului. Nu lipsesc, firește, tușele polemice față de acele priviri care au minimalizat opera prin superficiala racordare la termeni ca „paseism" sau „sentimentalitate ușoară", nevăzînd în traiectul poeticii pillatiene căutarea „unei soluții existențiale în planul epurat al imaginarului".

Cartea lui Cristian Livescu prezintă o personalitate de sigur viitor, în domeniul (des evocat, mai puțin frecventat într-adevăr) al lecturii simpatetice.

Dan C. Mihăilescu

***) Cristian Livescu : „Introducere în opera lui Ion Pillat", Editura „Minerva", 1980.**

RECTIFICARE :

Titlul piesei „Studiu osteologic asupra unui schelet de dinozaur" de Dumitru Radu Popescu se va citi corect astfel : „Studiul osteologic al unui schelet de cal dintr-un mormînt avar din Transilvania" sau „Mormîntul călărețului avar". Numele realizatoarei anchetei : „Audiența și spiritul dramaturgiei originale de azi" se va citi LUDMILA PATLANJOGLU.

CARTEA DE DEBUT

POEZII «DE TÊTE»

După ce am ales titlul de mai sus, m-am uitat în dicționarul francez-român, pentru a găsi eventuale accepții mai puțin cunoscute ale expresiei. Am aflat că „de tete" nu înseamnă numai „din minte", ci și „din memorie". În schimb, „micul Robert" nu oferă decît un singur termen de analogie: „mentalement" (în mod mental), arătînd astfel mai multă precizie (memoria poate fi dirijată, după cum se știe, și de afecte). Astfel că primele două echivalări ar trebui să sune cam așa: „din minte, din acumulările raționale ale memoriei".

Mica digresiune filologică de mai sus vrea să fie, după cum ușor e de presupus, o metaforă critică. Ea mi-a fost sugerată de volumul de versuri *) al lui Henri Zalis, carte care, în ciuda anumitor note originale, nu poate fi discutată în afara cunoscutelor idei pe care timpul le-a consacrat în legătură cu poezia criticilor. Într-adevăr, atunci cînd scrie poezie, ferventul autor al unor comentarii dedicate multor domenii ale literaturii românești și străine recurge, cu sau fără voie, la aluviuni livrești, dînd impresia că un îndelungat contact cu ficțiunile și cu ideile literare i-a polizat trăirile, dîndu-le forme știute. S-a întîmplat astfel, este și cazul clasic al altor deținători de idei și forme literare, să se instaleze în mod iremediabil o anume timiditate a expresiei poetice, să se consolideze sentimentul paralizant că totul a fost spus și că toate manierele au fost încercate, să apară înclinația spre notațiile lesnicioase, care nu angajează ființa și care nu se tem de riscul cronicii rimate și nici de cel al umorului ușor obținut.

Toate acestea, desigur, nu vor să sugereze că **Acoladă** este o carte neinteresantă. Unele dintre poeziile pe care le conține sînt chiar remarcabile, în genul lor. Iată, de pildă, o **Urnă inocentă,** unde este exprimat un sentiment de ușoară, estetizată nostalgie: contururile sînt rotunjite pînă la a sugera o lume în întregime inventată: „Îmi place orașul la ora cînd moare încet forfota străzii și / luna intră lin în eclipsă. / Atunci seara își pune fularul de brume, pe umerii caselor / așează o pelerină melancolică. / Ochii volatili se duc la balul cast al clavirelor. / Doar cîteva lucarne se ațin treze. / Alt chip la orașul în suava restriște a nopții. / Aș vrea să contemplu o moară de vînt cum deapănă în aer / foșnet dulce de tafta". „Suava restriște a nopții" este o imagine frumoasă. În cîteva poezii se pornește de la străvechea temă a inadecvării oamenilor cu suflete de artiști la necesitățile dure ale supraviețuirii. Artiștii sînt niște timizi, la balul vieții se situează în permanență undeva pe lîngă ziduri, neîndrăznind să intre printre cei care dansează, să cîștige sau să piardă în mod fățiș : „Frumoasă seară de bal / clinchet de pahare. / Sînt singurul timid, descurajat, melancolic. / În rest perechi, numai perechi / care și-au lăsat pe pereți umbra / și dansează în mijlocul sălii. / Mă închin în fața unei cenușărese. / Mi se pare că aud rumoarea din jur / cu o duioșie disperată. Mai bine asta / decît refuzul zvîrlit în ureche. / Miroase a vin, privirile ard lacome / mă mișc stingaci, străin de trupul care nu mă înțelege / abia ghicind simpatia cu care aș plăti / risul, visul, balul de gală, închiderea. / Lampa clipește fără griji, chinuitoare. / Cînd văd rochiile decoltate și simt bucuria celorlalți / invidia își deschide brațele și mă alungă afară". După cum se vede, aflăm imagini interesante, dar, în general, este dificil de detectat vreo stare de intensificare poetică, capabilă să vindece vorbele de prozaism.

După cum era de așteptat, avînd în vedere antecedentele literare ale autorului, în multe poezii apar reflecții travestite în legătură cu diferite aspecte ale unei existențe de tip intelectual. De citat ar fi, în acest sens, poezia intitulată **Adîncul,** unde este propusă o ingenioasă imagine a condiției de critic literar. Criticul este destinat unei existențe „la adăpost de zăduf și iubire"; judecînd totul la rece, el se află departe de excesele ce aduc nefericire și fericire: „Pasăre dacă aș fi aș zbura înapoi / spre copilărie / și aș pogorî încet, diafan, temător / spre necuprinsul acela albastru unde glasul e subțire, cristalin / singele freamătă în vene subțiri / iar ploaia sărută ochii fintînilor. / Dar ochiul meu e aburit de înțelepciune — / nu voi fi pasăre / n-am să chem înapoi trecutul / din cripta care îl ține / cu funii de vînt și tămîie. / Voi fi vierme / călător în carnea poamelor / acoperit de pielița lor mătăsoasă / la adăpost de zăduf și iubire".

Încadrăm versurile din **Acoladă** în categoria poeziei ingenioase, prin care un spirit inventiv, neliniștit cu moderație, se deconectează.

Voicu Bugariu

***) Henri Zalis : „Acolada", Editura „Cartea Românească", 1980.**

Fluviile

Urmare din pag. I

istorie mai ales în acest veac, iar a te cufunda în acel fluviu subteran și obiectiv care durează ființa unui popor nu-i la îndemîna oricui.

Citiți entuziasmul cu care Eminescu sau Iorga mai tîrziu salutau eforturile scriitorilor noștri în această direcție de a reface istoria, de-a o însufleți în contemporaneitate! Cu bucurie și entuziasm după modestele mele putințe voi îmbrățișa și de astă dată această trudă imensă cu reușita antologie a confratelui nostru Paul Anghel scriitorul cu care nu mă știu să fi închinat panar sau vorbă lungă niciodată.

Ce am de spus deocamdată mai ales despre **Fluviile** ar fi cîteva gînduri demonstrate artistic convingător de către autor care țin de firea poporului nostru. Mai întîi ieșeam din **Noaptea Otomană** ca popor întreg necorupt în ființa noastră intimă : veacurile întunecate n-au întovărășit centrul vital al unui neam ancorat ontologic în bine, adevăr și frumos, în omenie și bărbăție lui pilduitoare.

Ieșeam doar dintr-o stare împuținătoare de ființă mai aproape de erosul vegetativ impusă de otomani spre idee, spre deplinătatea ființării, ieșeam din erotic cum admirabil iese la începutul cărții Parva pentru a pătrunde iarăși în existența eroică față de care trebuie să-și subordoneze libertatea fiecărui popor. Curgerea spre Dunăre a unui neam în carele trase de boi — de proporții homerice — este ieșirea, roirea unui neam viguros iarăși acolo unde el în vremea volevozilor în timpul Basarabilor era, este reinscrierea neamului nostru în spațiul aurei Haghiei Sofii din care am fost izvoriți pentru cîteva veacuri. Exact pe locul unde fusese decapitat Brâncoveanu cu cei patru fii ai săi, unde se credea că a fost stîrpită ființa unui neam vroia Tudor Vladimirescu să-și înălțrmeze tricolorul și tot aici în umbra suferinț

Dăinuirea unui sat

Ion Lăncrănjan

Văzind Poiana Mărului, văzindu-i casele, felul cum sînt aşezate, m-am gîndit la felul cum erau dispuse cetăţile dacice din Munţii Orăştiei, străveche vatră a trecutului nostru istoric. Anumite culmi erau înzestrate acolo cu cetăţi de mare sau mai mică importanţă, în aşa fel încît o zonă întreagă era stăpînită în permanenţă de privirea ageră a agerului nostru strămoş, putînd fi apărată la nevoie, cel ce vroia să ajungă la Sarmisegetuza Regia fiind nevoit să frîngă citeva arcuri de cerc, care se vor dovedi probabil cîndva, după ce vor fi descoperite şi alte cuiburi de apărare ale dacilor, perfect şi cu precizie „desenate," faţă de capitala regatului dac.

Aici, la Poiana Mărului, casele nu sînt cetăţi şi nici nu sînt aşezate doar cîte una pe o culme. Cîndva însă, demult de tot, aşa cred că au fost dispuse. Nu sînt documentat în ce priveşte vechimea acestui sat. Îl bănuiesc însă mai vechi decît se crede şi se spune. Satul nu era acelaşi pe la 1 500, să zicem. Sau pe la anul 1 000. Dar era, exista, fiinţa. Şi cînd spun asta nu o fac pentru că aş vrea să „împing" o realitate anume într-un trecut cît mai îndepărtat, ci pentru că această realitate, specifică şi definitorie, vine ea însăşi dintr-un trecut foarte îndepărtat. Pentru că felul acesta de a construi, de a edifica gospodării relativ independente, într-un loc unde omul le avea pe toate laolaltă şi la îndemînă — casa, grădina, ogorul şi păşunea — aparţinea localnicului dac, era şi este un semn incontestabil de vechime, o dovadă a continuităţii.

Oamenii din Poiana Mărului nu au pierdut încă sentimentul firesc şi dătător de putere al vechimii. Sînt ţărani în marea lor majoritate. Sînt, de fapt, şi ţărani, fiindcă mulţi dintre ei sînt muncitori şi lucrează la fabricile din Rişnov şi Braşov, plecînd dimineaţa la muncă, întorcîndu-se după amiaza acasă. Înainte de a pleca însă la uzină, poienarul îşi „pune la rînd" gospodăria, iar după aceea, cînd se întoarce de la lucrul uzinei, îşi continuă munca în propria-i gospodărie : cară bălegarul pe ogor ; ară şi seamănă ; trage în coasă, vara, coseşte pînă i se bătucesc palmele şi i se „cimentează" şalele. El le împlineşte pe toate cum le împlineau şi părinţii lui şi părinţii părinţilor lui. Cu deosebirea că e şi muncitor. Şi că se întreabă uneori dacă „se merită" să se zbată atîta ; dacă nu e mai bine să se mute „la bloc", în apropierea fabricii, cum s-au mutat alţii ; să meargă acasă, după ce iese din schimb, să nu mai aibă treabă cu nimeni ; să nu se teamă mereu că va fi nevoit să se mute „în vale", dacă se va face sistematizarea despre care se tot vorbeşte, mutatul „în vale" fiind egal pentru el cu distrugerea propriei gospodării, cu distrugerea însăşi a satului acestuia vechi şi renumit.

Acestea sînt, de fapt, cîteva din necazurile care plutesc peste Poiana Mărului, sat puternic altfel, sat bogat, sat cu oameni harnici şi frumoşi, un sat plin de copii şi de lumină, un loc deosebit — aproape vrăjit — a cărui dăinuire nu se poate să nu o doreşti, după ce l-ai cunoscut, aşa cum nu se poate să nu doreşti dăinuirea propriului tău sat, a **satului** în genere, a tuturor lucrurilor bune din trecutul nostru bogat şi tumultos, de care am vrut cu orice preţ să ne depărtăm într-o vreme, spre care vrem să ne întoarcem acum, fără a găsi întotdeauna calea cea mai bună.

Pentru Poiana Mărului, ca şi pentru alte sate, de altfel, calea dăinuirii şi a continuităţii a fost şi rămîne calea cea mai bună, oricît efort ar cere, oricît eroism ar necesita, bucuria izbîndirii fiind întotdeauna de partea celor ce muncesc şi luptă, pentru ei şi pentru Ţara pe care au dus-o şi o duc pe umeri.

La izvoarele «realismului fundamental»

Într-o zi de iarnă montană, „gazdă" a unui peisaj înzăpezit ameţitor nu numai prin imaculata lui frumuseţe ci şi prin asprimea difuz insinuantă a fiorului existenţial subiacent, am fost şi eu, alături de truditorii scrisului prezenţi cu semnătura domniei lor în pagina de faţă a revistei, vizitator al aşezărilor săteşti ce alcătuiesc comuna braşoveană Poiana Mărului. Fireşte, am participat la cele două întîlniri-şezătoare, una cu locuitorii maturi ai aşezărilor, cealaltă cu elevii uneia din şcolile generale de aici. Acum, cînd au trecut săptămîni bune de la aceste întîlniri, îmi dau seama că, nu ştiu cum, modul în care s-au desfăşurat „acţiunile" în cauză, dincolo de, aşa-zicînd, epica lor generală, a avut ceva aparte, ceva care s-a întipărit cu inefabilă putere în memoria şi în conştiinţa noastră, a vizitatorilor. Încercînd a găsi explicaţia tulburătorului fenomen, în primă instanţă mă gîndesc la ceea ce aş numi simplitatea esenţială, în ordine uman-intelectuală, a ceremonialului sub ale cărui auspicii s-au desfăşurat cele două întîlniri. Am ajuns, astfel, la constatarea că oamenii de aici au un fel al lor aparte, gingaş şi direct, protocolar şi sincer, mitic şi practic, de a concepe viaţa spirituală trăită prin artă şi cultură.

Cu alte cuvinte, m-am gîndit, cu uimită bucurie, că aici, în acest spaţiu al sublim-dramaticei interferenţe a timpului istoric cu cel cosmic, şi în epoca contemporană, se constituie un unghi de percepţie şi trăire a frumosului cu totul specific, izvorît dintr-o greu analizabilă conlucrare ce are loc între instinctul estetic structurat şi transmis de-a lungul veacurilor şi elementele catalizatoare ale civilizaţiei moderne, socialiste. Aşadar, îmi spun şi în momentul de faţă, iată cum **realitatea terenului,** o ia adesea înaintea „realităţii" oarecum prezumtive a psiho-sociologiei cultural-artistice precum cel „cultură de masă".

Să recunoaştem că numai o perspectivă nuanţat antropologică implicată în complexul domeniu al filosofiei culturii româneşti e de natură să ajungă la justa definire a unor fenomene de constituire a psiho-sociologiei cultural-artistice precum cel de la Poiana Mărului. Reacţie firească, la cele spuse pînă acum, m-am întrebat şi mă întreb dacă nu cumva întreaga problemă se raportează cu mare şi subtilă pregnanţă la însuşi modul aparte de existenţă, atît în spaţiul geografic cît şi în spaţiul timpului istorico-social, al oamenilor de la Poiana Mărului. Îmi place, literalmente, să visez la acel moment înscris pe axa profesiunii mele de cronicar literar mai mult sau mai puţin constant, cînd, analizînd un anumit roman consacrat episodului nostru rural-carpatic, nu mă voi sfii să formulez deschis judecăţi de valoare bizuite ferm pe raportul dintre **adevărul vieţii şi autenticitatea imaginii literare** a acesteia. În definitiv, îmi mai spun, hegelianul concept de „realism fundamental" a cărui prezenţă revelatoare se cuvine s-o probeze creaţia artistică de reală valoare are şansa de a nu rămîne o simplă şi frumoasă abstracţie numai în măsura în care soarbe continuu apa vie a unor adevăruri umane fundamentale, implicit, estetice, precum cele dezvăluite de existenţa oamenilor trăitori la Poiana Mărului.

Nicolae Ciobanu

POIANA MĂRULUI — O LECŢIE A STATORNICIEI

Tablouri de TEODOR RUSU inspirate de plaiul Poienii Mărului

ÎNTÎLNIRILE „LUCEAFĂRULUI"

«Corăbii ale veşniciei»

Dragă Camelia, îţi scriu aceste rînduri ca să-ţi spun un lucru prea simplu : ne aducem aminte cu multă plăcere de clipele frumoase petrecute în satul vostru. Casele puternice, cu faţade mîndre, cu acoperişuri de ţiglă şi cu burlane de tablă galvanizată, cu trepte de ciment şi cu ferestre în trei canate evocă vechile gospodării româneşti de munte, acoperite cu şindrilă şi, mai înainte, cu paie, tencuite superficial şi învăluite în zugrăveală albastră, ca nişte corăbii ale veşniciei, în pereţii cărora se zăreau tăieturile înguste ale unor ochiuri de geam parcă anume făcute ca să protejeze interioarele de soare.

Am văzut curţile gospodăriilor, unele pardosite cu lumină, cum ar spune Tudor Arghezi, am văzut uliţele curate, ţesute împrejurul străzii principale, asfaltate, şi m-am gîndit că în aceste geometrii variabile, orientate statornic spre edificiul central al şcolii, trebuie să fi stat ascuns un anume tipar străvechi de viaţă şi de civilizaţie rurală românească, un anume model arhaic de armonie, care se poate descifra şi acum în covoarele aşternute pe pereţi şi pe paturi. Mi s-a părut atunci că înţeleg de ce este de nesuportat să vezi o casă fără o curte cel puţin egală cu propria ei vatră şi de ce devine imposibil să trăieşti într-o curte fără grădină. Cineva a întipărit, desigur, în formula acestei geometrii simple, regula alternanţei dintre bine şi rău, dintre închis şi deschis, dintre uşor şi greu, dintre pămînt şi cer. Deasupra trupurilor noastre zidite stau grădinile sufletelor şi marile constelaţii ale gîndului şi n-ar fi de mirare să vedem că cei care au construit modelele acestor aşezări româneşti, vechii noştri ţărani fără ţară, au transcris de fapt o cugetare a lor mai adîncă despre modurile de întocmire a lumii.

A existat deci un ţăran român de demult, consătean şi contemporan cu bacii care au scris Miorita şi au fluierat ritmurile acestea dumnezeieşti ale doinelor noastre de dunăi. El a gîndit aşezări pe baza unui principiu arhaic de sat ştiind vasăzică, ceea ce noi înşine nu mai ştim, că satul trebuie conceput în raport cu un asat necuprins, după cum fiinţa însăşi stă în raport cu nefiinţa. Dealtfel, arhitecţii limbii române ne-au şi spus cîndva că în străvechimi, conceptele de sat şi asat şi conceptele de fiinţă şi nefiinţă erau suprapuse.

Noi moştenim astăzi filosofia acestui ţăran românesc, uimindu-ne cît de frumos ştia el să construiască o idee de viaţă, pe un tipar de ordine nouă, orientat în funcţie de edificiul şcolar şi de turla bisericii, învăluită şi ea în grădinile morţilor, ca-ntr-o altă corabie a veşniciei, legănată pe înserat, înainte de aprinderea stelelor, de bătaia gravă a clopotelor de aramă, ea însăşi închipuind un registru altern şi adînc, balansînd între zi şi noapte şi între prezent şi viitor, cum ar număra cu degetele lor subţiri, colegii voştri din clasa întîia, pe socotitori, bilele albe şi negre una după alta.

Desigur, nimic nu poate să fie mai frumos în lumea aceasta decît să stai într-un astfel de sat, ca-ntr-o barcă legănîndu-se de pe un deal pe celălalt deal, ascultînd cum curge rîul pe sub sălciile din vale, mînîndu-şi apele înainte, cum se duc rîndunelele toamna de peste uliţi şi cum se reîntorc în fiecare primăvară să-şi reconstruiască sub streşini casele lor de o vară.

Poate că şi noi stăm acum sub scurgerea timpului, măsurînd cu întrebările noastre căile care duc de la trecut spre ziua de mîine. Însă în mod sigur nimic nu am fi dacă aceste întrebări nu le-am pune. Din acest motiv este adevărat că întrebările tale şi întrebările colegilor tăi, ca şi întrebările consătenilor tăi, ţăranii, atît de multe şi de iscoditoare, ne-au produs cea mai aleasă bucurie. Eu cred că nici unul dintre cei care am stat atunci lîngă voi nu ne-am putut ridica pînă la semnificaţia acelor întrebări ale voastre, deoarece înţelesurile cuprinse în judecăţile de răspuns au ţintit necontenit spre dimensiunea unei practici de viaţă apropiate şi nu au putut lumina cuprinderile filosofiei lor sublimate în rosturile cele adînci. Însă este foarte probabil că nedumeririle fiinţei voastre întrebătoare nici nu pot fi anulate prin cîteva propoziţii savante de răspuns, ceea ce, trebuie să recunoaştem, dacă ar fi aşa, ar fi cel mai trist dintre toate lucrurile posibile.

Noi înşine vrem să ştim de ce au lăsat ţăranii aceste case şi aceste grădini şi s-au închis în apartamente înguste de bloc, unde n-au adus cu ei decît covoarele ţesute în războaiele de demult, jerseele de lînă şi fluierele uscate ale bunicilor. Noi căutăm un înţeles, cu toţii, chiar prin această nouă revoluţie agrară, la cauzele care au dus la părăsirea satelor şi la invadarea oraşelor în România, în Europa şi în general în lumea modernă, şi încercăm să vedem ce consecinţe au aceste mutaţii în perspectiva timpului apropiat şi în perspectiva marilor durate din viaţa neamului ; ştiind că, pînă la urmă, noi toţi, de la sat, şi de la oraş, cei bătrîni şi cei tineri, voi înşivă chiar, va trebui să dăm un răspuns acestei întrebări răscolitoare. De ce a scăzut atît de mult numărul de oi în satele noastre de munte, tinzînd astfel împotriva unei tradiţii mioritice care bătea cîmpurile Europei pînă sub zidurile Vienei şi pînă în Caucaz ? Şi de ce sînt astăzi, în satele de munte, firave şi dispersate prin hăul carpatic, totuşi, mai multe oi decît în comunele de cîmp, cu ambiţii urbane, şi cu economie cooperativizată ? Trebuie să ne gîndim dacă e bine aşa, ca muncitorul să fie muncitor, iar ţăranul să fie şi muncitor şi ţăran ca să poată trăi, cum trebuie să vedem dacă este într-adevăr foarte bine că ţăranii au dărîmat cuptoarele de copt pîine şi acum stau legaţi de cuptoarele şi de tejghelele oraşului.

Vezi, noi vrem explica astăzi de ce numele primarului din Poiana Mărului se scrie pe toate hîrtiile cu doi de t (Ittu), cum a hotărît că e bine un notar de altădată, care nu ştia românеşte nici să dea bună-ziua ca lumea, dar minca pîinea dintr-un sat de români, dar ne este mai greu să explicăm de ce nu sînt chibrite şi de ce nu sînt cuie, de ce nu se găsesc potcoave.

În cele din urmă trebuie să observ că, dacă sînt întrebări care pot fi anulate printr-un răspuns închegat şi simplu, altele deschid orizonturi mai largi decît le vrem cuprinde, la un moment dat, şi decît ne poate duce, pe noi, gîndul. Dar aceasta nu înseamnă că ele nu trebuiesc puse. Voi trebuie să puneţi întrebări şi trebuie să vă puneţi întrebări, astăzi, înţelegînd adevărul că facultatea aceasta de a întreba şi de a găsi un răspuns este unul din cîştigurile noastre fundamentale, ca oameni ai zilelor noastre. Această formulă ascunsă în mecanismul nostru genetic pare aidoma situării omului în spaţiu, între stînga şi dreapta, între sus şi jos între înapoi şi înainte, dacă nu cumva ea este asemănătoare obişnuinţei de a merge prin aşezarea fiecărui pas înaintea celuilalt, într-un unul după altul neodihnit şi etern. Ceea ce ne îndeamnă să medităm împreună cu voi : cît de extraordinar e să mergi.

Ion Itu

Grănicerii munţilor

Dacă, mergînd la Poiana Mărului, vom părăsi vatra satului cu cele cîteva zeci de case înghesuite una în alta lîngă asfaltul şoselei şi vom păşi pe oricare dintre potecile suitoare ca nişte bretele ce împresoară piepturile bombate ale dealurilor din jur, o ţară stranie se va dărui privirilor noastre. Nu solemnitatea valurilor uriaşe de pămînt peste care au trecut, rotunjindu-le, epoci geologice şi milenii de intimă comunicare cu uneltele muncii, nu casele ca nişte şuri, nici şurile ca nişte case rareori împrejmuite cu gard, risipite la distanţe de kilometri şi dezvelite privirii de panorama deschisă a coamelor de deal, nici căpiţele tuguiate, grupate în pilcuri prin şeile dintre costişe, nici petecele de pămînt arat, puţine şi răzleţite pe obrazele însorite ale dealurilor, nici cărările încrucişate ca nişte fire întinse între o aşezare şi alta, nimic din toate astea nu va surprinde ochiul, chiar dacă el e deprins cu altfel de imagini, ci prezenţa nevăzută a omului, mina sa identificabilă pretutindeni, fără ca ceasuri întregi să poţi zări, între o casă şi alta, un om. O liniştе siderală şi o încremenire capabilă să taie respiraţia. Dacă n-ar fi bătătorite potecile am crede că oamenii au dispărut de mult, lăsînd în urmă decorul ciudat al unei împărăţii abandonate. Aceşti „grăniceri ai înălţimilor" cum le zice primarul locului vor mai da încă multă vreme lecţie de statornicie.

Şi totuşi, poienarii sînt greu de văzut. Ar fi trebuit să-i căutăm înainte de crăpatul zorilor, atunci cînd gospodarul simte boncăluitul vitei în grajd şi se ridică din aşternut să-i dea fîn, apă, tărîţe. Am fi auzit şuieratul laptelui în şistar şi încă înainte de a fi răsărit soarele în Piatra Craiului l-am fi văzut pe poienar coborînd 10—15 kilometri spre centrul de comună cu laptele „la contract", apoi suindu-se în autobuzul de Tohan, Rişnov, Zărneşti sau Braşov unde uzinele îl aşteaptă pentru priceperea lui cea nouă de mecanic, operator chimist, miezuitor... Poienarul tînăr, copilul, pleacă şi el pe cărările aşternute cu lună sau pudrate iarna cu nea, pleacă de cu noapte la şcoală pentru că are două ceasuri de drum pînă la întîlnirea cu teoria mulţimilor sau verbele **Être** şi **Avoir.** Poienarul nu se reazimă-n bîtă. Dă „la contract" lapte, lînă şi două-trei vite mari. E norma lui. Dar tot norma lui este şi-n uzină. Seara ajunge acasă tîrziu, cînd soarele aproape că a dispărut peste munţii Perşani. Dar nu se întinde leneş la umbră, nu bate ţintarul sau septica, nu descîntă cinzeaca la crişmă ci bate coasa şi trage cu spor să-şi hrănească boulenii pentru care „s-a angajat". Nu-şi face casă la şosea, poienarul adevărat, nu cere locuinţă la comitetul sindical, nu tînjeşte după sector V, bloc E-8, scara B, etaj cinci, apartament 109 ci îşi hrăneşte boulenii, ho cu tata, ho, le pipăie greabănele şi ştie că vine vara tîrgul de vite dintre Şercăi cu premii şi cinste mare pentru cei care n-au uitat îndeletnicirea străveche, vine termenul de predare cînd, cu toate cele patru copite, vita urcă pe cîntar şi poienarului trebuie să-i rîdă faţa.

Nu-i de găsit ziua poienarul pe plaiurile de la Poiana Mărului. Poienarul e un ţăran de specie rară, ţăran pentru că a rămas aşa întrutotul : la muncă, la dragoste de muncă, la suflet, la felul cum îşi orînduieşte viaţa, casa, şura. Dar tot el este şi muncitor pentru că a devenit muncitor fără a înceta să fie ţăran. Şi satul lui, cel cu casele răspîndite acolo unde este iarbă şi fîn pentru cele 10—20 de patrupede fără de care el n-ar mai fi ceea ce s-a obişnuit din strămoşi să fie, satul lui rămîne ziua tăcut ca o aşezare pustie dacă poate fi cumva pustiu un loc unde iarba creşte, vita rumegă şi laptele se adună în ugerele pline.

Satul acesta nu-l veţi găsi pe nici o hartă turistică, dar istoria artei îl consemnează încă de pe acum. Horia Bernea, Ion Dumitriu, Şerban Iepure, Teodor Moraru, Teodor Rusu şi-au legat destinul artistic de acest peisaj straniu, de oamenii de aici, de sentimentul de statornicie care domină dealurile dintre Piatra Craiului, Ţanga şi Perşani. Petru Comarnescu vorbea chiar despre „şcoala de pictură de la Poiana Mărului" dar pictorii în cauză au preferat să considere Poiana Mărului un spaţiu de consonanţă al mai multor direcţii artistice diferite. Dintre toţi, Teodor Rusu este cu deosebire legat structural de spaţiul în care pictează, locuieşte şi împarte cu poienarii dubla lor soartă de agricultor şi muncitor, fiind şi continuînd să rămînă, chiar şi după ce lucrările sale s-au aşezat în muzee de artă şi în antologii, continuînd să rămînă tehnician la o uzină din apropiere, crescător de animale şi om ca toţi semenii săi, de la care învaţă să transceadă în universal spaţiul, lucrurile, faptele.

Teodor Rusu pictează dealuri, şuri, iarbă, mere, fîn, unelte şi alte lucruri comune, elementare, eterne. Este un univers tematic circumscris în zona de cea mai intimă comunicare a omului cu mediul. Temele picturii de la Poiana Mărului au circulat în artă de la începuturile artei şi în faţa picturilor sale ne întrebăm de unde au ele, totuşi, o materialitate nouă şi o prospeţime cuceritoare ? Dincolo de perfecţiunea fotografică el selectează şi organizează imagini tulburător de concrete, însă pe baza legilor de culoare şi compoziţie ale artei abstracte. Soliditatea şurilor, masivitatea lor, fuga liniilor ce străpung spaţiul percutează obsedant. Unghiurile sînt ascuţite, ţîfnoase, purtînd o tensiune dramatică potenţială. Teodor Rusu îşi atribuie detaliul fotografic, dar nu i se subordonează. El captează spaţiul. Se slujeşte de el ca de un vehicul spre altceva, spre un ţel mai înalt. Pictor al elementelor fundamentale, Teodor Rusu, ca şi Horia Bernea, ca şi ceilalţi pictori al căror destin artistic s-a încrucişat cu al său la Poiana Mărului consideră **locul** ca o totalitate, ca o potenţialitate formativă, modelatoare, pe care artistul îl transcede, descoperind în el semnificaţia universală, stilistică a fenomenului psihogeologic, potecile, curbele dealurilor bombate devenind semnele destinului nostru în univers. Este surprinzătoare simplitatea imaginilor pe care le captează din cotidianul etern, înzestrîndu-le cu ranul unei viziuni stilistice de ordin cosmic. Dar nu este, oare, tocmai acesta semnul care i-a marcat întotdeauna pe marii artişti ?

La Poiana Mărului exuberanţa naturii este pasageră. Acolo ea iubeşte ordinea, echilibrul, caută şi atinge esenţialul. „Sufletul poporului nostru — mi-a spus într-o zi acest pictor ţăran şi muncitor deopotrivă — sufletul poporului nostru este prea mare ca să nu poată fi exprimat cu mijloace simple şi bine alese".

La Poiana Mărului trăiesc oameni care mînuiesc maşini cu comandă numerică în uzinele braşovene, domină reacţii de mare subtilitate în retortele chimiei din Codlea şi Rişnov, produc scule aşchietoare la nivelul performanţelor tehnice mondiale. Întorşi acasă, ei ţesală vitele, adună finul, mulg vacile şi nu uită să-şi bată pe grumaz, în fiecare seară boulenii : ho cu tata, ho !

Daniel Drăgan

dumitru udrea

Ţara

Ţară binecuvîntată
De eroi şi flori de vişin,
Soarele în zori de ziuă
Cum răsare şi se-nclină.

Creşte peste tine slava
Şi mocnitul foc de stele,
Ţară binecuvîntată
De eroi şi flori de vişin.

În fîntîni de dor străbunii
Ţi-au pus roua tinereţii
Şi-n potire de lumină
Noi îţi punem preamărire,

Ţară binecuvîntată.

La noi în vatră

La noi în vatră luceferii coboară
Pîndiţi mereu de dorul Mioriţei,
Iar ciocîrlia ne vesteşte-n soare
Un strop de ploaie la cîntecul muncii.

Cînd iederă de dragoste rivnită
Pe trupul ţării pune cingătoare,
La noi în vatră luceferii coboară
Pîndiţi mereu de dorul Mioriţei.

Prin porţi de lemn iubirea se strecoară
Spre grîul nostru odihnindu-şi chipul,
Iar patria din Decebal răsare,
Înfrigurată ca şi clipa-n care,

La noi în vatră luceferii coboară.

Grîul

Cînd grîul luminează păruri vatra
În templul de ţărînă şi baladă,
Ne cade-o stea într-o fîntînă
Stîrnind un zvon de Ţară Românească.

Un ţărm de dragoste ne facem
Din vorbele de holdă şi de pace,
Cînd grîul luminează păruri vatra
În templul de ţărînă şi baladă.

Ne fulgeră privighetori de soare
Şi-n palmă rătăcesc luceferi,
E clipa aprigă-a recoltei
Unde cerul vrea să se coboare,

Cînd grîul luminează păruri vatra.

marcel băraganu

Martie

Se-aude plugul soarelui ca o sentinţă,
eu nu-i mai cer lui martie nimic,
de-acum, în armura mea de pămînt
sînt sămînţa, sînt aventura cea mare.

Repezi, neînvăţate să dăinuie, tulburi
lumini mă vor duce
cum marea înotătorii lăsaţi pe spate
cu priviri mai reci ca stelele fixe.

Sunet

Acelaşi sunet îmi fură inima
la răscrucea de drumuri
şi iată, nu mai sînt nici măcar
un semn al pămîntului.
Mă înrudesc cu norii abia respirînd
sub canicule,
cu păpădia,
fac parte din neamul celor ce cad
o singură dată.
Acolo sus rana mea n-are istorie,
dar miroase a ţipăt de om,
mai alb ca spuma oceanelor.
Aici sînt ştiut
de patru drumuri deodată.

Pămînt

Pămînt luminat prea de sus,
pe care nimeni n-a-nceput o cărare,
pămînt făgăduit mării sfîrşindu-se
odată cu mine,
pămînt din pămînt de rînd
sub arşiţa stelelor aşteptînd
seminţele rare –

pămînt luminat prea de sus,
cu braţe legate de valuri...

Poem

Eu nu scriu poezii, eu fac pămîntul
să se rotească în jurul inimii
cu viteza iubirii,
eu fac să tresară fluviul
promiţîndu-i un izvor atît de pur
cît să-l recunoască şi marea care totul uită
în afară de corabia celui singur ;

eu nu scriu poezii, eu sap fîntîni
însetatelor stele,
nu cu lopeţile, nu cu tîrnăcoapele,
ci cu privirile cele subţiri,
că numai ele pot învia
de sub albastrele roci
răcoroasele, apele ;

eu nu scriu poezii, acestea nu sînt cuvinte,
pe mine copacil din toamnă mă iau
drept fratele lor,
raza de soare drept sora ei din amurg,
drumul acesta drept drumul
pe care plugurile îl pot ascunde
cînd vor.

sandu stelian

Tînăr Pygmalion

Trezește-te în mine viață,
doică a iubirii,
sînt asemeni unui Pygmalion nenăscut,
mijind abia
din spuma unui cal prăbușit,
dorm inimile mele în mine
spre o zare încă neabsorbită
ești pasăre sau înger
de arde atît de aprig
căușul palmelor ?

Crevasă

Văd crevasa în sînge
albă și suavă
dorului meu
și sunete de apă
îi dăltuie făptura
întrevăzută și sacrală
după care alerg
asemeni roibului cabrat
care cu o coamă albastră
își caută în aer
trupul viitor,
dar rămîn numai sunet de sete
sub raza ce-i tot mai limpede
în irisul meu.

Eul stelar

O, chinul păsării pasăre
care vrea să umple văzduhul
cu zborurile sale,
pînă va sfîrși în zi,
ca și cum n-ar fi făcut
nici un zbor,
nu e în zadar,
pasărea aceea
s-a dezbrăcat de carne
și de pămînt
și a rămas doar linie de înălțare.

Fruct de stea

Frumusețea mea naște
cascade de ierburi,
faleze cu cariatide
pentru castelele viitorului
pline de miraje astrale,
pe eul meu
se înregistrează un cod mirific,
o dragoste naște din mine
mai iute decît lumina,
pătrunde în ființa ierbii
și o umple de frumosul infinit.

Iluminare nouă

Azi pot fi singur
pe fragile nisipuri de vocale,
dar norul de lumină umedă,
aburul inmiresmat
ce se ridica noaptea
în cătunul copilăriei
din coapsa calului roib
e cel care mi-a înălțat privirea
spre vulturul
care mă alunga din mine.

Sedimentare

Pleoape pure, irișî de văpaie,
eternu-i pururea-n mișcare,
prin aer de mistere,
unduioase, sepulcrale,
cînd cu ochii
un cîntec de iarbă nouă,
de sunet răsărit
asemeni cerbului iarna,
cînd boncăluiește
o nuntă viitoare,
și în pleoape simt înmiresmînd
proaspăt eonii.

În această pagină reproduceri după tablouri de Teodor Rusu

ion segărceanu

Călușarii

În straiul lor, în ritmul colosal
Ei, călușarii – chipuri pitorești –
Re-nviu, ca într-un falnic ritual,
Străbune obiceiuri și povești.

Un pas și încă unul, sincopat,
În șir, în grup, în cerc... și tot așa
Și deodat', un ropot cadențat
Ca ploaia peste lanuri – hălăișa !

Ei vin din leaturi, din vechimi de țară
Și veșnic nu mă satur să-i admir
Așa precum, vrăjit, odinioară
Prințul cu-aleasă slovă, Cantemir.

În jocul lor involburat sub zare
Tresaltă-ntreg pămîntul românesc
Cu repezi riuri, cîmpuri roditoare,
Cu munți de strajă, codri ce doinesc.

Le sună zurgălăii la opinci
Iar de sub tălpi le sar, parcă, scîntei,
Cu mască de-nțelept ori măscărici
Se-agită-ntr-una mutul printre ei.

...Un pas și încă unul, sincopat,
Se string, se rup, se-adună – hop
și-așa
Și în final : un ropot cadențat
Ca herghelia-n tropot... Hălăișa !

valentina mureșan

Mie

Acum mă bucură
Zilele ce ți le păzești singur
Umărul tău cu mirosuri de tren
Nu mă crezi dar mă bucură
Somnul tău întrerupt doar de sete
Într-o cameră de hotel.

* * *

E timpul, să-mi fac
Culcușul în oglinzi
Egalitatea asta umple
Cumințenia de salturi mortale
Caut victime
Cu disperarea celui ce-nchide
Prăpastia cu buzele lui
Totul e bine-bunătate
De fluture beat
În cutiile nopții
Vizuina șacalului în pădurile mele
E timpul să-mi fac
Culcușul în ploi
Primăvara a devenit
Capriciul măturătorilor
Luna tirită în cochilii prăfuite
Scuipă soldați
În cimitirul de somn
E timpul să mătur puțin
Prin tăceri
Buzele mele sînt culcușul loviturilor oarbe
Încătușat în lanțul de guri
Un vers mă-mprumută o noapte
E timpul să strig
Eu mai trăiesc
Eu mă mai port într-un trup de-mprumut
Și cum toate acestea
De ajuns nu ar fi
Dimineața îmi vind culcușul
Pentru lanțul de purtat
La piciorul de lemn.

* * *

Ar fi mai bine
Să îmi măturî noaptea
Decît să mă lovești în treacăt
Cu orașul
Și să mă lași cu gaura asta neagră în gură
De parcă o herghelie nebună
Mi-ar fi strivit neglijent buzele

Ar fi mai bine
Să-mi îmblînzești luminarea
Decît să gonești prin
Cimitire
Ca un tramvai nechezind cu mine în spate
De parcă bisericile toate
Ar fi rămas definitiv fără cruci

Ar fi mai bine
Să mă iubești
Cu trei iubiri mai sus
Decît să-mi măturî noaptea
Cu biserici de ciocolată
De parcă așa dintr-o dată
Ai fi bărbatul și eu aș crede că ești

Ar fi mai bine
Să mă iei în brațe
Să-mi strivești noaptea
Smîntît ca o ploaie
Decît să mă-mblînzești la stînsul rugului
De parcă în numele tatălui
Am plămădi moarte.

* * *

Sînt dispusă să-mi adun puterile
Și să trăiesc mai frumos pe pagina următoare
Lucruri de care îmi era teamă mă înconjoară
Brațul meu în repaos stă pe trecut
Mă înclin tot mai mult în tunericului
Suspectez dimineața de perversitate

Acum nu e vorba de sfoara
De care atîrn jumătate
Nici măcar de numele
Care mă schimbă în fiecare zi
De obicei trăiesc în picioare
Fără lalele în păr
Fără să-mi plătesc întreținerea
Mă transform într-o umbră pentru cîteva
trupuri

* * *

Dar dispusă cum sînt
Să-mi alung păginia
Să mă investesc în afaceri cu turle
Credeți în fiecare gest pe care vi-l fac
În fiecare bucurie pe care-o simulez

Înstrăinată
De-a lungul meu mă furișez
Noapte de noapte
Ca un păcat din care nu știu să ies.

paul alexandru georgescu

evadarea

Patru pași la dreapta, fereastra... Doi pași la stînga, ușa de fier... Încă doi, hîrdăul. Opt pași în total, totul în opt pași. Un inconjur, altul și apoi altul. O dată la stînga, o dată la dreapta, să nu amețesc... În colțul de lîngă ușă, grămada de paie murdare — patul. Și peste tot mirosul... E lucrul cel mai groaznic, Kahn. Pot nega, pentru moment, mizeria, golul, neantul celulei de opt pași ; nu pot nega nici un moment mirosul acesta de urină, uscată, de mortăciune la soare. Josnicia descompunerii... Nu știu de unde vine, cine miroase... Paiele, hîrdăul, deținuții ? Lumea care îi produce ? Lumea care îngăduie ?

Singur, absolut singur. Piinea și apa îmi sînt împinse de o mînă nevăzută din afară, printr-o ușă mică tăiată în ușa de fier. Restul celulelor pare nelocuit. Zgomote rare, depărtate, nedefinite ; nu pot constitui o întîmplare. Nici măcar — am încercat — nu pot „puncta" neantul. Nimic care să îmi ridice sau întrerupă senzația de a trăi într-un univers pustiu, în afară de timp, de spațiu, de oameni.

A înșela mizeria, golul, neantul, — a rămîne spiritual „în afară". Mijlocul clasic, mersul, destul de greu. Din cauza lui Herrman, încheieturile îmi sînt umflate, mă dor încă urmele. Sînt prea slab. După o jumătate de oră, am virtejuri. Încerc altceva : număratul. Întîi paiele : cinci sute optzeci și nouă. Apoi boabele de var. Peretele ferestrei are o mie patru sute cinci. Al ușii, două mii trei sute. În cap ? Nu se poate. Număr din nou. Greșesc, o iau de la început. Tîmplele îmi zvîcnesc, capul pare prins într-o menghină. Continui, ametit. Fiecare număr își sfredelește creierul, ca un burghiu. Și toată succesiunea asta numerică pe care mi-o impun are un gust rău, îmi face greață. Merg spre leșin, Kahn. Auzi ? Leșin de cifre !

Am găsit ceva mai interesant, mai activ, mai ingineresc. Scormonind paiele, am dat peste un băț de chibrit ars. Destul pentru a purcede la topometrie. Am măsurat cu el tot ce se poate măsura : celula — în lățime, lungime și diagonală —, ușa, zăvorul, fereastra și — cu toată repulsia — hîrdăul. Acum trec la paie, fir cu fir. Aceasta durează și între timp mă gîndesc ce nume să dau unității mele de măsură. Ezit între „alumetru" de la allumettes și „matchon" de la match. Alumetru are ceva potrivit cu ploile și cursul apelor, evocă natura în libertate, în schimb cînd zic „matchon" parcă aș lucra cu instrumente de precizie, parcă aș fi un riguros om de știință.

Nu credeam ca măsurătoarea să mă obosească într-atît. Migala, aplecările, înțepenirea corpului, repetarea aceleiași mișcări. Răsuflarea mi-e grea, junghiuri în inimă. Încheieturile tot mai umflate. Cred că am febră.

Noaptea — să fi fost pe la două... Abia căzusem într-un somn zbuciumat, mereu întrerupt. M-au deșteptat, pe jumătate, zgomotele de uși de fier izbite. Și, apoi, la cîteva clipe, spintecînd ca un pumnal noaptea și somnul, un țipăt lung, neomenesc, cu neputință să-l arăt în cuvinte. Urmat de vorbe gîfîite, în hohot, din cînd în cînd distincte : „lăsați-mă... nu vreau să mor... mamă...."

Lucrul s-a repetat de cinci ori....

Universul nu mai e pustiu.... Inima îmi bate nebunește.... Pînă la ziuă, îi număr bătăile neregulate, de spasm....

Cald, înăbușitor. Febră mare. Zac pe paie. Sudoarea se prelinge în șiroaie de-a lungul coastelor. Nemișcat, istovit, gol de gînd, cufundat parcă într-un clopot de sticlă, sub apă.... Simțurile sînt întoarse înlăuntru, lumea amorțită. Numai ochii ard, nemișcați. Privirea fixată asupra ferestrei. Afară, afară.... Nu mai văd, nu mai există pentru mine decît pătratul galben scorojit pe care fereastra îl taie în peretele clădirii din față, apropiate. De cîte zile îi urmăresc culorile ? Dimineața, devreme de tot, abia îl ghicești — ușor avertisment de galben — sub cenușiul lăptos al zorilor ; pînă la prînz își capătă, treptat, culoarea, în pete, de la șofran la cafeniu — are și puncte singerii — iar seara îl cuprinde metamorfoza morții, ștergînd linii, punînd șuvițe de vînăt, înecînd în negru.

Tot mai cald, dar o căldură în valuri. Și după fiecare val, tremur de frig. Privesc continuu — de cît timp ? — pătratul galben scorojit. Liniile și petele se împreună acum în semne și figuri. Le citesc și înțeleg, deși se schimbă mereu. Iată-le în acest moment, trei unghiuri ascuțite, trei limbi șovăitoare care cresc.... Sînt cele trei estuare, rîas de Galicia. Recunosc forma celui de la Vigo. Văd apa albastră și munții limpezi. Ce bine ni se aud vocile. Casa del campo, a las diez y media. Cine dansează „Baile musulmée" ? Mai luați un pahar, e Carlos primero. Frumoasă tabachere. Con juego de brillantes. Mercedes, e tîrziu. Am să-ți spun acasă ! Ce noapte rece !

Aerul tăios. După zgomotul motorului, un Mercedes. Komm' schmutziger Jude ! Sprincene albe, gene albe, pielea feței întinsă și lucioasă, fără sînge ca o cicatrice vindecată. Lampa în față, orbitoare. Unde ai ascuns bijuteriile ? Stringe, Herrmann ! Mărturisește că ai vrut să o violezi ! Mai tare, Herrmann ! Destul.... Sentința : fünf Jahre Arbeitslager. Puneți-i ochelarii ! Ce noapte rece !....

Kahn, ce spuneam ?.... Oglindă liniștită de lac.... Tipătul lung, neomenesc.... Să las cuiva portretul acesta.... Ai grijă, Kahn, ai grijă....

Sînt în infirmerie, de o săptămînă. Nu știu cum m-au adus, deliram. Mai am puțină febră și oarecari dureri, dar față de celulă, e paradisul.

Citesc ziarele, avem voie. Acum vor Danzigul.... Și țipă, amenință, se zvircolesc.... Ce va fi, Kahn ? Privind demonstrațiile apusene, probabil cedarea. Din o mie de motive. Logica și antecedentele capitulației — cine a dat un stat, dă și un oraș —, mentalitatea egoistă, mioapă, atitudinea defensivă, conservatoare. Pe deasupra : nu au terminat pregătirile, nu sînt uniți, au pierdut momentul etc. etc. Deci nu va fi război.

A izbucnit războiul ! Trupele germane au intrat în Polonia ieri noapte. Azi dimineață Anglia și Franța au făcut declarația de război. Ce mirat trebuie să fie crocodilul ! E lăsat să mănînce și la a cincea bucată — cea mai modestă — i se cer înapoi și cele patru precedente. E lăsat să trăiască și în al șaptelea an, **dintr-un fleac,** i se cer socotelile pe cei șase trecuți. Totuși, cine privea crocodilul, putea fi sigur de război. Dintr-un singur motiv. Crocodilul impune celorlalți legea lui, îi face, **vrînd nevrînd,** vînători de crocodili.

Simt că am găsit elementele componente ale unui adevărat tonic istoric, atît de necesar epocii : „vrînd nevrînd" și „dintr-un fleac".

De dimineață ni se aduce la cunoștință că închisoarea se transformă în anî de muncă. Wegen Kriegsbedürfnisse. După amiază, îmbarcarea spre Mödling, în Austria. La o sută de kilometri de frontiera cu Ungaria.

Două zile și două nopți pe drum, închiși în vagoane de marfă. O neînchipuită viermuire omenească. Trupuri lipite sau strivite, membre frinte sau răsucite împletindu-se, răsuflări amestecate.... O monstruoasă, informă caracatiță din frînturi omenești. Căldura, mirosul, setea, înăbușirea îi dau o agitație confuză, subumană... Mi-am abandonat corpul torpoarei din jur și-am încercat să ies din mine însumi ca în camera din Berlin. Mi-am fixat o singură direcție : Mödling. Un singur țel : să văd, să văd înainte....

.... Lumină de opal, nici de zi nici de noapte.... Barăci de scînduri, poate cincizeci.... Sîrmă ghimpată, reflectoare.... Gardienii au revolvere lungi, în teci de lemn și cravașe din piele împletită. Dincolo, mai departe, clădirile....

Forfoteala deținuților, o văd parcă de sus.... Toți sînt marcați. De o parte, cei mulți, poartă o stea galbenă. Abătuți sau speriați, aspect de turmă. Aparte, cei puțini, poartă două litere : P.G. Sumbri, ostili, încordați.

Pot vedea **mai mult :** drapelul, numărul clădirilor — șapte —, poarta dublă de fier, uneltele, dar nu pot vedea **mai departe.**

Obosit, cad în somnolență....

Sosirea la Mödling. Toate exact cum le-am văzut. Steaua galbenă o poartă evreii cusută pe spatele uniformei. P.G. sînt prizonierii politici, politische Gefangene. De clădiri îmi vorbesc mai tîrziu cu teamă, reticent : „direcția, închisoarea, spitalul, crematoriul.... de-alte astea".

Sînt repartizat în baraca 17, echipa cincea. Mi se dă o uniformă vărgată cu stea galbenă. Roasă la mîneci, decolorată de transpirație. Cine o fi purtat-o ? Întreb, necugetat, pe gardian : „Und der vorgehende Trager ?" Gest furios cu cravașa ; apoi stăpînindu-se, răspuns sec : „Verschwunden".

Dispărut ! E cu putință, dintr-un lagăr ? Și cum ? Poți dispărea în diferite feluri ! Îți amintești de prezicerea în versuri de la Paris ? Tu ai transmis-o, Kahn.

Pendant seras emprisonné
Dans l'étoile jaune et torturé
Sortie y aura pour un surhomme
Evaderas, mais en fantôme.

Primele două versuri sînt clare, acum. S-au și realizat. Dar sfîrșitul, Kahn ? ce înțeles să dau sfîrșitului ?

Lucru continuu, monoton, istovitor : tăiatul copacilor în pădure. Trecut, pe măsura scăderii puterilor, de la ferăstrău la încărcat, apoi la manipularea vagonetelor. Am slăbit mult. După două ore de muncă mi se taie genunchii. Îmi tremură mîinile — ca și celorlalți — cînd întind talerul de supă. De două ori, în lucrul de noapte, am leșinat. Cei din echipă mă sfătuiesc să ascund slăbiciunea pînă în ultima clipă. Alții au mărturisit-o și au dispărut. Unde ? Gest vag în direcția clădirilor.

Încet, încet, m-am împrietenit — dacă se poate spune așa — cu Böhm, gardianul echipei și responsabilul barăcii. A cerut timp — cîteva luni. Vorbim numai în cele cinci minute cît stau vagonetele la stația de încărcare în așteptarea transportorilor. Abia acum, recapitulînd, îmi dau seama cît de mult i-am spus. Practic, totul. Îmi cunoaște profesiunea, cei opt ani de străinătate, succesele de atunci, bunica, reîntoarcerea. Singurul lucru pe care nu pare a-l crede este „chestia cu Annie". Din partea lui, rezervă. De obicei mai mult întreabă și ascultă ; rar face cîte-o observație. Nu știu însă ce să cred despre observațiile lui. Astfel, odată mi-a spus că „lagărul e pentru prosti." Altă dată a remarcat că „oameni cu relațiile și posibilitățile mele în străinătate nu intră în lagăr și în orice caz nu rămîn". Provocare sau avans ?

Încet, încet, Böhm devine mai precis. Nu se grăbește, parcă mă așteaptă. Nu vorbește de el, de Mödling, rămîne în utopie și folosește numai impersonala persoană a treia : man, es. E limpede însă, vorbește despre organizarea practică a evadării. „Afară" îmi spune el — sînt destui oameni „îndatoritori" care să ajute pe cineva „la nevoie". Îndatoritorii se cunosc între ei, lucrează „în lanț". Totul este să se posede prima adresă, cea care permite intrarea în circuit. Chiar fără adresă, sînt preoții catolici, medicii evrei, muncitorii.... De la o adresă la alta, cel mai sigur pe jos. Haine ponosite, țărănești sau salopetă. A purta în mînă o unealtă : sapă, tîrnăcop.... În lipsă de adăpost, se recomandă cimitirul. Nici trucul cu cearceaful nu-i de disprețuit. În nouă cazuri din zece, fantomele nu sînt legitimate.... Nu se cumpără de mîncare în nici un caz : se rabdă sau se cerșește.

Dacă cei „plecați" sînt recunoscători cînd ajung în străinătate ? Desigur. Cine n-ar arunca, de bucurie c-a scăpat la Brigue, zece-douăzeci de mii de franci ? Cine. Cui să-i arunce ? Se găsește. De pildă telefonista de la Hotel Cornavin, de la Geneva. O cheamă tot Böhm. E prima lui soție, elvețiană....

Singurul lucru pe care Böhm nu vrea să îl discute este cum ajungi „afară".

Aflu despre ocuparea Norvegiei, invazia Belgiei, căderea Franței. Dacă ai fi aici, Kahn, nu te-ai mira de ce trec pe lîngă ele fără să mă opresc, de ce nu îți dictez nimic.

Böhm s-a hotărît să îmi spună cum se ajunge „afară". Vorbește rar, șoptit, întretăiat. La fiecare frîntură de frază, izbucnește oroarea.... E vorba de clădirile albe.... A cincea cuprinde camera de gazare și săli de „cercetări" medicale. Se fac experiențe pe viu.... Tot ce nu s-a îndrăznit pînă acum.... Așa se explică „disparițiile". Sînt trimiși în clădirea a cincea cei recalcitranți, cei slăbiți.... Dacă nu sînt destui, se trage la sorți pentru completarea numărului. Cu mențiunea „verschwunden" se termină orice supraveghere. Cadavrele sînt expediate cu o mașină specială Facultății de medicină din Viena. Socoteala e simplă : cîți dispăruți, atîtea cadavre. Dacă un dispărut e introdus din lagăr **direct** în mașina cu cadavre, a scăpat. Nu-i greu. Totul se întîmplă noaptea. Șoferul e prietenul lui Böhm. O oprire în drum spre Viena și libertatea. Facultatea nu se amestecă. La camera de gazare nu se poate observa lipsa. Böhm este cel care îi numără și tot el îi introduce....

Deci, acesta e Böhm. Nu mai ascult. O ameteală și un tremur din adînc pe care nu-l pot stăpîni. Böhm continuă. Prind vorbe răzlețite :.., sau atunci escaladarea zidului.., dar sîrma.... vineri sînt eu de gardă....

Poldi, din echipa noastră, s-a spînzurat noaptea trecută. Avea dureri în șira spinării, făcuse fistulă. Îl aștepta clădirea a cincea. Le-a luat-o înainte. Dilema lagărului : a fi ucis sau a te ucide tu însuți.... Acum cîteva zile Poldi mi-a destăinuit că ar vrea să fie adevărat ce se spune despre muribunzi, că pot apărea anumitor persoane în alt loc.... el ar fi vrut „în clipa aceea" să vadă pe fratele lui care se află undeva în Italia, poate în casa de lîngă Merano.... Se lumina de ziuă cînd l-a descoperit gardianul de serviciu. L-au luat imediat cu o brancardă. Toți din echipă am fost pedepsiți cu dublarea normei de muncă pe o săptămînă, pentru complicitate. Și cu asta, chestiunea Poldi s-a terminat.

....Mă gîndesc ce loc aș vrea să văd eu în momentul morții. Desigur, vila de la Predeal. Acolo unde viața mi-a fost oglindă liniștită de lac, unde am fost cel mai aproape de fericire.

Tulburat, rătăcit, nu mai sînt eu.... Ieșirile în astral, pînă acum dificile și voluntare, se transformă în stări mediumniace spontane.... Nu le mai stăpînesc.... Vin ușor, pe neașteptate, sau se declanșează brusc fără voia mea, ca și crizele de somnambulism, tot mai dese. Buscularea asta mă năucește, mă destramă.... Realitatea capătă o fluiditate în care adesea nu mă regăsesc. Mă tuez greșit, încurc. Am fost, în vis sau aevea, în atîtea locuri, prind între ființe atîtea asemănări, vădite sau ascunse !.... Chiar lucrurile și-au pierdut ponderea constantă, forma și poziția. Devin, în fond le fac eu, mai grele sau mai ușoare, le schimb înclinația, le modific conturul.... Starea mea le comandă.... Dovadă trunchiul de arbore pe care l-am ridicat nici eu nu știu cum, zidul bisericii — mai înalt decît al lagărului — pe care l-am escaladat în timpul unei ieșiri.... Nu mai pot conta nici pe biologia personală : mă tai și uneori curge sînge, alteori nu ; mi s-a umflat piciorul cînd am „retrăit" alunecarea de la Predeal. În schimb acum cîteva nopți am trecut prin mîini sîrma ghimpată fără să simt nimic. În loc de o rană groaznică, cîteva picături de sînge și două tăieturi livide care s-au închis în două zile.

Mi-a spus Böhm ? Am hotărît eu ?.... viitorul.... curioase sînt termenele acestea de destin. Nici joi, nici simbătă.... Rid mulțumit de mine însumi.... Pe deasupra camerelor și mașinilor lor, peste ajutorul sau trădarea lor, trece drumul regal al destinului meu, pe care știu cum voi merge. Voi evada în astral. O încleștare supremă, ca de moarte. Pentru o clipă, risipirea învelișului fizic și reconstituirea lui afară, **dincolo.** Sau, dacă nu, trecerea în transă a zidului.... Simt în mine frămîntarea adîncă și puternică a mării în furtună. Și peste ea, nevăzut încă, dar sigur, pod luminos spre altă lume, spre speranță, curcubeul în care s-a strîns, s-a distilat tot zbuciumul și suferința vieții mele. Pe el voi merge, ca pe o punte....

Și totuși migdalii

Urmare din pag. 1

sau o altă nouă întîmplare îi pîndesc și poate să le schimbe trufia într-un templu degradat. Ce pot face migdalii, atunci, decît să se scîrbească aproape și să renunțe? Se scutură și pămîntul arde de flori reci, inutile. Mici bandaje la rădăcină, mici răni ale unei sperante pe care o reiau de la capăt. Mai așteaptă un pic și izbucnesc cu al doilea stol de flori. Cu o putere care face aerul să vijîie parcă și să încălzească, dar, senzuali și flămînzi, plini de toate poftele din rădăcini ale pămîntului, se încălzesc singuri de-acum și tot primii sînt, tot cei dintîi care ies și după care, rînd pe rînd, încep a înflori și alții, urmîndu-și fiecare legea apoi și lungă, tămătoare calea spre fruct. Iar migdalii, așa din senin, pentru orice eventualitate, se mai supără o dată. Pămîntul, la rădăcina lor, se mai umple o dată de niște mici și stranii obiecte — par niște săgeți mai degrabă, în fond tot niște flori, sau tot o stare, un esec al acestora — fructele la care, în inepuizabila lor selecție, migdalii au renunțat.

Tot timpul cît au înflorit, în spatele lor se bănuiau valuri de mare și ei nu erau altceva decît o cortină care ascunde un uriaș laborator. Iar acum, că au rodit, au înghițit și mare și tot, și stau mîndri și-nalți pe un orizont care nici nu a avut timp măcar să îi bage în seamă.

Antologia «Luceafărul»

„Passionaria a venit în lume cu un dar, cu darul poeziei de departe, de dincolo de ea... Trebuie să porți pe frunte semnul acesta dulce și infernal al harului, ca să știi să mizgălești cu parfum și vigoare hîrtia".

ION BĂNUȚĂ

„Cum altădată pentru domnișoara din Amherst sau cum, în peisajul autohton la, bunăoară, Constanța Buzea, sentimentul erotic include și pe acela mai larg, al condiției de poet. De aici poate o anume tensiune intelectuală a celui dintîi și o anume senzualitate a celui de al doilea".

LAURENȚIU ULICI

„Poeta visează făcîndu-și din hiperbolă «jocul său de seară», ninsă de singurele lucruri curate, cuvintele. Passionaria Stoicescu scrie o poezie de-o rară acurateță, amenințată numai de conceptualizarea tropică".

EMIL MANU

„Passionaria Stoicescu e o poetă evident cutezătoare, dacă remarci cîte accente sînt puse pe patima ei de dăruire, consecvență, ardoare, uimire, confesiune, risc, aspirație, ipostazieri, imaculări un fel de decepție, un fel de interogație, un fel de absolutism al candorii, și care, apreciind consumul în incoruptibilitate mai cu cerbicie decît orice dialectică a metamorfozelor, arde neștiind să se prefacă".

ION CARAION

„...rămîne consecventă cu sine, cu formula unei poezii nu doar cu feminitate energică, ci aspirînd, prin elocvența discursului, prin profunzimea gîndului poetic, la ceea ce numim poezie de reflecție, pusă în forme clare, mereu de o puritate a simțirii exemplară".

RADU CĂRNECI

passionaria stoicescu

Așteptare

Aștept să treacă noaptea
și coșmarul
pe care zorii albi
îi vor topi

Apoi aștept la fel
să treacă ziua
cu ce-i al ei
cu ce mi-e dat a fi

Să treacă iarna
iar aștept și frigul
ce preamărește arșița în tot

Să treacă martie
cel ce rupe digul
Și-aprilie cu ierburi moi în bot

Și mai să treacă
să-nflorească floarea
această floare ce se va usca
lăsînd în urmă o sămînță numai
culeasă egoist de mîna ta

Să treacă toamna
ruginind suflarea
și dragostea aceasta ce ți-o port
de-atîta vreme
răbduriu ca marea
purtînd în valuri
leșul unui mort

Să treacă iarna
iar aștept și iară
să crească fiul
și să-l văd soldat

Să treacă viața
să mă trec odat'
să treacă toate
cîte m-așteptară

Cuptoare

El era un sculptor naiv –
făcuse din pămînt ars
din pămînt frate al vetrei lui
harta politică a lumii
cu chipul conducătorilor
ieșind fiecare din cîte-o țară
privind iscoditor peste hotare
în casa mică din Zorlențu Mare

El era un sculptor naiv
arsese din pămîntul alor săi
într-un cuptor naiv din fața casei
harta politică a lumii
neștiutor de marile cuptoare
în care mai arsese nelumește
harta politică a lumii

El era un sculptor naiv
închipuind degetele lui dumnezeu
degete fără unghii –
și-a pus basorelieful să se usuce
la soarele casei lui
la soarele obosit al toamnei
din toamana acestui pămînt

Roată dădeau porumbeii
crescuți cu copii-n ogradă
roată dădeau corbii negri
de-aiurea în stoluri la pradă

El era un sculptor naiv
n-avea pușcă
numai degetele butucănoase
cu care modelase harta lumii
cu ele a luat din același pămînt
și i-a gonit blestemînd

i-a gonit numai

El era un sculptor naiv

Monotonia

Are falduri moi care se schimbă
odată cu perdeaua
dar fereastra și golul ferestrei
aceleași rămîn

Are gust acrișor care se îndulcește
odată cu prînzul în iarbă
dar pîinea dar apa
aceleași rămîn

Are mireasmă albastră de ger
odată cu prima zăpadă
dar urmele tale
murdare de zloată
aceleași rămîn
Are
are
are
(de la tine le are pe toate
cînd nu mai ai tu)

Identitate

Să fii doar o cutie de scrisori
pe un perete alb de așteptare
să-ți ghiftui golul zilei cu ziare
și cineva să-ți scrie rareori
nimicuri tandre – gînduri ștampilate
„Pe-aici e cald sau frig
sau sînt de toate".

Și printre rînduri să citești că-n zori
încă un Nimeni e-n singurătate
și-și schimbă numai masca de rigoare
și el – altă cutie de scrisori
cu sufletul albind în așteptare

Frați

Tot pe ascuns
(așa a fost și-n viață)
l-am dus cu mine
sufletul de ceață

Și urna – peste lucruri care pier
am tăinuit-o sus pe șifonier

Doi frați orfani
am luat cîte-o cutie
și-am împărțit
cenușa Ei cea vie

(Ții minte – „una mie" – „una ție" –
ca altădată în copilărie)

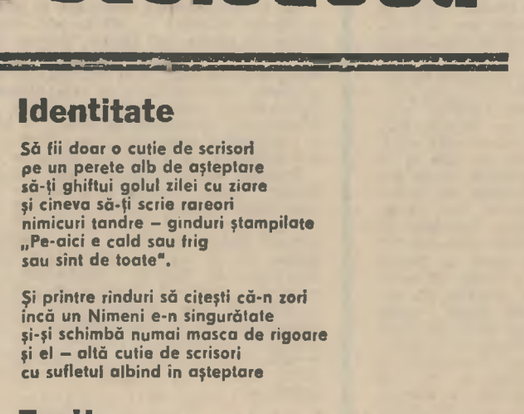

Boris Caragea : „Legenda lui Făt Frumos"

Mama

Ascunsă între cărți
cenușa
neliniștitelor ei oase

Se-nchide
se deschide ușa –
un reqviem de voci apoase
ca la orice îmbărbătare
pe care altuia i-o spui
rostind un fals și grav
„fii tare"

Dar ziua-i surdă și răniță
lumina supurează-n toate
și-i nefolositor bandajul
poemelor în alb purtate

Glob

Seara
capul tău de copil
înstăpînindu-mi poala
aduce a glob pămîntesc

Și-mi tremură mîinile
mingiind continente
și-mi tremură sufletul
pentru cîteva păsări albe
ieșind dintre nori

Degetele ca gratiile
fe-nchid mai presus de mine
acoperiș al lumii
și spulber de praf

Suflu peste ochii tăi
ochii pămîntului
liniște și spaimă
oare ce va fi

Într-un tîrziu luna
mi-alunecă din poală
îndemnîndu-mă palid
„Prefă-te că dormi
stau eu de veghe
pînă în zori
oare ce va fi"

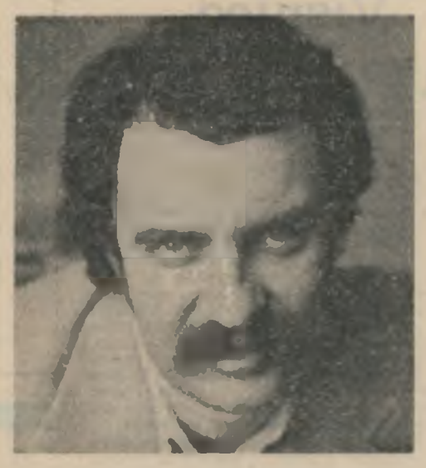

„Poetul e un tradiționalist cu finețe de limbaj și cu o vizibilă tendință de a scrie frumos. E un accent cunoscut aici, din Goga, Blaga și chiar Ioan Alexandru, însă originalitatea nu lipsește ; materiile sînt untoase, grase ca untdelemnul sau dulci și parfumate ca mierea, sau delicate și suave, ca fluturii. Poetul are o percepție foarte concretă a acestui univers și, cel puțin în cartea de față, aceasta mi se pare principala lui calitate."

NICOLAE MANOLESCU

„Versuri energic vitaliste, dar luminoase și muzicale [...] prefăcînd geografia reală a Țării Făgărașului, prin mitologizare, într-un insolit teritoriu liric, principalele forme de relief poetic fiind erotica și sentimentul unei continuități ancestrale."

MIRCEA IORGULESCU

„Poetul e un ardelean cu verbul prudent și decent, construind din elemente naturale și sentimente așezate peisaje consistente și patriarhale".

MARIAN POPA

„Există în aceste poezii o forță ne-nvățată de la nimeni, o violentă legătură cu poala de munte de unde vin, un aer crud și dramatic răsucit peste locuri străvechi și dureroase".

ANA BLANDIANA

radu anton roman

* * *

Plouă. S-ar zice că plouă cu tine
atît e de frig. Străzi bolnave
tresaltă pe iarbă și crapă
spre triste trotuare gingave

Iarba izbește sub piete
tăcută și tot mai aproape...
Cine-și aduce aminte
de inima noastră din ape ?

Polițiii de iarbă, cordoane
veghează în jur, nemiloase.
Zadarnic riscăm revolutia
acestor asfalturi apoase

Cine cutează să creadă
că eu te iubesc tot mai mult
că totuși mă pot sinucide
cînd frigul tău palid ascult ?

Cine cutează să creadă
că iarăși asemăn pămîntul
cu sîngele tău, prima dată ?
(Iarba ne crește prin talpă
și bubuie, tot mai bogată).

* * *

Frumoase știme cînd se-mbată luna
și sîngele și-l culcă la picioare
cînd cîntă iarba palidă, stăpîna
caleștilor de fum și de ninsoare,

Sau spulberate sub un cer albastru
sub un administrator de morfină,
castane mor în coji duminicale
ca o uscată, moartă ghilotină.

Trec ierni cu părul lung și colombine
pe străzi îngenunchiate și solemne.
Din groapa unei pete de cerneală
iarba mai face slabe, triste, semne

Și trecem noi, pagine candelabre
iluminați și ninși de-ngropăciune
cu sîrme de cenușă cetluiți
aduși, lîngă isus, din alte crișme

Cu casele legate mai primim
pîine și lapte de la dragi stăpîni
ierburi de cerneală se agață
înfrigurat, de piepturi și de mîini

Supuși cu drag atîtor anotimpuri
intrăm mereu în casă și sîntem
slujbașii unei candele de rouă
Doar citeodată, seara mai vedem

Frumoase știme cînd se-mbată luna
și sîngele și-l culcă la picioare
cînd cîntă iarba palidă, stăpîna
caleștilor de fum și de ninsoare.

* * *

Rămîi în păpădie, frumoasă Maria
e o țară de sus și pămîntul se zbate
în aburul florii, în țări mai înalte
e pace, E vremea să vii lîngă mine.
Ceața înaltă zări depărtate

Pleci mai departe, mai sus de petale
e o țară plutind peste noi nevăzută
Pietre visează transfigurate
o salcie urcă pe fluviu tăcută

În măr ai să dănțui, frumoasă Maria
cu viermii-n palatele verii secate
Iar numele tău va bate în noi
precum marea năvălește pe veci
în albe și tinere fete înecate

Boris Caragea : „Femeia cu floare"

* * *

Cotrobăind prin candele nebune
după isus și după calomfiri,
îngrămădind în cufere pămîntul
te-am auzit din stelele subțiri

Te-am auzit și ți-am cîntat de bine
cu chin și bucurie, ne-ncetat
nu mai credeam că blestemînd lumina,
pămîntul naște flori de liliac

Nu mai credeam că mîriind spre ceruri
cu iarbă și cu păsări lungi de pradă
pămîntul va mai crede veșnicia
din părul tău visînd... E iarnă...
Călătorind prin candele nebune
aici lîngă țărînă, calomfiri,
cătăm spre cer cu sinii tăi de aur
să-i auzim în stelele subțiri

* * *

Mi-e rostul uneori bătut de vînt
de parcă-ar sta o borcă pe un os
Mai am puțin pînă să cad putin septembrie
să scriu Ohaba deci să cad frumos

Credeam moartea cetății a nopților de aur
torențiale zile păreau a înțelege
cum te adun într-o tristețe,
o cariatidă tremurînd
cu carneo spartă, vrînd să se închege.

Dar nopțile mă caută-nainte
aceeași oboseală fără somn
aceeași crișmă moartă mă înghite
precum o mînăstire nesfîrșită
a tinerilor preoți de carton.

* * *

Din miezul crud, al lacrimii, frumos
amurgul urcă, sînge săvîrșit ;
ai ascultat femeie, de carne și de sînge,
ai ascultat un înger prea iubit.

Ca sinii tăi ne sună, cînd se aude
apusul peste lac, cu aitul lung
de lebădă ucisă în tăcere
cînd raze lungi, năpraznic, o străpung...

În pîrîitul dureros al ploii
stă lupul tînăr, dragostea, întins
ca o femeie sfîșiată din fecioară
și miezul ploii sîngeră mai stins

Te-ai răstignit Maria, pe iubire
și stai întinsă, crudă, lîngă soartă...
Bat pruncii tăi în pîntec, bubuind
Tu nu-i auzi... Ești albă și ești moartă.

* * *

Dezbracă-te de iarnă. Aruncă de pe tine
nămolul viu al nopții, de chiciură și ger.
Rămîi numai în soare și-n iarbă. Îți stă bine
cum stai așa, mai goală ca tîrtele cînd cer...

Rămîi numai în cîntec. În prințul meu Bacovia,
N-a fost o goliciune sau un veșmînt mai sfînt.
Acuma știu. Pe umeri, în cap și pe veșminte
ți-ai presărat lumină, și-ai presărat pămînt

Am înțeles : iubito, tu stai, o crisalidă
iubindu-se pe sine și tot veșmîntu-i greu
și cineva-ți sărută plîngînd poalele iernii...
Sînt eu, bătînd mătănii spre bunul brad, mereu...

Cînd uită să trăiască și cînd ar vrea să sară
în noaptea cea mai lungă ca-ntr-un măreț extaz.
E clipa cea mai scurtă și cea mai lungă poate,
cînd sînul se așază, fantastic, pe obraz

Cîtă singurătate e-n mîna mea întinsă
cînd îți atinge carnea prea albă pentru cer
Am mai rămas noi doi, în soare și în iarbă
și n-am văzut orașele și statele cum pier

Cum îți ridici făptura din lacrimă spre mine
chiar aș putea muri ! Iubito ești acum
lumina cea mai mare și înțelesul meu
Sînt ferecat și palid. Apune orice drum...

Dezbracă-te de iarnă. Aruncă de pe tine
nămolul viu al nopții, de chiciură și ger
Ești moarte ești iubire în soare și în iarbă
și îți acopăr pudic, chiar vorbele, cu meri.

TINERI POEȚI

Matei Vișniec

austere și elegante, cu o notă certă de finețe lirică, versurile lui Matei Vișniec (debut : **La noapte va ninge,** Ed. **Albatros,** 1980) încorporează „meditații" pe teme diverse, pătrunse mai toate de sentimentul relativității. Miza poetului este inteligența, drept care poemele își **permit** să atingă, în **treacăt,** o întinsă claviatură de „emoții" mari și mici. Tehnica predilectă este aceea a **surprizei,** bunăoară ridicare la proporții senzaționale a faptului sau a lucrului banal : „Mă pregăteam să pătrund / în lucrurile din odaia iubitei / cînd neașteptate strigăte / s-au auzit dintr-o dată din stradă / m-am apropiat de nesfîrșita fereastră / și am privit mirat / spre mulțimea îngrămădită / în jurul micului vînzător de ziare // Rînd pe rînd îi smulgeau din mîini / miraculoasele pagini / și impietriți citeau, sprijinindu-se de ziduri sau de mijlocul străzii / **iar micul vînzător de ziare** / străbătea în goană orașul / țipînd strident : astăzi, astăzi / poetul a pătruns de unul singur / în lucrurile din odaia iubitei" **(Despre vînzătorii de ziare).**

Reabilitarea minorului, aparent sau manifest, ține de „estetica" lirismului modern și în numele unei astfel de concepții Matei Vișniec poate afirma, la un moment dat, cu dezinvoltură : „pe noi ne interesează acum firul de iarbă". Ceea ce se observă numaidecît este raritatea metaforei ornante — lucru în genere curios la un poet tînăr —, iar pe de altă parte, cultivarea anecdotei, a parodiei, a parabolei ori a paradoxului în tradiție suprarealistă. Un poem, **Despre preacuviință,** își lasă astfel lesne descifrat sensul ironic : „Dragul nostru Isus Hristos / știi, am dori să-ți spunem ceva / peștele făcut cu ceapă și sos / e mîncarea preferată din mahala // După masa obișnuim să dăm foc / pe ici pe colo butoiului cu bere / știi, îl ungem cu seu din loc în loc / și așteptăm apoi în tăcere // Cînd flăcările au trecut prin lemn / berea iese ciuruită din interior / atunci ungem cuvintele cu unt-de-lemn / ca să putem sorbi mai ușor // La sfîrșit, cînd am mistuit pe nerăsuflate / chiar și urmele incerte de seu , cuviincioși ne lăsăm pe spate / cu burta în sus, spre dumnezeu". Un altul, compus în același limbaj familiar, persiflant, detronează istoria de **pe soclu** și o trece în rîndurile derizoriului : „Eu stau la fereastră mai fumez o țigară / Istoria trece pe lîngă mine / ținîndu-și sinii în palme / mașinile se opresc dintr-o dată / incendiind autostrada , magazinele sînt părăsite în grabă / în măcelării se face dintr-o dată liniște // Fratele meu infirm de picioare / singurul din familie care face gimnastică / se tîrăște lîngă mine / ce e, ce e, mă întreabă / nimic, zic eu / trece istoria".

După cum se vede, operațiunea de reabilitare a umilului este însoțită de o altă față : aceea de erodare a marilor și consacratelor noțiuni. Sub tonul prozaic, de o rece precizîune, se simte însă, adeseori, o tensiune adevărată care înalță calitatea versurilor. Cu aerul că de abia atinge **realitățile** poetul spune cu mult mai mult decît lasă să se perceapă la prima impresie, comunicarea aproape albă depășește spațiul strict de rezonanță al poemului : „E o zi / cînd fluturele vine / și mi se așează / pe țigara aprinsă / eu îl privesc uluit / cum se face scrum / imi dau sema că este vorba / de o sinucidere / cu substract politic / dar nu înțeleg de ce a ales / tocmai țigara mea" **(Despre sinucidere).**

Se înțelege că Matei Vișniec poate fi trecut în familia ironiștilor, apropiat de un Nicolae Prelipceanu, de un Marin Sorescu și, mai încolo, de un Geo Dumitrescu. Ecouri de muzicalitate a abstracțiunilor pot fi depistate însă și din Nichita Stănescu : „Materia e mai degrabă o formă de transparență / Prin concepte vedem, se zice, pînă departe / Chiar pînă la osul rămas fierbinte / După ce a separat întregul de parte" **(Balada materiei).** Umorul absurd sau parodia dadaistă intră de asemenea, în arsenalul expresiv, bogat, al tînărului poet : „Măcar atît, măcar atît / să pot izbi / de primul zid / un măr urît, un măr urît // Ce neivit, ce neivit / murea un tren / și ce rebel / își mai căra ferestrele cu el // Ce liniștit, ce liniștit / cădea apoi dintr-un vagon / un domn înalt cu **papion** / noi renășteam mai fără rost / și un soldat nedumerit / innebunea în post" **(Romanță).**

Nu se poate spune că „romanța" aceasta, aparent gratuită, nu sugerează **ceva,** o senzație de „urît" cumplit, mai cu seamă prin ultimul vers, cu toate astea nu e concludentă pentru **„forma" bună a lui Matei Vișniec,** fărat uneori de o oralitate prea dezinvoltă. Nici toate parabolele sale nu se bazează pe un înțeles mai profund, multe din ele putînd fi reduse doar la experimentarea umorului absurd. Expresia incisivă, aproape atroce, este ceea ce convine în schimb poetului și un poem **(Nimeni nu va scrie un singur rînd)** concretizează admirabil senzația de frustrare existențială : „Unde mă duci ? întreabă tata / cu gura usor rănită / Taci, scrîsnesc eu grăbind pașii // Unde mă duci, întreabă din nou tata / nu vezi că mulțimea nu mai înțelege nimic ? / Taci, scrîsnesc eu schimbînd mina / cu care îl tîrîi pe tata de guler / pe trotuarele orașului // M-am plictisit de cînd / ne tot învîrtim prin orașul acesta violet / spune tata cu oarecare tristețe / în curînd nimeni nu ne va lua / în seamă și nimeni nu va mai scrie / un singur rînd în ziarul local".

O fantezie **neagră,** bine susținută, este și poezia **Despre mitralierele cu pedale : „O** femeie, doamne, imi lustruiește șira spinării / cu un prosop de șters vasele / și din cînd în cînd își lipește buzele subțiri / de buzele mele și rînjește / și-mi ucide și materialismul și idealismul / și apoi mă așează la zid la ochi mă leagă / strins / cu una din cămășile ei pline de sudoare si la mitraliera ei cu pedale se așează / și singură își strigă foc / și trage / și atunci eu urlu din răsputeri / trăiască libertatea simplă a castanilor / trăiască liniștea lucidă a ierbii / și gloanțele toate doamne trec pe lîngă mine".

În cutele ironice, absurde ori parodice ale poeziei lui Matei Vișniec se ascunde un spirit neliniștit care salvează multe versuri de la plonjonul în facilitate.

Dan Cristea

RESPIRĂRI

Înțeleptul de care nu avea nevoie nimeni

a fost odată ca niciodată un înțelept de care nu avea nevoie nimeni.

Înțeleptul se inverzise de atîta așteptare iar înțelepciunile lui luaseră forma unor ouă mici, mici, mici de tot și de piatră. Trecînd și eu pe acolo și zărindu-l pe înțelept l-am întrebat :

– Ce mai faci înțeleptule de care nu are nevoie nimeni ?

– Ce să fac ? mi-a răspuns înțeleptul de care nu avea nevoie nimeni. Îl aștept pe nimeni care o să aibă nevoie de mine.

Mirîndu-mă de răspuns m-am uitat mai atent la înțelept și i-am zis :

– Mă tu nu ești înțeleptul din povestea mea, de care nu are nevoie nimeni, Dacă nu mă înșel, tu ești un guștер.

– Ihi, imi răspunse gușterul și plecă șiroind în sus pe zidul cetății, lăsîndu-mi în palmă un ou foarte mic și de piatră.

– Mă, îmi spuse prietenul meu Gheorghe, care tocmai impungea un balaur, nu scăpa din mîini piatra aia mică, ea este piatra filosofală. Am stat așa înțepenit cu piatra filosofală în mînă, în timp ce Gheorghe tot impungea la balaur iar gușterul să cățăraso pe ziduri pînă sus spre turle, de nici măcar nu l-am mai zărit.

– Într-adevăr un înțelept de care nu are nevoie nimeni, și am înghițit piatra cea mică cu o sorbitură de apă să o cuprind căci mi-a spus mie baba :

– Piatra filosofală – cu apă de izvor înghițită, leac bun de singurătatea de nevastă este. La drum de seară somn fără vise se arată.

Nichita Stănescu

Martor al vremurilor

din ce aflăm, cel mai adesea citind, înțelegem, „realizăm", acele gînduri care au fost cîndva (ori mai sînt încă) și ale noastre sau care virtual, latente, neajunse la lumina cuvîntului, existau în noi, la care am fi ajuns poate și singuri. Nu aflăm nimic nou de la alții, ci necontenit ne descoperim pe noi înșine. Peste umbra noastră nu putem sări.

Întorcîndu-ne în timp ne căutăm contemporanii, cei în ale căror experiențe și atitudini ne recunoaștem. În această căutare punem mult zel, adeseori deformăm realitatea și fortăm sensurile pentru a ne putea regăsi mai des, în cît mai mulți. Nu ne oprește nici iminența concluziei că, descoperindu-ne oricînd și în oricine pe noi înșine, păținile noastre, în lumea asta nimic nu e nou, ci totul se repetă : alte măști, aceeași...

Descoperindu-mă astfel pe mine sau vremea mea în atîtea diverse ipostaze, am sentimentul invers că eu sînt cel pe care istoria l-a retrăit de nenumărate ori, nu că eu retrăiesc pe altcineva. Nu sînt chipul nimănui, ci am eu întruchipări de-a lungul anilor și de-a latul meridianelor.

În fața istoriei individul se teme să fie singur, să urmeze un destin numai al său, și reculează, intră în rînduri. Ne bucurăm să găsim în cei dinaintea noastră cu o generație sau zece ori o sută propriul nostru destin. Chiar tragic, ne înfricoșează mai puțin decît un destin necunoscut, individual, personal, eventual unic. Instinct gregar ori simțul colectivității ? De aici — care-i deosebirea între turmă și colectiv — începe speculația în stare de orice rezultat. Ca să fii

Mariana Popa : „Legendo"

sigur că nu le confunzi, că nu faci parte dintr-o gloată, a „ipostazelor", există o singură cale, prin care chiar dacă nu-ți atingi scopul, cel puțin ești sigur că nu-l batjocorești : destinul individual, de care să nu te fereși, ci să-l cauți, Istoria, așa cum a fost pînă azi, nu face să se mai repete încă o dată și prin noi.

E posibil ? Mă tem că nu ! Am avut deunăzi altă dovadă. Pentru mine Grigore Ureche a fost numai un nume pe coperta unui letopiseț al „Țării Moldovei", din care aflam unele lucruri de istorie și de limbă română mai veche. Pentru mine Grigore Ureche există doar din clipa în care, de curînd, recitind letopisețul mi s-a părut că regăsesc în atitudinea cronicarului față de evenimentele domniei lui Ștefan cel Mare ceva din mine, cel de azi, martor al de pomină vremurilor noastre.

Elev fiind, imaginea marelui domnitor în cronica lui Grigore Ureche mi se păruse contradictorie atît în sine, cît și în comparație cu icoana pe care, ca orice român, i-o ferecasem în cugetul meu. La începutul cronicii, Ștefan vodă „gătindu-să de mari lucruri să facă, nu cerca să așaze țara, ci de război să gătiia". Și imediat continuă cronicarul cu capitolul „Cînd au prădatu Ștefan Vodă Țara Săcuiască" : „...fiindu Ștefan Vodă om războinic și de-a pururea trăgindu-l inima spre vărsare de singe... s-au dus la Ardeal, de au prădatu Țara Săcuiască".

Împăcarea celor doi mari principi creștini este comentată cu mulțumire : „că văzînd ei că vrăjmașul lor și a toată creștinătatea, turcul, le stă în spate și volniciei tuturor întinde mrejele sale, ca să-i coprinză și arătîndu-se priietinu cu multe cuvinte de înșelăciune și către unul și către altul, ca să-i poată zădări cap de price și să înceapă zarvă, gîndindu-să că într-acele amestecături i se vor închina lui, pentru să le dea ajutoriu și mai apoi îi va pleca și suptu jugul său, văzîndu această înșelăciune, Mateiașu craiul și cu Ștefan Vodă s-au împăcatu și s-au așezatu".

Pe „niște tătari ce au intrat în țară să prade", Ștefan cel Mare „dîndu războiu vitejește, i-au risipit și multă moarte și perire au făcut întrînșii". Și „deaca să întoarse Ștefan Vodă de la acel război cu noroc ce izbîndi pre acei tătari, spre lauda aceia, mulțămind lui Dumnezeu, au sfințit mănăstirea Putna".

Tonul cronicarului e cu totul schimbat în capitolul următor : „Vă leato 6978, într-aceia vreme între zavistiia între Ștefan Vodă și între Radul vodă, domnul muntenesc, pre obiceiul firei omenești de ce are, de aceia poftește mai mult, de nu-i ajunse lui Ștefan Vodă ale sale să le ție și să le sprijinească, ci de lăcomie, ce nu era al lui, încă vrea să coprinză". Izbînda lui Ștefan e abia consemnată : „au intratu în Țara Muntenească, de au prădat marginea, fevruarie 27 dni și au arsu Brăila în săptămîna albă, marți".

Dimpotrivă, după luptele cu turcii la Podul Înalt, comentariul cronicarului e amplu și însuflețit : „Și într-aceia laudă și bucurie au zidîtu biserica în tirgu în Vasluiu, dîndu laudă lui Dumnezeu de biruință ce au făcut. Și decii s-au întorsu la scaunul său la Suceava, cu mare pohvală și biruință, de la însuși Dumnezeu de sus, ieșindu-i înainte mitropolitul și cu toți preoții, aducîndu sfînta Evanghelie și cinstita cruce în mîinile sale, ca înaintea unui împăratu și biruitoriu de limbi păgîne, de l-au blagoslovitu. Atuncea mare bucurie au fostu tuturor domnilor și crailor de prin prejur de biruință ce au făcut Ștefan Vodă".

La luptele de la Valea Albă, alături de turci împotriva lui Ștefan a luptat și Basarab Laiotă „pre carile toți domnii de prin prejur îl cuvînta de rău, zicîndu că n-au fostu într-ajutor crucii și creștinătății, ce păginilor și dușmanilor".

Cînd Matei Corvin moare, Grigore Ureche îi pomenește cu laudă numele pentru că „nu numai cu nemții și cu vecinii săi, ce și cu turcii multe trebi au avut și de multe ori i-au birult".

Cu asprime cronicarul ceartă pe craiul Albert al polonilor, pentru că „nu făcea oaste împotriva păginilor, carii în toate părțile fulgera și tuna cu trăsnetul armelor sale, vărsînd singele creștinilor și stropșindu volniciia tuturora, înmulțindu legea lui Moamet cea spurcată, ci gîndi ca să-și arate vitejia asupra Moldovei".

●

Pe lîngă acele gînduri în chip lămurit spuse de cronicar prin vorbele cuvenite spre a ajunge negreșit la mintea și inima cititorului, letopisețul, ca oricare faptă omenească, mai cuprinde și altele, gînduri care n-au ajuns să îmbrace vesmintele cuvîntului propriu-zis și care, nestiute poate nici chiar de autor că le are, ajung în mintea și sufletul nostru la fel, pe nestiute. Abia o lectură foarte atentă și norocoasă le poate ivi.

Am încercat mai sus să deducem un gînd ascuns din distributia în textul închinat lui Ștefan a unor formule de felul „cu ajutorul lui Dumnezeu", folosite, conchidem noi, cu precădere în comentariul izbîndelor din luptele dreptе duse de Ștefan, cu turcii și tătarii în mod deosebit. Abia așa portretul lui Ștefan și, în general, comentariul făcut de Grigore Ureche domniei acestuia, devin perfect unitare, consecvente unui gînd ce se poate deduce din întregul înfățișat : tabloul Europei răsăritene dezbinate în fața pericolului înrobirii. O țară mică — Moldova — încearcă să-și păstreze neatîrnarea, iar celelalte state, deja subjugate ori trăind sub amenințarea aceluiași jug de care cea țară mică dar viteză, se feresteе, nu-i stau toate într-ajutor, ba mai rău chiar, unele colaborează cu propriul dușman împotriva aliatului firesc.

Mai presus de puterea armatelor sale, dușmanul se pricepe să dezbine („întinde mrejele sale ca să-i poată zădări cap de price și să înceapă zarva"), pentru ca apoi, *chemat* în ajutor, să aibă motiv să-i aplece în jug și pe unii, și pe alții („gîndindu-să că într-acele amestecături i se vor închina lui, pentru să le dea ajutoriu și mai apoi îi va pleca și suptu jugul său").

Patetică, obsedantă, răzbate, implicată la tot pasul, chemarea la solidaritate adresată celor aflați dinaintea aceleiași primejdii...

...Și de toate astea nu mi-am dat seama cînd am citit prima oară cronica lui Grigore Ureche. A trebuit să treacă ani de atunci, să mi se deschidă mai mult ochii mintii asupra celor din jur și să devin mai contemporan cu mine însumi, cu vremea mea, cu însuși Grigore Ureche pe care istoria zilelor mele se zbate să-l confirme în nădeidea și credința noastră, atît de veche, că „Dumnezeu nu în multi, ce în putini arată puterea sa" și nu în Goliat, ci în David. Nu în balaurul cu nouăzeci și nouă de capete, ci în Făt Frumos cel cuminte și neînfricat.

Ion Coja

NUMELE POETULUI

Daniel Turcea (II)

ermetic în sens mallarméan („Donner un sens plus pur aux mots de la tribu"), ludic, intelectualizat cu ironie, limbajul „Entropiei" e tutelat, ca și la Nichita Stănescu, de experiența poetică a lui Ion Barbu, în ambele direcții, a orfismului și a descriptivismului pitoresc, exotic. Un poem ca „Secundele" face din Daniel Turcea unul dintre puținii urmași demni ai lui Ion Barbu:

„crini pe sub ape ușor despletind / ava imaginindu-și vase subțiri irigînd celule fără formă / difuze geometrii / helixuri instabile în rozele spirale / sau fixe apatite sau mov cuantozomii / Ceremonii de Osmiu în pale vacuole / aur coloidal / omizi de pori alunecînd în spini / fosforescenți / alcătuind pagode / pentru lungi unghii, lungi, de mandarini — nervi servi — / spunînd că nu știu căi secrete / către ruini de Galaxii perfecte// ascunse suluri chiar în miez de drepte / Organizația Secretă a Ideii / conspiră-n Galaxie, domnii mei // căci altfel, ca-n Timaios, / nu ar mai fi egale / secundele arithmos ideon / și-n transe șanse s-ar deschide / și cum am ninge în Nirvane / prin punctele apeyron // am fi precum o Încăpere / neexistînd decît Afară // și-al vostru submarin de ere / doar fructa fructelor din vară".

După debutul cu „Entropia", carte a mirajului imaginativ, Daniel Turcea a tăcut aproape un deceniu, pentru ca să ne apară într-o nouă lumină, evoluat spre un limbaj eșurat de pură transcripție spirituală, prin „Epifania" (Cartea Românească, 1978), una dintre capodoperele poeziei noastre din ultimele decenii.

Clară emanație mentală, limbajul imponderabil al poeziei sale reface o continuă stare de extaz, sublimă (reușind acolo unde au eșuat atîția), poetul de formație pozitivistă Daniel Turcea îmblînzind printr-o deosebită artă a vizualului abstracțiunile ultime, obținînd un diafan murmur angelic comparabil cu „scrierea îngerească" a lui Paul Klee:

„— Fii-mi / mormînt / de scortișoară / și la tine îam să viu // — rog / să-ți fiu / un bob / de grîu / îngropat / în lină seară / în / fînăduit / ținut // lîngă riul / preacurat / unde pasăre / pogoară / în zori / să nu-ți fiu / povară / lacrimă / să nu-ți mai fiu".

De la plenitudinea vizionară a „Entropiei" la puritatea stilistică a „Epifaniei", drumul străbătut de poezia lui Daniel Turcea, memorabilă transcripție muzicală a unei **metanoia,** mărturisește o asceză morală și spirituală dinamizată de exigența reîncorporării în **arta scrisului** a unei soteriologii: artă supremă, dificilă, canonică, vădindu-și rădăcinile orientale în arta iconică a anonimilor confruntați cu adevărurile ultime ale existenței în purificata stare de **rasa.**

Întreaga carte păstrînd încă „decorul" „Epifaniei", gustul pentru imaginatele „paradisuri artificiale" pentru gratiosul extrem de stampă japoneză, poate fi considerată însă stînd sub semnul descoperirii unei teme, **gaudium de veritate,** ca și inedita „Poeme de dragoste", o prelungire în fapt a „Epifaniei". Organizată muzical, amintind frapant de impresionismul muzical al unui Debussy, simbolismul mistic convertindu-se în pur simbolism poetic, în ceremonie a inițierii în lumina unui **eros universal,** această „cîntare a treptelor" regăsește tonul profund și recules al rugăciunii eminesciene:

„Vie Lumină / venind pe cale // inima-mi cere / vasăre lină // sufletu-n lacrimi / vrea, fără vină // numai să-l apere / numai să-l poarte // sus / peste moarte".

Departe de simpla „efuziune lirică" și de efectele dramatice ieftine, conservînd tradiția **cîntecului,** continuată de toată poezia modernă alături de experimentul cel mai insolit de limbaj poetic, poezia lui Daniel Turcea mărturisește o ardere spirituală „cu duh de evlavie", o neasemuită artă de a comunica incomunicabilul:

„(Lumină ca-n / suflet, hîrtia / în mici cuvinte lasă / : jad al clipei) / lumină ca-n / suflet, hîrtia / în încăpere lasă / : jad al clipei".

Îmbătat de „beția trezviei" („să ne îmbătăm de beția trezviei", Simeon Metafrastul, epigraful ciclului „Poeme de dragoste" din „Epifania"), care e „trezie vie", veghe iluminată, prezență interioară și așteptare a harului pogoritor, poetul intonează o umilită cîntare a lepădării de sine consacrîndu-i iubirea:

„sînt pulberea drumului / pleoapă / aproape mormînt / fie // Iubirea / în noi să înceapă / sfînt, sfînt, sfînt".

„Balada nunții" și atîtea altele probează o vocație imnică, autentică, vocația lirismului direct, sublim, tot ceea ce poate fi mai opus deșănțatei „poezii din inimă", „poezii a inimii" ;

„vin vestitorii / ce la răscruce / sună din corn dulce cîrn / toată suflarea / Mirele cheamă / lasă-i, mai lasă-i / ca-n moarte dorm // ia'ă-i / se-adună / au daruri multe / bogată-n durere / i-au pus cunună / lacrima, gîndurile / să ni le-asculte // acel vin / i l-au adus / cînd va fi larmă / noaptea cu stelele / să ni-l adoarmă // un pat de nuntă / din lin măslin / cu ținte de-argint / sus, pe un munte / ce-l împlinim / numai în aur / țesut curat / Mirele, Mirele / ne-a-ntîmpinat / pleoapele, lacrima / ne-a sărutat".

●

„au aprins / rugi în seara / ce se lasă".

„Certarea nopții", poemul cu care se închele „Epfania".

●

„Poeme de dragoste", conține refuzul net al instrumentalizării limbajului poetic, exigența trăirii mistice confundîndu-se cu trăirea poetică. Ilustrare a acestei întîlniri dintre poezie și mistică, „Poeme de dragoste" e deopotrivă locul de întîlnire al iubirii cu tragismul morții, potențat, ca la gnostici, de o acută conștiință a nevinovăției, cum preafrumosul poem „Arhe" ne-o arată, cutremurător de simplu :

„un singur lucru nu aflase
că trupul poate să îi moară
într-o amiază fără nume
mîinile îi vor fi atît de grele
încît pînă la frunte va fi o veșnicie
de străbătut

era frumos, luminînd
cu inima curată printre păsări, apa
nu-i putea-nvălui trupul, focul
nu-l putea-mbrățișa, întunericul
nu-i putea frînge raza privirii, veninul
nu l-ar fi putut atinge
el
nu era vinovat"

Cezar Ivănescu

«Speranțe»

● Un număr excelent de revistă școlară ne pune în față Liceul „Gheorghe Lazăr" din București. Mai exact o sinteză a numerelor 22-23-24 din 1981. Din sumarul complex, articulat publicistic pe formula unei tradiții care i-a acordat prestigiu necontestat, ne oprim asupra segmentelor pe teme literare. La rubrica „Elevi ilustri despre școală", trei tulburătoare gînduri semnate de G. Călinescu, Tudor Vianu, Ion Coteanu. Două mari aniversări ale culturii românești — Arghezi și Sadoveanu — ilustrate viu, prin contribuții de valoare. Creația originală este susținută cu talent de un mare număr de membri ai cenaclului și cercurilor artistice ale liceului.

Spune Călinescu : „În episodicul meu popas prin liceul de lîngă Cișmigiu am avut senzația că boltile de piatră ale acestei copleșitoare instituții sînt un antic arc de triumf prin care nu pot trece decît învingătorii și la zidurile căruia se aud gemetele celor învinși. Acest liceu de severitate romană este făcut pentru învingătorii vieții". Revista „Speranțe" autentifică prin prospețime, prin vitalitate, prin tinerețe de spirit faptul că tradiția este pe mîini bune. Devenind cu strălucire încă un argument pentru generoasa idee a apariției publicațiilor școlare, veritabile laboratoare unde se pregătesc tineri frumoși, deschiși spre cultură și știință, speranțe ale gîndului și ale faptei viitoare.

F. Nedan

Comedii cu olteni

Urmare din pag. 1

spune, iar unii dintre actorii de mîna întîi au reușit să facă remarcabile creații.

Titlul volumului, **Comedii cu olteni,** sugerează de fapt preocuparea autorului pentru un anumit univers, precis localizat, excelent cunoscut prin împrejurările biografice și anume satul oltenesc, mai precis cel vîlcean. De altfel, cu un delicat simț al gratitudinii, Gheorghe Vlad dedică această carte consătenilor săi din satul Băișoara (Mădulari Beica, județul Vîlcea), care, precizează, au servit drept model comediilor sale. Trebuie să spun de la început că, dacă spectacolele cu piesele lui Gheorghe Vlad primite cu multă adeziune de cronicari specializați au fost și sînt delectabile, ne-am întrebat, văzîndu-le adunate în volum, dacă sînt rezistente și la lectură și mărturisesc că am pornit cu un anume scepticism la citirea lor. Dar încă după prima piesă m-am convins repede că autorul este un scriitor remarcabil, cu o veritabilă vocație a dialogului, cu un limbaj savuros, expresiv și plin de prospețime, firesc și antrenant. Fiecare piesă este constituită, în afara conflictului, dintr-un adevărat torent de poante, de vorbe de duh, de exprimare sapiențială, căci țăranii acestia, cantonați de veacuri sau milenii în satele lor de munte, feriți de aluviunile vremilor, au dobîndit o imensă plăcere a vorbirii, a expresiei, un gust al paradoxului necalculat, genuin și o mare abilitate a echivocului și ambiguității. Este, în fond, recunoscutul limbaj oltenesc ce degajă atîta farmec și un irezistibil umor pe care-l întîlnim și în romanele lui Dinu Săraru, tot cu țărani olteni, din Vîlcea. Viziunea lui Gheorghe Vlad nu este idilică, edulcorată, conflictele nu sînt convenționale (deși uneori autorul este ispitit de facilități ca în cea de a treia piesă a volumului unde doi țărani intră în conflict juridic pe chestia unui rătoi, ceea ce poate stîrni un anume haz dar nimic mai mult). Există în lumea țăranilor lui Vlad probleme, dificultăți chiar drame, dar acești oameni ai pămîntului, obișnuiți din vremi străvechi cu vitregiile destinului, nu cad în anxietăți, nu se alienează, nu se traumatizează, nu cad în melodrame inutile. Au prea mult de lucru, ograda, podgoriile și dealurile cu pomi trebuie muncite, n-au timp să se lamenteze. Noile vremuri, ale trecerii de la gospodăria individuală la „ceape", cum se exprimă ei, nu i-au surprins chiar nepregătiți căci, în fond, au avut aceleași ocupații de cînd se știu și care nu s-au schimbat decît sub latura, secundară, a aspectelor administrative. Firi robuste, harnici și cinstiți, cei mai mulți s-au adaptat repede și viața nouă a intrat pe făgașul ei normal. Ne exprimăm plăcerea întîlnirii cu o carte în care recunoaștem un univers uman sănătos, reconfortant și un autor de un indiscutabil talent.

Desen de Raoul Nicoară

Călătorii cu urme de neșters

Urmare din pag. 1

taractă : „Așa-s copiii, doamnă, ii crești și pormă pleacă. Uite, ai mei au fost la fel, toți șapte. A plecat intîi ăl mare, Grigore. A lucrat la digul din Constanța. După el a venit Ion, apoi Vasile, apoi Mihai, apoi Vasilica, singura mea fiică, apoi Traian și Tănase, mezinii mei gemeni. Toți is în județul Constanța, și dacă vin să-i văd pe fiecare, stau cîte o lună și jumătate prin Dobrogea. Ar veni ei înapoi la Mărășești, da și-au găsit rostul acolo, și-au făcut familii, stau pe la blocuri și zidesc fabrici pe la malul mării."

„Și ți-o fi milă de ei", zice o femeie care a tot croșetat pînă atunci, și parcă n-a stat cu urechea întinsă la cele ce se spuneau.

„Ei, milă, făcu bătrînul, nu mi-e milă, da parcă aș vrea ca măcar mezinii să se întoarcă acasă".

„Lasă-i acolo unde sunt, sare blînd un tinerel spilcuit, ceva între un achizitor de animale și tehnician forestier. Poate că e nevoie de ei acolo, că și acolo sînt multe făbrici și șantiere."

„Da, parcă pe la noi nu-s ? Fabricile de pe la noi au ajuns pînă în fundul curții în care au copilărit copiii mei. Se zice c-or să ne mute și pe noi la bloc și-o să vină oameni noi în oraș, mai școliți adică, oameni de fabrică. Nu e rău dacă rădăcinile copacului rămîn aceleași, că tot în fiecare primăvară îl mai tăiem din crengi, să crească mai rotat."

„La noi, prin Poiana Stampei, zice vecinul meu cu ițari făcuți în casă, se nasc mulți copii, și e bine că pleacă, da nu pleacă prea departe, că e atît de mult de muncă și prin Vatra Dornei Ați fost pe acolo vreodată? Veniți, veniți măcar în concediu."

Și le spunea de parcă orașul de care a amintit ar fi fost casa lui, casa strămoșilor lui, pajiștea din care scoate finul pentru iarna vitelor sale.

Copilul scincește iar. Între Rîmnic și Focșani ne cunoaștem deja cu toții de parcă am fi străbătut de nenumărate ori același drum și ne-am fi ospătat împreună din preajma aceleiași mese înguste de compartiment de clasa a doua. Și, tocmai cunoscîndu-ne atît de bine, femeia cu copilul nu se mai rușinează, nu mai roșește în obraji și nu-și mai descheie rochia de mătase artificială cu degete tremurinde. Și, în timp ce copilul cu buze de căpșună își lipește trupul de trupul ei, ea simte plăcerea să ne vorbească. „Soțul nu l-a mai văzut de șase luni, e la mine la Lupeni, șef de echipă, da noi tot aici rămînem, la Ghindăoani. Copiii n-o să-i ținem priponiți, au atîtea de făcut în viața lor." Și, dacă tot de ei, de el era vorba, sugarul a deschis ochii mari spre noi, și-a dezlipit buzele de cireașa amăruie și a încercat un zîmbet. Printre dinții abia răsăriți încerca poate să ne spună ceva, ceva de care noi n-auzisem niciodată și, firește, n-avem cum auzi.

N-am coborît pînă la Rădăuți. În locul celor plecați au venit alții. Și, tot așa, după minutele cu sprincene coborîte, viața își șea din matcă și iradia o căldură unică, inimitabilă.

REVISTA REVISTELOR

«Knijevni Jivot»

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.S.R., **Knijevni Jivot** („Viața literară"), intrată în al XVI-lea an de la apariție, oferă în paginile sale creații ale literaturii de expresie sîrbă, organic integrate valențelor literare contemporane din patria noastră. Alături de cele peste o sută de volume de poezie, schițe, nuvele, romane, cărți de critică și istorie literară, culegeri de folclor (apărute mai cu seamă la edituriile „Kriterion" și „Facla"), periodicul **Knijevni Jivot** contribuie constant la îmbogățirea vieții spirituale a cititorilor de limbă sîrbă.

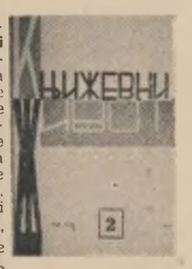

Ultimul număr al revistei, pe care ne propunem să-l prezentăm, ilustrează orientarea tematică variată a publicației, ancorată profund în actualitate. Un loc de seamă se acordă liricii (redactorul șef al revistei este cunoscutul poet Vladimir Ciocov), revista înmănunchind cicluri de versuri ale unor poeți ajunși la maturitate artistică : Jiva Popovici, Draga Mirianici, Cedomir Milenovici, Slavomir Gvozdenovici, Ivo Muncian. În versurile lor vibrează dragostea de meleagurile natale, de patrie și de partid (**„Soarele patriei", „Legămîntul", Căutări", „Cel mai frumos sat", „Partidul ne cheamă"),** sentimentul stenic al bucuriei de viață **(„De ce mă bucur astăzi"),** frămîntările patetice ale omului modern, conștient de responsabilitatea sa față de epocă și de propriul său destin (de ex. **Cronica, Cum trăiesc eu (ne)etern", „Dăinuirea omului"** ș.a.). Cititorul sîrb poate lua cunoștință de creații ale liricii românești prin intermediul tălmăcirilor : Nicolae Labiș **„Mihail Sadoveanu"** (trad. J. Popovici), Eugen Jebeleanu, **Iarna** (trad. I. Muncian), Vasile Versavia, **Pace** (trad. V. Ciociov), precum și prin alte traduceri din creația lui M. Beniuc, Anghel Dumbrăveanu, Dim. Păcuraru, Ludmila Ghițescu.

Centenarul nașterii lui Mihail Sadoveanu a prilejuit publicarea traducerii schiței **Domnul Trandafir** și a unor articole de istoriografie literară și de exegeză semnate de Cornel Ungureanu, Simion Bărbulescu, Th. N. Trăpcea. Alte pagini jubiliare sînt consacrate centenarului poetului sîrb Vladislav Petcovici Dis. Un articol semnat de N. Țirioi și două schițe traduse de Șv. Raicov marchează jubileul unei jumătăți de veac de la nașterea prozatorului Ion Ariesanu. Proza originală este reprezentată prin două schițe semnate de Svetomir Raicov **(Viziune neașteptată)** și Cedomir Milenovici **(Nopți diafane).**

Ultimele pagini ale revistei sînt consacrate teoriei și criticii literare **(„Realismul ca problemă a creației** de Andrei A. Lilin), recenzării cărților lui Mihailo Lalici **„Patrula",** Dumitru Popescu **„Pumnul și palma",** Vladimir Ciocov, **„Povești nesfîrșite",** Ion Marin Almăjan **Tornada,** Lazăr Ilici **Drumuri lungi,** ultimului volum de versuri al lui Jiva Popovici, necrologului scriitorului Iovan Ciolacovici, semnat de Jivko Milin. Reține, de asemenea atenția relatarea despre lucrările celui de-al V-lea simpozion consacrat relațiilor literar-culturale româno-iugoslave care a avut loc la Belgrad.

Revista **Knijevni Jivot,** însumînd aproape o sută de pagini cu un bogat conținut, tipărită într-o ținută grafică atractivă, cu reproduceri de artă este un focar de lumină pentru naționalitatea sîrbă din patria noastră comună, o punte a prieteniei între popoarele iugoslaviei și poporul român.

Cezar Apreotesei

atelier literar
poșta redacției

D. BARBU : Lucrurile merg bine, în general, uneori stinjenite de inerții vechi, sentimentale (care atrag după ele vorbe și imagini ușor prăfuite, convenționale). O deschidere mai largă, mai îndrăzneață, a aripilor ar aduce, desigur, și un plus de altitudine... Cele mai bune : „Definiție", „Biografie", „Sentiment".

MONA RADA : E o remarcabilă tensiune lirică, în paginile dv., dar expresia e încă tulbure, nesigură, ușor dezechilibrată. Vom discuta, însă, mai amănunțit cînd veți trece prin București (dați-ne un telefon, în prealabil).

ZAMFIROPOL : Nu prea vă putem ajuta, aici (nu e nici rostul acestei rubrici, care numai printr-o extensie exagerat mărinimoasă poate fi asimilată „criticii literare"...), în clarificarea nedumeririlor dv., în căutarea „criteriilor absolute" de care vorbiți, etc. Cel mai bine ar fi să începeți prin a vă edifica asupra naturii specifice a operei de artă (bunăoară, prin clasica „Estetică" a lui Tudor Vianu), ajungînd astfel să apreciați singur compatibilitățile ei cu genul de criterii după care, bine intenționat desigur, tindeți (și care, de..ltfel, sînt „sublime, dar lipsesc cu desăvîrșire", și asta nu numai în cîmpul creației artistice, dar, uneori, chiar și în acela, riguros prin definiție, al științei, ca să nu mai vorbim de economie, sport, politică, modă, etc.). Am mai răspuns, dealtfel, recent, unor „testări" similare (vezi „poșta" din nr. 9 al „Luceafărului", sub numele T. Carnera) care, dacă sînt de bună credință, exprimă doar o inocentă și legitimă aspirație (chestia cu „xeroxul" și cu „banii poporului" sînt, firește, mai puțin legate de nobila aspirație și mai curînd compatibile cu problemele pieții, ale mercurialului, etc.). În ce privește poeziile în cauză, ele sînt, fără îndoială, o foarte mică parte din cele care ar putea să aibă aceeași soartă, fie că e vorba de același autor, fie de alții, numeroși, mai mici și mai mari (dintre care nu s-ar putea excepta, probabil, nici mai jos iscălitul...).

D. STĂNEASĂ : Luați contact cu secția de proză. Cele mai sigure informații despre edituri le puteți afla chiar de la ele.

VIOREL MUNTEANU : Comunicați secretariatului de redacție adresa dv.

V. OPREA-CONȚEȘTI : Un flux tulbure, vorbe zvăpălate, virulente, dar și un zvon liric, încă nedefinit, neconcludent. Să vedem ce urmează.

D. A. SEUL : E inutil să ne trimiteți, cu o atît de strictă periodicitate, tot ce scrieți, înainte de a încerca (în sensul celor discutate anterior) o schimbare profundă a perspectivei dv. asupra scrisului, asupra mijloacelor sale, etc. Altminteri, totul rămîne o pierdere de timp reciprocă, pe care n-avem cum s-o exprimăm altfel decît prin același „nimic nou" (pe care vi-l adresăm și acum).

M. DUMITRESCU : Cîteva lucruri onorabile, în așteptarea afirmărilor decisive : „Trup irosit", „Ceas cu cuc", „Poetul", „Gingășie".

D. LUPU : Două pagini mai rotunde și mai inspirate : „Puiului de lup", „Am poftă, Doamne".

I. CREȚU : Dacă ați primit, din alte părți, răspunsuri favorabile, firesc ar fi să păstrați acele legături și să mergeți pînă la capăt, adică pînă ce lăudătorii dv. se vor simți obligați (de propria lor părere — dacă nu cumva ați înțeles-o greșit !...) să vă și publice. Altminteri, totul nu e decît o negustorie irresponsabilă de vorbe goale și complezențe (care nu costă nimic !...) În ce ne privește, nu credem că aveți o chemare adevărată pentru poezie. O spunem, firește, fără nici o plăcere, dar n-avem încotro.

Anghel Costel Gabriel, Ștefanio I., R. Popel, M. Cioranu, D. Ozolin, P. I. Pinochio (ceva, în „Concertul", „Rătăcind printre" 3), **C. G. Circeneanu** (mai bine, în „Aibarasaba", dar riscul nu e al dv. !...), **Valentin Spiță, Teodor Pirvan, Viorel Dogaru, Donald (Ronald) Gasparic, Elias, Costin Tudor, Hans Berg :** Nimic nou !

Radu Antonescu (versuri și proză), **Genus XX, Stoica I. Petre Marilena S. Mănăilă, G. Aforin, A.C.M., Mihai Constantin Voicu, Eugen Blaj** (mai bine în „Pescuitul cu mîna"), **Delas Delamira, V. Antonescu** (ceva, în „Încep apele"), **A. L.-Ionesi, I. Grunz** (mai bine, în „Nesousa poezie"), **Iosif Muntean, Angela Năstase, Constanța Rodica, Vasilica Cernătescu, V. Stoicescu Bucur, Ioan Matei** (ceva, în „Rugăcine"), **Șt. Marinescu, Sonia Cring, Dana Cosma, De la Cimbria, G. Velicu, Radu Iorgu, Iulian Filip, Georgeta Radu, Floarea Grecu, Eugen Dragomir, Aurelian Udriștioiu, B. Sorelli, Iulian Prigorie, R. I. Gugu, Alex. Andru, Vergel Poantă, Corina H., Gloria Enache, Ela Șerban, Nae Cristian :** Încercări de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Cioplitură în ger

Vin sloiuri pe suflet
te trec sălcii și plopi
migrînd spre adîncurile flăcărilor
fumul își dă mîna peste case
și se oprește în salcîmi
oamenii se încălzesc
la încinse guri de femei
frigul –
vulpe argintie –
la gîtul amiezii străzi goale îl leagă
mirîndu-se în ochi triști
vorba moare înghețată pe buze
haite de doruri o sfîșie
iarna
îmi înfige în trup orașul
cum un țăruș în pămînt înghețat

D. BORCEA

În timpul orei de lectură

Astrologi computerizați
prevestesc războaie mondiale,
eu citesc cartea mea largă,
la geam trece un bot de rachetă.
Oh, cartea-i un submarin
ce coboară încet în planetă.
Pămîntul e o sferică grenadă,
semnul îl agăț de o țeavă,
întorc foile liniștite,
nici poze nu sînt, nici explicații,
cartea mea explodînd
mă va purta rătăcind prin spații.

CONSTANTIN BUICIUC

Peisaj în sus

Aer prea tare. Fierbinte,
zvîcnetul tîmplei o ia înainte.
Trupul îl urmează ușor, ca amorțit ;
bradul-esență coboară sfințit.
Lesne
se-nfige și crește din glesne.
Pînă unde, ah, pînă unde
statornicia mai poate răspunde ?
Și-n vremea aceasta călătorești
neștiind cine, deodată, ești :
aripă-suflet, privilegiu albastru
al pămîntescului umblet ori simplu și aspru
calapod de granit.
Gîndul flămînd se cuvine hrănit.

Aer prea tare. Surpări de cuvinte.
Printre brazi scincește zăpada, cuminte.

IOAN DUMITRU DENCIU

Mariana Popa : „Faun"

Fata Morgana

Ține minte călătorule
Te aștept dincolo de nisipuri

Furtuna a spart cerul
adunînd nisipul în clepsidre
Deșertul își ridica fața
zbîrcită de frigul
nopții
Dincolo de orizont
se năștea soarele
îmbrățișînd leneș
depărtările

Eu plecam prin nisipuri
cu vîntul ce-mi spulbera
iubirea
Undeva peste nisipuri
trebuia să existi
să te găsesc

Acum plec să te iau
de la capăt
– dragoste în deșert.

ISABELA ADRIANA IOSIF

Indiscreție

Nu va mai trece mult timp
și vei ajunge să nu înțelegi
nici tu ce-ai scris, aici, imi spuneți,
satisfăcuți. Mă puneți apoi, neînduplecați,
să ghicesc ce-am scris.
Vă trag calmă jurnalul
de sub miile de lentile
și îl închid
ca atunci cînd aș acoperi
iubitului gura cu sărutări
sub ochii voștri,
și apoi l-aș trage de mînă
în cea mai ascunsă cameră
a sufletului.

LORENA PĂVĂLAN

Prietenie

Cu voce liniștită
cu o adiere părelnică
de aer și pămînt
te înalți în amintire
mai frumoasă decît erai
și treci din respirația de apoi
în respirația mea vie
în întuneric te ascult
trag aer în piept
te impregnez pentru mai tîrziu
într-o radiografie fosforescentă
strălucitoare pînă la os
și te explic la colțuri de stradă
ca pe o neiertătoare maladie.

VIORICA IONESCU

E arsă iarba

E arsă iarba de genunchii mei
din vremea cînd mă-nchinam
soarelui
cînd tunurile mele
băteau cu păsări cerul.
Astăzi, ce zeu să-mi ierte
căința și zădărnicia rugilor
și umilința
E arsă iarba de genunchii mei
un cuib de șerpi
mi-e ochiul uril
fluturii mor în spini
ca-n insectare,
dar mai visez
și trupul mi-e răbdare.

MARCELA MARINICA

O saga bucovineană

Urmare din pag. I

presupune cunoașterea și acceptarea regulilor jocului ; refuzul sau ignorarea lor provoacă tulburarea și conflictul. Dacă ținem seama de aceste observații și le aplicăm romanului lui Ion Tugui obținem exact conflictul. Așadar, pe de o parte lumea românească a Bucovinei stabilizată într-o solemnizare seculară a existenței în care intervine dizarmonic și distructiv ocupația imperială habsburgică. Așadar, o temă socială amplu conflictualizabilă, tema ocupației, a oricărei ocupații și în același timp, la polul opus, estetizant, folosirea unei structuri muzicale la fel de amplă și complexă.

În ansamblu, romanul ilustrează lupta între ficțiunea imperiului cu filozofia sa politică și programul tacit de existență, ca supraviețuire, a etniei, chiar dacă nu și a individului. Undeva se spune : „Mi-e teamă, domnule colonel, de oamenii care construiesc neantul, și nu de moarte, care lasă în urmă oameni vii". Iată aici conflictul cel mai dramatic provocat de un program imperial integrativ. Așadar, pe de o parte constructorii ficțiunii aneantizatoare, un Brunno Meyer care poate susține pentru un Ieronim cinismul suprem al imperialismului : „Întîmplarea de a te fi născut în imperiul nostru ar trebui să te bucure. Prea puțini sînt oamenii care îndură suferințe istorice", pe de alta, suferința solemnizată, acceptată. Și de aici un ciudat regim al stabilității în absurditate și injustiție, care devin pur și simplu semne ale vieții și ale istoriei.

Am pomenit înainte de „privilegiile" Bucovinei în istoria ultimelor secole. Trebuie observat că aste Principate române suportă o ocupație simplă : ocupantul este pur și simplu dușman, avînd o omogenizare misionară și un misionarism unilateral. Dar Imperiul habsburgic este complex din toate punctele de vedere : de la caracterul etnic multilateral la cel material. De aici varietatea ocupației în Bucovina, care nu beneficiază de o succesiune de ocupanți, ci de un bombardament simultan, general, sistematic, al elementului uman interior și material, al istoriei și prezentului, al limbii și chiar al imaginii topografice. Iată ocupația prin clanul ambițiosului Vasilco acționînd variat prin folosirea injustiției oficializate sau a cutitului scos după capriciu, spurcînd uneori pămîntul, alteori obiceiurile cum se întîmplă bunăoară în cheful la care e constrînsă familia Vicovanilor în vremea sărbătorilor sacre care presupun asceza. Iată linia ocupației prin Răutzești, bătrînul și tînărul care introduc moravurile fanariote într-o lume naivă și fără elasticitate morală, care crede în cuvînt și pe cuvînt. Desigur, ocupația prin femeile Parola, care unesc comertul cu nimfomania sau cel puțin folosesc erotismul pentru realizarea unor scopuri materiale. Aproape că nu există bărbat în roman care să nu fi fost colectionat cîndva, cu folos de negustoreasă : de altfel nu există femeie a ocupanților care să nu procedeze la fel. Spre deosebire de acestea, femeile localnice caracterizează puritatea simplă ; monstruosul viol al Ilenei lui Piersic este un exemplu de comportament invers în raport cu erotismul ocupației. Prin Hildegard Parola se evidențiază de altfel articulațiile complexe ale ocupației prin cel puțin două istorii magistral dezvoltate. Este vorba de episodul caprei venită „în vizită" pe tarina Vicovanilor, care este punctul de plecare al unei atroce escalade a ocupației și nedreptății, și exact pe aceleași locuri, de istoria stabilimentului Fischenthal. O altă ocupație este aceea a piticilor, ființe care par a introduce utopia automatismului egalitar modern, al litotei umane generalizate, prezentate aici figurat fizic. Apoi, desigur, ocupația propriu-zisă : de la demnitarul districtului, la ultimul soldat sau funcționar, ocupație și ea complexă, dezvoltată de la iezuitismul politic al lui Brunno Meyer și pînă la violența capitală și nedreaptă a soldatului care ucide sau violează, sau a ofițerului care staționează în pășunea răzășească o mie de cai, stîrpind pămîntul pentru a disloca baza materială a Vicovanilor, o dată drept represiune, altădată pur și simplu pentru a facilita deschiderea constructiilor stațiunii balneare.

Dar, în cadrul aceleiași determinări complexe, nu rareori ironice, trebuie să se țină seama și de imixtiunea localnicilor în ocupație. Pe de o parte, copiii orfani ai bucovinenilor fugiți în Moldova sau uciși pentru rezistența față de ocupanți sînt crescuți ca să devină soldați imperiali care vor reprima și etnia românească ; pe de alta, Vicovanii fac copii nevestelor și fetelor ocupanților venetici, copii ce vor contribui prin legitimitatea lor la distrugerea răzeșilor din care provin.

Alături de naivitate și inerție ocupatii sînt definiți prin răbdare. Răbdare de a aștepta conștientele unei inițiative a ocupației, căreia i se acceptă totdeauna inițiativa, de cele mai multe ori absurdă, sau care absurdizează un incident oarecare provocat de ocupați dezvoltînd o consecință enormă. Poate că această răbdare este caracteristica principală a ceea ce s-a numit și se numește spiritul Bucovinei, blîndă, dulce, lipsită de reactia violentă promptă. Ieronim, intelectualul satului trecut prin închisorile imperiale, discută, tratează îndelung cu reprezentanții stăpînirii ; s-ar părea că el reprezintă inteligența impotentă, pe măsura rafinării, oscilînd între credulitate și entuziasm, între scepticism și colaborationism, între lașitate și constiința ecumenicității intelectualilor europeni. Preocupările filosofice ale lui Ieronim Vicovan, intelectualul satului școlit la Viena și Cernăuți, reflectă un amestec de penibil și sublim, o formă amabilă a protestului și un rafinament al motivației lumii. Un filosof cîntărește la nesfîrșit și încearcă să explice uneori scolastic și în orice caz pur spiritual, prin legi universale și scheme abstracte eruptia răului concret în lumea sa : așadar toleranta sau expectativa prin teoria „trisfericității beligerante", prin „trisfericitatea harababurii intolerante" și altele la fel. Așadar, conditia intelectualului într-o lume ocupată, dar și inadecvarea gîndirii universalizate leibnizian la formele foarte concrete ale injustiției. Și totuși, simultan cu acest joc deopotrivă aparent și profund, Ieronim este cel care-l asaineează pe demnitarul Răutzescu-junior. Cam aceeași e situația tuturor oamenilor oscilînd între răbdare și omenia nu rareori naivă și estetizantă. Răutzescu cel rău e iertat de oameni, care regretă chiar, pentru că era „bărbat frumos călare pe cal...".

Cînd situația devine însă critică, reactiile sînt violente și măsurile punitive radicale. Distrugerea stabilimentului, moartea unor soldați și funcționari, halucinanta bătălie simulată, dintre pitici și răzeși pot fi exemple elocvente...

Răbdarea este deci o categorie etnică aici, și o dimensiune a ceremonialului vietii, o conditie a jocului, a partidei existentiale. Răbdarea este un sacrificiu și o reflectare a principiului amînării atît de pretuit de Ralea : autorul spune la un moment dat : „ideea de sacrificiu l se revelă filosofului ca o sărbătoare neîntreruptă".

Interferențe stilistice

Urmare din pag. a 8-a

de texte și melodii din volumul postum **Rumanian Folk Music** (1967). Să nu uităm că trei culegeri au textele traduse în limba germană, iar volumul de sinteză în limba engleză. Astfel, Bartók a răspîndit folclorul românesc pe întregul glob. Nu este o figură de stil afirmația aceasta, dacă vom preciza că în perioada după 1930 mulți compozitori străini au scris lucrări vocale, camerale, simfonice, coregrafice și lirico-dramatice apelînd la culegerile de folclor românesc ale lui Bartók Béla. Compozitorul francez Paul Arma a dat la iveală piese instrumentale și coruri mixte, danezul Vagn Holmboe a creat lucrări camerale, belgianul Jean Absil a scris cantata **Les chants du mort**, op. 65, bulgarul Pancio Vladigherov, west-germanul Gyorgy Ligeti, austriacul Karl Haidmayer au apelat deseori la culegerile lui Bartok. Maurice Ravel a cunoscut culegerea din Bihor. Încă nu s-a conturat exact imaginea muzicii contemporane generată de folclorul românesc publicat de etnomuzicologul ungur, spre a înțelege pe deplin cît de mult a însemnat pentru noi aportul autorului **Mandarinului miraculos.**

Dacă se poate încă de pe acum contura un substanțial fond de lucrări contemporane aparținînd compozitorilor străini, în schimb în muzica românească de după 1940 aproape nu există creator care să se inspire din folclor, fără a apela la culegerile bartókiene. Ceva mai mult : între anii 1944—1955 s-a creat chiar un „stil" componistic inspirat din marile lucrări ale creatorului ungur, modelul Bartók fiind una din căile de impunere a școlii naționale. Din păcate, abia după cunoașterea aprofundată a moștenirii enesciene și după premiera lui **Oedip** la București (1958), compozitorii noștri au înțeles că Bartók nu poate fi **continuat**, ci doar **imitat**, în timp ce George Enescu rămîne un deschizător de drumuri fără egal, o sursă permanentă de inspirație, o mină nesecată de soluții creatoare pentru valorificarea folclorului românesc.

Bartók a știut să prețuiască melosul nostru în propria-i creație cu o forță artistică fără egal. De la acea **Piesă valahă** (scrisă la vîrsta de 9 ani) pînă la popularele **Dansuri românești**, de la ciclul pentru pian **Schițe, Sonatina** și **Microcosmos** pînă la **Cantata profana, Contraste, Concertul pentru violă și orchestră** (neterminat), spre a puncta doar cu cîteva titluri creația de esență românească, Bartók a ajuns la un limbaj propriu de structură originală în care se simte — în stare latentă — sursa folclorică. Într-adevăr, melosul românesc a pătruns atît de adînc în substanța sonoră bartókiană, încît cu greu mai poate fi despărțită de izvorul primar de inspirație. Compozitorul și-a dat seama de acest „impact" cu muzica noastră populară, dar nu i s-a sustras fiindcă — deliberat — ceea ce îl interesa era puritatea și autenticitatea sursei.

Prin tot ceea ce a realizat Bartók Béla cu opera sa de compozitor și etnomuzicolog se poate afirma că a slujit cauza nobilă a umanității, a creației și științei universale. Iar pentru legăturile de prietenie româno-maghiare, Bartók a semnat una din cele mai emoționante pagini din istoria culturii celor două popoare.

CARNET AFRICAN

Makonde (IV)

Statuetele și măștile makonde au început să prezinte interes artistic și să fie apreciate ca opere de artă în primele decenii ale secolului nostru. Aproximativ în aceeași perioadă în care „stranii" figurine din abanos și fildeș, din metal și lut ars, realizate de diverse etnii din vestul continentului (baule, fang, wobe etc.), impresionau artiști ca Vlaminck și Derain, Matisse sau Picasso. Pînă atunci obiectele lucrate de makonzi sau de alte populații sud-sahariene, deși prezente încă de mult în diverse colecții din Europa, fuseseră considerate doar simple curiozități, bune pentru muzeele etnografice. „Omologarea" — ca să folosim o expresie și o idee aparținînd lui Eugen Schileru — creației makonde și, în general, a creației populațiilor negro-africane ca artistică este, așadar, produsul veacului XX, produs rezultat din numeroase și importante transformări petrecute în plan social-politic precum și la nivelul conștiinței estetice europene.

Cu ce s-a soldat această „omologare" și ce efect a avut asupra plasticii continentului nostru contactul cu arta Africii este îndeobște cunoscut și nu mai necesită largi comentarii. Stilul negro-african, izvorît din locul specific pe care arta îl avea în lumea Africii sud-sahariene, din maniera specifică a creatorului popular de a înfățișa realitatea înconjurătoare, a fertilizat sculptura și pictura europeană, a răspuns „căutărilor" unor artiști, stimulîndu-le creația. O serie de curente din plastica secolului XX precum și numeroși pictori și sculptori celebri — Matisse, Picasso, Kandinsky, Modigliani, Moore etc. — datorează mult întîlnirii cu arta etniilor negro-africane, anonimilor meșteri populari din Gabon, Coasta de Fildeș sau Camerun.

Dacă plastica europeană și mondială au căpătat un nou suflu datorită contactului cu arta Africii, ce s-a întîmplat cu aceasta din urmă ? Cum a evoluat, după ce a fost descoperită „și omologată", creația populațiilor makonde, dogon sau bambara ? Simplu : ca și în cazul altor „descoperiri" (cea economică, de exemplu), „descoperirea artistică" a Africii nu a folosit deloc sau aproape deloc continentului ; contactul artei occidentale cu cea negro-africană a fost binefăcător, stimulator numai pentru prima. Africa nu a cunoscut „explozia artistică" înregistrată în Europa în prima jumătate a secolului nostru. Dimpotrivă. O succintă analiză a fenomenului plastic negro-african arată că, în aceeași perioadă, ca urmare a intensificării penetrației și exploatării coloniale, creația populară a etniilor sud-sahariene a fost supusă unui accentuat proces de deteriorare. În unele țări, de exemplu, administrația colonială a împiedicat dezvoltarea unor indeletniciri tradiționale, distrugînd ateliere de fierărie, olărit și chiar de sculptură în lemn, sub motivul că acestea concurează produsele venite din metropolă. Totodată, interesul străinilor pentru arta populațiilor africane, — mai bine zis „moda de a colecționa obiecte de artă exotică" — a determinat apariția acelei „arte de aeroport", (surogat artistic mulat după gusturile turiștilor) care, adesea, a avut efecte nocive asupra creației populare, îndepărtînd-o de adevăratele sale tradiții. Plastica negro-africană a reușit să-și păstreze valorile, să-și mențină viziunea și stilul său original doar în comunitățile ceva mai izolate și mai rezistente la influențe alogene.

Pe temeiul valorilor păstrate de această lungă rezistență culturală și în condițiile oferite de independență s-a născut ampla și profunda renaștere pe care o trăiește în prezent arta continentului african. O renaștere care diferă de la țară la țară sub aspectul dimensiunilor și trăsăturilor dar care vizează pretutindeni același scop : afirmarea unei anumite identități artistice, a unui stil autentic african și național. Desigur dificultățile economice cu care sînt confruntate statele continentului diminuează adesea efortul cultural-artistic al acestora ; de asemenea, unele fenomene care s-au manifestat în perioada colonială — cum ar fi „Kich"-ul — sînt prezente și astăzi. Totodată — aspect mai recent, apărut odată cu grupările artistice naționale — o serie de creatori sînt încă sub influența „modei" și „curentelor" din fosta metropolă, se inspiră — curios fenomen de feedback — din Picasso sau Moore. Cu toate aceste dificultăți, cu toate aceste sinuoase „căutări", Africa artistică se manifestă tot mai impetuos, geniul plastic african își dezvăluie tot mai mult forța și originalitatea. În acest sens, aspectul cel mai semnificativ îl reprezintă apariția și afirmarea unor valoroși pictori, sculptori și graficieni — artiști în lucrările cărora se regăsesc nu numai stilul și motivele plasticii tradiționale ci și ideile și problemele Africii zilelor noastre. Ntiri (Tanzania), Massengo (Congo), Kofi Antubam (Ghana), Amilcar Vaz De Carbalho (Angola), Kolade Oshinowo (Nigeria) sînt numai cîtiva din artiștii Africii contemporane cunoscuți și recunoscuți atît pe continent cît și dincolo de granițele acestuia. Ei și mulți alți duc mai departe, dezvoltă și îmbogățesc tradițiile plasticii populare, plastică despre care Malraux spunea că reprezintă „marea artă a africanilor". Dar, de fapt, adevărata mare artă a africanilor abia se naște.

Constantin Carbarău

PREZENȚE SCRIITORICEȘTI

TELEGRAME

Iubite și stimate tovarășe KOVACS GYÖRGY,

Cu prilejul celei de-a 70-a aniversări a zilei dumneavoastră de naștere, ne este foarte plăcut să vă adresăm din toată inima, în numele conducerii Uniunii Scriitorilor din R. S. România, un mesaj tovărășesc și frățesc de sincere felicitări, calde urări de sănătate, fericire, noi și noi succese în activitatea de creație literară pusă în slujba umanismului revoluționar și a construirii socialismului multilateral dezvoltat în România Socialistă.

La mulți ani !

Președintele Uniunii Scriitorilor
GEORGE MACOVESCU

Stimate și iubite tovarășe ADRIAN ROGOZ,

Cu prilejul celei de-a 60-a aniversări a zilei dumneavoastră de naștere conducerea Uniunii Scriitorilor vă transmite un mesaj colegial de sincere felicitări, calde urări de sănătate, viață lungă, noi și mari succese în activitatea literară.

La mulți ani !

Președintele Uniunii Scriitorilor
GEORGE MACOVESCU

Rigoare și originalitate

Urmare din pag. I

lui Zaharia Stancu **Ce mult te-am iubit)**, în cea de a doua parte nunta de bătrînete a aceluiași Irimia încearcă o ultimă șansă de salvare a satului secat de sacrificii, de bucurii, de idei, de viitor. „Nunta" trebuie să reîntregească tradițiile fracturate și odată cu aceasta gîndurile, viața însăși a satului, a comunității. („M-am tot întrebat înainte de-a așterne rîndurile astea, dacă Irimie s-a gîndit sau nu la ceea ce mă frămîntă pe mine și-o fi ajuns și el să socotească așa cum socotesc eu, că un sat în care nu se nunteste este un sat mort !? Că pînă la urmă mă pot întreba de ce-o făcut-o, dacă nu din simțămîntul ăsta, că altceva ce mai putea să îl convingă de nevoia asta nu numai a lui, ci a tuturor celor ce-am mai rămas aici?... Da, o făcut-o, numai că asta o fost o nuntă stearpă, si-atuncea degeaba o faci, că si asta e tot un fel de moarte... Irimie, scriu aicea să-i rămînă lumii de știință atita vreme cît rămîne și caietul ăsta, Irimie, zic, s-o hotărît să se însoare atuncea cînd la Cristuri nu se mai făcea nici o nuntă, că n-avea cine pe cine să ieie fiindcă viața satului s-o fost trecut așa cum trece omul". **Din „Caietul lui Corovan").** Ștefan Damian meditează la o delicată problemă a vremurilor noi la urbanizarea inevitabilă a mediului rural care a trăit, mai ales în literatură, pe rînd etape de explicații-clișeu, dar și multe inedite. Paginile dedicate tinerei orășence Lucre-

Mariana Popa : „Legendă"

tia, fata lui Irimia, alternează și ele între încercarea unei descifrări a formelor pe care le ia biografia trecută direct dintr-o virstă istorica în alta și consemnarea unor adevăruri generale, de neocolit, dar tesite prin repetare. Ștefan Damian este tentat să descopere din mijlocul unui aparent realism frust, toate resursele adînci umanității și morala specifică țaranului român (ale cărei „dimensiuni" geografice si naturale nu pot fi neglijate). Reușind să reunească toti factorii diversi care-i pot valida intentiile. Stefan Damian absoarbe evenimentele fără a le răscoli prea înversunat circuitul cauzal, dar felul în care observă și enunță realitățile se dovedesc, măcar în această carte, suficiente.

Cu Rana statuilor. Ioan Dan Nicolaescu a avut unul din cele mai „observabile" debuturi din proza anilor din urmă. Formula realismului fantastic este pentru romancier un prilej privilegiat de sondare spectaculoasă și rodnică a mecanismului intim, si nu de putine ori obscur, de manifestare a ființei si a societății. Ceea ce dezvăluia pentru talentul autorului primul roman, primește cu cele două volume din anul trecut o confirmare. Atita doar, însă și momentele de respiro ale acestui prozator sînt seducătoare. Efortul său temerar de a găsi acoperirea în realități a ficțiunii, poate șoca, dar satisfacțiile cititorului sînt ades maxime. Verbul iluziu, cu o rară pricepere minuit întretine, într-o atmosferă paradoxală, o legătură sporită cu realitatea pe care, de această dată o condiționează, așa cum subiectivitatea individului condiționează zi de zi înțelesurile adevărate ale lucrurilor.

Romanul **Sărbători marțiale** și volumul de nuvele **Legătura de chei**, trăiesc nu numai prin frumusetea unor formulări dramatice de excepție, ci prin calitatea lor de a reface inseși încordările istoriei, operînd pe cordul deschis al omului prins în virtejul evenimentelor care nu de puține ori îl violentează spațiul moral al ființei, exacerbîndu-i capacitățile și energiile de supraviețuitor, suportîndu-și încărcătura explozivă a constiintei sale, ca și a semenilor săi. Pentru a putea răspunde la întrebările ce se nasc din astfel de situații, dar și pentru a interoga lumea exterioară ființei, discursul narativ trebuie să-și insușească noi modalități expresive, trebuie să-și incalce teritoriul traditional de manifestare. Doar concurînd realitățile care riscă să îl depășească, discursul își poate regăsi functiile inițiale specifice. Crizele eroilor nu oferă însă ca sentiment dominant decît o atmosferă de tulburare care poate fi stăpînită. Romancierul pare că doreste în aceste cărți, în primul rînd, să verifice gradul în care saturarea realului cu ficțiune este posibilă și acceptabilă (mai ales în **Sarbători martiale**). Inventarea continuă a lumilor, chiar atunci cînd calchiază doar realități redimensionate, aparține acelei vocații sintetice „supra-naturale". Vulnerabilitatea provine din dorința insumării totale a posibilităților plurivalente ale acestor realități. În acest univers unde totul este excesiv pînă la agresivitate, mesajul riscă să se sufoce. Dar pentru că minunile sînt acceptate, acest tot devine explicabil. Tentația lui Ioan Dan Nicolescu constă în a oferi „iluzii obiective", după cum spune într-un motto din **Legătura de chei.** Ironic și mereu detașat, aici autorul parafrazează sau parodiază teme și subiecte „clasice"ale genului scurt. Structurile de adîncime sînt basmul sau fabula, în care predomină exigențele comune ale eului, iar nu ale lumii. În acest context, istorii „profane" își revendică propriile mituri și sisteme de inițiere, textul constituind ceremonialul adecvat unde are loc trecerea de la noviciat la cunoaștere. Schemele s-ar putea să nu prezinte secrete pentru cititor, însă prozatorul își îmbracă întotdeauna întîmplările într-un limbaj bogat, contribuind la o „petrecere" (în text) similară cu aceea relatată. Tineretea autorului din **Sărbători martiale**, unde tine cu tot dinadinsul să ne spună totul, se transformă într-o maturitate rafinată în **Legătura de chei**, unde plăcerile inteligenței sale ludice ne impătimesc în acțiunea povestirilor.

S-a vorbit despre apropierea autorului de celebrul model Marquez. Recitindu-i cărțile, nu credem că această afirmație poate fi susținută în afara istoriei măririi și decăderii cetății de profeți Osa din **Sărbători martiale**, și aceasta doar la nivelul construcției romanului și a unor efecte, căci, privindu-i amănuntele discursului nu putem a nu ne aminti mai întîi de proza lui V. Voiculescu. Dar poate că cea mai bună explicație a opțiunilor de pînă acum ale acestui stilist și autor de viziuni, încă inegal, se află în spusele unui personaj din cetatea Osa : „Natura? Nimic altceva decît o adunare de înfățișări supuse jocului nimicitor al timpului. Toate pier în apa curgerii, neîntreruptă de nimic, cu atît mai puțin de om. Numai arta singură este în stare să păstreze de-a pururi tot ce iubim. Numai ea este eternă, deasupra timpului neiertător si deci, iată, adevărată. Cînd oamenii vor înțelege ce spun, vor înlocui totul prin copiile ei, tablouri, sculpturi, muzici. Poate eu n-o să mai fiu atunci, dar voi...". Pentru Ioan Dan Nicolescu, perfecțiunea nu este o utopie, ci o posibilitate de a înfăptui și trăi „iluziile obiective".

INTERFERENȚE STILISTICE

Ne apropiem cu pași repezi de sfîrșitul celui mai agitat și tulburător secol din istoria muzicii, fapt care ne ingăduie să judecăm cu mai multă certitudine creația primei jumătăți a veacului, să ierarhizăm cu justețe figurile centrale și, in sfîrșit, să apreciem mai exact aportul școlilor muzicale contemporane la cultura universală. Desigur că printre „marii" epocii noastre — alături de Jean Sibelius, Igor Stravinski, Richard Strauss, Maurice Ravel, Serghei Prokofiev, Leoš Janácek, George Enescu, Charles Ives, Arnold Schönberg, Manuel de Falla, Anton Webern, Alban Berg, Paul Hisdemith, Olivier Messiaen, Benjamin Britten, Dimitri Șostakovici — un loc de frunte îi revine lui Bartók Bela. Ascensiunea compozitorului ungur pe măsura scurgerii deceniilor de la moartea sa (1945) a căpătat proporții necunoscute in timpul vieții, Bartók insemnind pentru mulți contemporani un model artistic incă prea puțin explorat, in ciuda bogatelor resurse, un izvor de mijloace de expresie ce își așteaptă investigarea completă.

Creația lui Bartok Béla a șocat puternic publicul la primele audiții, critica muzicală și confrații de la inceputul carierei sale. O pagină surprinzătoare ca **Allegro barbaro** sau opera **Cetatea prințului Barbă Albastră** (apărute in 1911), spre a nu mai aminti de baletul **Mandarinul miraculos** (1919), anunțau apariția unui compozitor de o forță telurică a limbajului muzical. Departe de a fi un tip creator ce viza experimentul (in genul Schönberg), un muzician spectaculos (figura sa blîndă, firavă, părea de altfel contrastantă cu paginile pe care le interpreta la pian), Bartók Béla a știut să infrunte cu stoicism avatarurile criticii muzicale insensibile la inovațiile creației, spre a se impune abia către sfîrșitul vieții.

Noutatea muzicii lui Bartók, glasul său particular, l-a constituit originala expresie ce i-a imprumutat-o folclorul, de care s-a imbibat pină la saturație. De aci a venit acea prospețime și vitalitate a creației, de aci a izbucnit uimitoarea capacitate din epoca maturității de a scrie in spiritul folclorului fără a apela la citatul autentic. Intilnirea timpurie cu muzica populară românească a insemnat poate cel mai fericit moment al carierei componistice, fiindcă Bartók s-a văzut in posesia unei comori fără egal prin inedit și valențe latente pentru creator. La ineputul secolului, cind muzica occidentală „obosise" și intrase intr-un impas, Bartók a sesizat in folclorul sud-est european (avea să culeagă melodii populare in România, Turcia, iar in S.U.A. a cercetat melosul sirbo-croat din colecția Parry, aflat in arhiva Universității Columbia), o multitudine de sugestii ritmice, melodice, armonice, polifonice etc. Modalismul, poliritmia, politonalismul, au pătruns organic in procedeele creatoare ale lui Bartók. Revelația descoperirii folclorului arhaic s-a produs cu ocazia culegerilor sale din Bihor și Maramureș, unde formulele arhetipale străvechi le-a surprins incă in „viață". Identificarea folcloristului Bartok cu această muzică de o rară savoare l-a ajutat pe compozitorul Bartók să-și făurească acel limbaj ce a tulburat lumea veacului XX.

BELA BARTOK — grafică de Deak Ferenc

Pentru muzica românească numele muzicianului ungur are o rezonanță aparte dintr-o multitudine de motive. Bartók și-a cîștigat prieteni statornici in George Enescu și Constantin Brăiloiu, in Ion Bușitia și Ioan Bărlea (cei doi folcloriști ce l-au insoțit pe teren in Bihor și Maramureș), in D. G. Kiriac, Octavian Beu, Ion Bianu, George Georgescu, Constantin Pavel etc. Puțini știu că Bartók a fost membru activ al Societății compozitorilor români. Publicațiile sale de folclor românesc au marcat, cu fiecare tipăritură, un veritabil eveniment editorial, iar marea colecție — apărută post-mortem la Haga **(Rumanian Folk Music)** — reprezintă un model de clasificare modernă, de notare și de transcriere exactă a melosului nostru, document care a stirnit un ecou internațional incă neevaluat la adevărata sa dimensiune științifică. Este uimitor cum Bartók a știut să-și insușească in această veritabilă capodoperă (1967) sugestiile și criticile polemiștilor români, demonstrind o ȋ*ȋ*emplară probitate profesională. **Rumanian Folk Music** reprezintă „cintecul de lebădă" al savantului Bartók.

In aceste legături profesionale cu colegii români, etnomuzicologul ungur a descoperit generozitatea oamenilor noștri, bunătatea țăranilor, sentimentele de sinceră prietenie a poporului vecin. Pretutindeni pe unde a umblat și a adunat folclor, Bartók și-a cîștigat amici. Nicăieri insă nu a intilnit un spirit loial și ascuțit de talia lui Constantin Brăiloiu, care să-l ințeleagă in lupta pentru impunerea ideilor de infrățire a popoarelor. Ca folclorist, muzicianul ungur a luat direct contact cu țăranii, le-a pătruns sentimentele și a nutrit realmente o deschisă admirație pentru neamul nostru. Cind norii apăsători ai primului război mondial i-a simțit aproape, Bartók le-a mărturisit colegilor români dorința vie ca „măcar intre Ungaria și România să se mențină pacea". In 1914, cu prilejul unei conferințe susținute la Budapesta despre folclorul românesc din Hunedoara, a deplasat pentru exemplificări un grup de țărani din satul Cerbăl, spre a cîștiga simpatia cercurilor intelectuale ungare față de poporul nostru.

Cele mai mari servicii aduse muzicii românești rămin insă culegerile de folclor din Bihor (1913), Hunedoara (1920) și Maramureș (1923), precum și amplele colecții de **Colinde** (1935) și

Viorel Cosma

Continuare in pag. a 7-a

DIN LIRICA UNIVERSALĂ

Unul din cei mai mari poeți moderni de limbă arabă, Khalil Gibran, s-a născut la 6 decembrie 1883 in orașul Bisharri din nordul Libanului, intr-o familie creștină de rit maronit.

In 1894 emigrează impreună cu mama sa la Boston, dar in 1897 se intoarce singur in țară pentru a-și face studiile la Beyrouth. In 1901, vizitează Europa (Grecia, Italia, Spania), apoi se stabilește la Paris unde studiază pictura. Aici, scrie Spiritele rebele, carte ce i-a fost arsă in piața publică la Beyrouth, din ordinul autorităților turcești, fiind, totodată, condamnat ca eretic de către biserica maronită.

In 1910 rămine definitiv la New York, consacrindu-se picturii și poeziei. Este epoca marilor sale infăptuiri. Aici s-a stins din viață la 10 aprilie 1931. Mai apoi, corpul său a fost readus in Liban și depus in cripta Mănăstirii Mar Sarkis din Bisharri.

Khalil Gibran, care a fost unul din inovatorii literaturii arabe de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și inceputul secolului XX s-a distins de asemenea, ca un artizan al limbii engleze in care și-a rescris, el insuși, cea mai mare parte a operelor. Odată cu publicarea in această limbă a cărții sale Profetul, in 1923, celebritatea in lumea occidentală i-a fost asigurată.

Profetul constituie capodopera celor peste douăzeci de cărți ale sale.

Gibran și-a rescris cartea in engleză, text pe care l-a revăzut de patru ori, inainte de a-i incredința tiparului, „pentru că, spunea el, vreau să fiu intru totul sigur că fiecare cuvint este cel mai potrivit spre a-i putea oferi cititorului". Dind publicului român citeva fragmente din ilustra-i carte in curs de apariție la „Albatros", comemorăm, totodată, 50 de ani de la moartea marelui poet.

KHALIL GIBRAN

PROFETUL

— fragmente —

Despre muncă

„Munciți spre a vă putea adapta
la ritmul pămintului, al sufletului său,
Căci a trindăvi
inseamnă să rămineți in afara anotimpurilor,
să vă abateți din drumul vieții care
inaintează majestuos
și in mindră supunere spre infinit.

Cind munciți vă asemănați unui fluier,
prin care murmurul orelor
se schimbă in sunete armonioase.
Care dintre voi ar dori să fie o trestie,
mută și linistită, atunci cind
totul cintă intr-o uriașă armonie ?

Totdeauna vi s-a spus că munca
este un blestem, o nenorocire.
Ci eu vă asigur că, muncind,
impliniți o părticică din visul cel mai indepărtat
al pămintului
și care răsplată vă va fi
cind acest vis se va naște.
Și, ținindu-vă uniți prin muncă,
iubiți viața cu adevărat,
Și, iubind viața prin muncă,
inseamnă a fi initiați
in cele mai intime secrete ale trăirii.

Dar dacă, in durere fiind,
vă veți blestema cu năduf ceasul nașterii,
iar povara cărnii
va inscrie pe fruntea voastră blestemul,
atunci, vă asigur, numai cu sudoarea frunții
vă veți spăla de păcat.

Vi s-a spus, de asemeni,
că viața-i doar intuneric și, in truda voastră,
repetați mereu spusele lașilor.
Ci, eu vă incredintez că viața e un intuneric
numai atunci cind e lipsită de dăruire,
Că orice dăruire este oarbă
cind nu există știință,
Iar cind munciți cu dragoste
vă legați de voi inșivă,
Că orice știință este zadarnică
dacă-i lipsită de muncă,
Și că orice muncă este goală
fără de dragoste ;
unul de altul și impreună față de puterea divină.

Dar ce-nseamnă să muncești cu dragoste ?
Inseamnă să tești stofa
cu fire trase din sufletul tău, ca și cind
iubita-ți ar trebui să o poarte,
Inseamnă să clădești o casă
cu tragere de inimă, ca și cind
iubita-ți va trebui s-o locuiască,
Inseamnă să semeni boabele cu duioșie,
iar grinele să le seceri cu bucurie,
ca și cind iubita-ți va trebui să mănince
piinea caldă
Inseamnă să pui
in toate lucrurile pe care le faci
o fărimă din sufletul tău.
Și să știi că toți morții
fericiți se țin in preajma ta, veghindu-te.

Adesea v-am auzit zicind,
ca și cind ați fi vorbit in somn :
„Cel care taie marmura și care află in aceasta
insăși chipul sufletului său,
e mai presus decit cel care trudește pe ogor,
Iar cel care prinde curcubeul
și-l așterne pe mătase spre impodobirea omului
e mai presus decit cel care face sandale
pentru piciorele noastre."
Ci, eu vă spun, nu insă in somn,
ci treaz in plină zi,
că vintul nu vorbește mai melodios bătrinului
stejar
decit celui mai nezărit fir de iarbă ;
Și numai acela, singur, este mare
care știe să transforme vocea vintului
intr-un cintec ce se aude mai alintător
datorită dragostei sale.

Munca este dragostea scoasă la lumină,
Și, dacă nu poți să muncești cu dragoste
ci cu scirbă,
atunci mai bine abandonează lucrul tău
și așează-te la poarta templului
și primește milă de la cei care
in bucurie muncesc.
Căci dacă, cu indiferență, vei face pilnea,
va fi o piine amară care nu va potoli
decit pe jumătate foamea omului,
Iar dacă, cu neplăcere,
vei stoarce mustul din struguri,
atunci și otravă se va distila in acel vin,
Și chiar dacă vei cinta asemenea ingerilor
dar nu vei iubi cintecul, auzul oamenilor
se va inchide vocilor zilei și celor ale nopții..."

Despre case

„...Construiți-vă din visuri un refugiu
undeva, in deșert, inainte de a vă inălța o casă
intre zidurile cetății,
Fiindcă, precum la bătrinețe reveniți
la vetrele voastre, tot astfel este călătorul in voi,
cel care-i mereu indepărtat și singur.
Casa este corpul vostru mai mare.
Ea crește in miezul zilei
și doarme in tăcerea nopții,
și nu-i lipsită de vise.
Casa voastră nu viseaza ? și in vis
nu părăsește ea cetatea pentru cring sau colină ?

O, dacă aș putea să adun in pumnul meu
cascle voastre și, ca semănătorul,
să le impraștii in păduri și prin livezi !
Faceți ca văile să fie străzile voastre
iar inverzitele cărări ulicioarele,
spre a vă căuta unul pe altul printre viile
colinelor,
purtind in vesminte aromele pămintului.
Dar, nu e incă vremea acestora !
In teama lor,
bătrinii v-au strins prea aproape unul de altul,
Și această teamă va mai dura incă un timp ;
atita timp cit zidurile cetății
vor separa vetrele de ogoarele voastre.

Ci, spuneți-mi, oameni din Orphalese,
ce păstrați in aceste case ? Și ce ascundeți
indărătul ușilor inchise ?
Aveți pace, calma pornire
care să vă revele puterea ?
Aveți amintiri, aceste bolți strălucitoare,
pe care se sprijină virfurile ametitoare
ale spiritului ?
Aveți frumusețea,
care intoarce inima lucrurilor, din lemn
și din piatră
către muntele de taină ?
Spuneți-mi, aveți in casele voastre
toate acestea ?
Sau nu aveți decit bunul trai,
lăcomia bunului trai,
această dorință ascunsă, care neinvitată vă intră
in casă,
vă rămine oaspete și apoi
stăpin definitiv ?

Da, și lăcomia vă subjugă, apoi cu furca
și cu biciul,
făcind niste biete păpuși
din cele mai nobile dorinți ale voastre.
Fiindcă, deși miinile-i sunt de mătase,
inima sa din piatră-i și piatră rămine.
Ea vă leagănă pină vă adoarme,
pentru a se aseza alături pe pernă,
spre a ride apoi de demnitatea cărnii
și a singelui vostru.
Ea își bate joc de simțurile voastre și
le culcă in vată ca pe niste vase fragile.
Intr-adevăr lăcomia bunului trai
ucide pasiunile sufletului și asistă rinjind
la inmormintarea acestora.

Dar voi, copii ai spațiului,
voi neliniștiți in somn, voi nu veți fi
nici prinși, nici imblinziți,
Casa voastră nu va fi ancoră ci catarg,
Ea nu va fi nici voalul sclipitor care
acoperă o rană,
ci pleoapa care protege ochiul.
Voi nu vă veți stringe aripile
inainte de a putea zbura peste porți,
nici nu vă veți pleca fruntea
spre a nu vă lovi de grinzile caselor,
nici nu vă veți opri respirația de teamă
ca zidurile
să nu se risipească prăbușindu-se.

Nu, nu veți locui in morminte
construite de către morți pentru cei vii.
Chiar inălțate cu măreție și splendoare,
casele voastre nu vor ști să vă cuprindă tainele,
nici să vă adăpostească dorințele.
Fiindcă cel care este necuprins in voi,
locuiește castelul văzduhului,
a cărui ușă e ceata diminetii, ale cărui ferești
sunt cintecele și tăcerile nopții...".

In românește de
Radu Cârneci

EXPOZIȚIA
MIHU VULCĂNESCU

Institutul italian de cultură anunță vernisajul, la 23 aprilie, ora 12, a Expoziției de desene „Italiana" ale pictorului MIHU VULCĂNESCU

ATUNCI, TOT ÎNTR-UN AUGUST... XXIX

SPECTACOLUL LUMII văzut de Ioan Grigorescu

Merita ?

Nu ne vom mai referi, in continuare, la relatarea in detaliu a efectului bombardamentului asupra celorlalte obiective. Ci doar la unele concluzii. Cu privire la pagubele suferite de „Vega", raportul comunică: „Rafinăria va putea funcționa in circa zece zile, cu 100 de vagoane prelucrate zilnic, și in 15 zile cu 150 de vagoane zilnic". In schimb, „Columbia" a pierdut, după estimările aceluiași raport „100 la sută din capacitatea de lucru". Rafinăria „Steaua Română" din Cimpina pierduse 70 la sută din capacitatea ei de prelucrare a țițeiului. Cu privire la rafinăria „Creditul Minier — Brazi" peste care „s-au aruncat 52 de bombe explozive, din care 2 n-au făcut explozie, și 90 de bombe incendiare", raportul nu menționează amploarea pagubelor. Pe total, in acea „Duminică neagră" s-au lansat asupra Ploieștiului 217 bombe explozive, din care 22 n-au explodat, și 1 430 bombe incendiare din care 430 au fost inofensivizate. Asupra Cimpinei „Scorpionii cerului" au aruncat 131 de bombe explozive, din care 11 n-au explodat, și 2 000 de bombe incendiare din care 500 n-au explodat.

Dar bilanțul incă nu s-a incheiat. In afara altor „obiective intimplătoare" de la Ploiești și Cimpina (gara de sud, depoul de locomotive, fabrica de creuzot, un tren incărcat cu muniții, penitenciarul, 30 de case distruse de explozii, alte 20 arse de incendii și 150 grav avariate), raportul citat mai menționează incă 55 de „ținte" lovite pe parcursul raidului aerian, despre care, atit comentatorii occidentali, cit și darea de seamă intocmită la cererea Pentagonului asupra „Operațiunii Tidalwave" nu pomenesc nici un cuvint. Acestea nu erau nici măcar „obiective de oportunitate" așa că... „la război, ca la război" — vorbă verificată indeajuns in timpul celor 14 000 de războaie cite a suportat omenirea de-a lungul istoriei sale atestate documentar. Numai că, in aceste 55 de sate și comune atinse „intimplător" de „marcea razantă", au căzut nu mai puțin de 842 de bombe incendiare și 83 de bombe explozive, ucigind 15 oameni, rănind alți 12, distrugind case, școli, depozite de cereale, clăi de grîu, hambare de porumb etc.

Incă și mai minuțios, raportul prezentat de generalul Gerstenberg Berlinului este de o exactitate cu adevărat „nemțească". El inregistrează 520 de bombe explozive din care 58 n-au explodat, și 4 343 bombe incendiare din care 1 195 n-au făcut explozie. Totalul general al morților se ridică la 120 (din care doar 19 militari), și 335 răniți (din care 97 militari). Numărul oficial al femeilor ucise in incendiul penitenciarului de la Ploiești — 40. Cel real, după cum am văzut mai inainte, depășește cu mult dublul acestei cifre.

Și acum, concluzia: „Din capacitatea totală de distilare s-a pierdut 45 la sută. Cum nu se utiliza decit aproximativ 50 la sută din această capacitate, rezultă că se mai dispune incă de o rezervă de 5 la sută. Din capacitatea totală de cracare s-a pierdut 40 la sută. Deoarece nu se utiliza decit o parte din această capacitate — conchide raportul Subsecretarului de Stat al Aerului înaintat mareșalului Antonescu — rezultă că, față de capacitatea utilizată s-a pierdut numai 15 la sută".

Comparind toate aceste pierderi suferite in oameni și avioane ale „Operațiunii Tidalwave", intrebarea „merita?" devine și mai imperioasă.

La 15 zile după trecerea „mareii razante" peste Ploiești și Cimpina, președintele Roosevelt a comunicat Congresului american rezultatele „Operațiunii Tidalwave" pe baza raportului intocmit de Comandamentul celei de a 9-a Forțe Aeriene a Statelor Unite. Prezentind cu obiectivitate bilanțul care demonstra amploarea pierderilor suferite, Roosevelt a adăugat: „In ceea ce mă privește sint convins că, dacă le-ar fi stat in putință, Inaltele Comandamente german și japonez ar fi jertfit, fără să regrete citusi de puțin, zeci de mii de oameni ca să ne provoace nouă astfel de pagube!" Bilanțul oficial american prezenta, totuși, un pasiv tragic: 446 de aviatori uciși sau dați dispăruți, 79 de captivi in Turcia și 59 de răniți. Dugan și Stewart dau in cartea lor 310 americani morți pentru „Tidalwave" — aproape unul din cinci, raportind cifra aceasta la totalul de 1 620 de aviatori care au ajuns deasupa obiectivelor, inclusiv victimele capotării avionului pilotat de Nespor-Riley, la decolare, și echipajul lui Flavele, care s-a prăbușit in mare in apropiere de Corfu. Numărul răniților prevăzut de raportul oficial nu îi includea decit pe cei intorși la Benghazi. Aceiași autori citați mai sus au socotit 70 răniți internați in România, deci totalul răniților dat de ei se ridica la mai bine de 130. „Cu toate că pierderile au fost mult mai mici decit cele la care se astepta generalul Ent, acesta și-a văzut scoși din acțiune 579 de combatanți aflați in plină perioadă activă, și alți 300 de aviatori ce puteau fi considerați „retrași" din operațiunile active..." Pe total, generalului Brereton, nu îi mai rămăseseră decit jumătate din numărul oamenilor săi, iar din avioanele care plecaseră in zorii zilei de 1 august 1943 spre Ploiești, la intoarcere, numai unul din cinci mai era cit de cit in stare de zbor.

„Tidalwave" a bătut clopotul sfîrșitului celei de a 9-a Forțe Aeriene a Statelor Unite — afirmă comentatorii literari ai celei mai mari acțiuni americane de pină in toamna lui 1943. Supraviețuitorii „Circului ambulant", ai „Bilelor zburătoare" și ai „Scorpionilor cerului" s-au intors in „cuiburile" lor din Anglia, in timp ce „șobolanii deșertului" — aviatorii lui John Riley Kane — cu avioanele lor rele, au fost inglobați in cea de a 15-a Forță Aeriană a Statelor Unite cantonată in Italia, unde se afla in studiu o nouă serie de bombardamente asupra „fortăreței" lui Gerstenberg.

„Benghazi calling!... Benghazi calling!" s-a pierdut in eter. Cei ce nu s-au mai intors in acea zi la baza de pornire pină noaptea tirziu, au fost dați dispăruți. „In timpul acesta — scriu Dugan și Stewart — 108 oameni ai lui „Tidalwave" erau in viață, in România, unde aveau să participe la una dintre cele mai extraordinare aventuri trăite de ostașii căzuți prizonieri pe parcursul celui de-al doilea război mondial".

In realitate, atunci cind se stinseseră apelurile „Benghazi calling!", cei capturați in viață erau in număr de 110. Dintre ei 64 fuseseră prinși de români, și 46 de către germani. 41 erau valizi, iar 61 răniți. „Toți prizonierii prinși de germani — consemnează raportul către mareșal — au fost predați autorităților române. Unul singur dintre răniții cei mai grav, locotenentul William K. Little, din Memphis, statul Tennesee, in virstă de 27 de ani, a murit in spitalul Schuller din Ploiești, la o săptămină după bombardament. Ceilalți au fost salvați.

Din cei striviți sub propria lor „maree razantă", au fost ingropați in cimitirul eroilor din Ploiești 172 de oameni. Alți 17 aviatori americani morți au fost ingropați in cimitirul eroilor din Cimpina. 23 au fost inmormintați in alte cimitire, in Ogrezeni, in Butimanu, in Cocioc, in Brosteni, in Chitorani și Nedelea. In total 212 tineri zburători care in zori plecaseră increzători in viață, nutrind speranța că se vor intoarce teferi din „ceaunul morții", dar cărora aripile le-au fost smulse pentru totdeauna, arse, zdrobite in prăbușiri tragice. Numai numele a 22 dintre ei au putut fi cunoscute după plăcile de inmatriculare purtate la git. Celorlalți li s-a scris pe cruce: „Aviator american necunoscut. Mort la 1 august 1943". Atit.

REVISTA STRĂINĂ

● **CUNOSCUT GRAFICIAN SOVIETIC,** Dmitri Bisti s-a făcut remarcat pentru sugestivele sale ilustrații la volume pe a căror copertă e menționat numele unor autori ca Homer, Akutagawa Ryunoske, Denis Davidov, Maiakovski etc. Arta sa, inteleasă nu ca o simplă ilustrare a textului, ci ca un efort spre amplificare, spre potențare a ideilor scriitorului, adaugă noi valori graficii de carte din vremea noastră. Artist complex, el caută de fiecare dată să pătrundă spiritul epocii in care a fost scrisă opera, să cucerească astfel noi teritorii stilistice și de plasticitate a imaginii. Dmitri Bisti se prezintă cu fiecare nou volum pe care il ilustrează ca un coautor, ca un adevărat interpret al textului. Printre lucrările sale se numără seriile de xilogravuri inspirate de „Cintecul lui Roland", de „Iliada" și „Odiseea" de Homer, de o antologie de poezie spaniolă. Toate acestea i-au adus binemeritate elogii la expozițiile internaționale de la Ljubliana, Leipzig, Ranska-Bystrica, Moscova, al căror laureat a fost, precum și călduroase aprecieri din partea criticilor de artă și a iubitorilor de carte.

● **DISCURILE** cu firma casei sovietice „Melodia" sint audiate azi de melomani din peste 80 de țări. Ele se caracterizează printr-o riguroasă selectie a imprimărilor, prin valorificarea unor piese reprezentative pentru creația unor compozitori clasici și moderni și pentru arta interpretativă a unor remarcabili soliști. La acestea se adaugă, desigur, calitățile tehnice ale discurilor, acuratetea lor, fidelitatea. Dintre noutățile pe care „Melodia" le anunță amintim imprimările operelor „Ruslan și Ludmila" de Glinka, „Katerina Izmailova" de Șostakovici, a Concertului nr. 1 pentru pian de Ceaikovski, in interpretarea lui Sviatoslav Richter. Printre alte titluri vor figura pe discurile lansate de firma sovietică piese instrumentale semnate de George Enescu și Paul Constantinescu precum și de alți reprezentanți ai școlilor naționale din Europa.

● **DOCUMENTELE** Congresului al X-lea al P.S.U.G. au relevat intensa viață culturală din Republica Democrată Germană, după cel de-al IX-lea congres al partidului. Datele statistice care au punctat documentele au demonstrat efervescența creatoare din țara prietenă. Astfel, in acești ani au fost create mii de opere in toate domeniile artei și literaturii. Fiecare cetățean al R.D.G. cumpără in medie 8 cărți pe an. Tirajul total al tuturor titlurilor a fost in 1930 de 140 milioane de exemplare. Cele 641 de muzee și case memoriale au primit peste 32 milioane de vizitatori, aproape dublul populației acestei țări.

● **PENTRU PRIMA DATĂ,** cunoscutul pictor și sculptor american Larry Rivers a expus in Europa o selecție a lucrărilor sale. Este vorba de o retrospectivă, căci newyorkezul selectează 200 de opere realizate pe parcursul a 25 de ani, intre 1954 și 1979. Creația lui Rivers a fost primită cu viu interes de amatorii de artă din bătrinul continent, mai ales pentru lucrările inspirate din viața cotidiană.

● **UN FESTIVAL BARTOK** organizat in R.F.G., in landul Rhenania de nord-Westphalia este unul din evenimentele care marchează implinirea a 100 de ani de la nașterea compozitorului și muzicologului ungur. In program sint cuprinse concerte, seri de balet, expoziții, conferințe, un simpozion s.a. Manifestările se vor bucura de participarea unor valoroși artiști și a unor cunoscute ansambluri artistice. Printre invitați se numără formații muzicale din Ungaria, printre care Ansamblul de balet al Operei de stat din Budapesta.

SPORT

Sidefuri negre

Ni s-a spus că infringerea națională de fotbal la Tel-Aviv a fost un accident. Mulți au știut că ni se servesc brașoave, dar am tăcut și-am asteptat. Miercuri seara, la Copenhaga, accidentul s-a repetat. Concluzia firească : națională si-a făcut o profesie din a fi infrintă. Și trebuie s-o spunem cu toții, răspicat, fiindcă englezii, gentlemanii pe care vrem noi să-i punem cu ochii pe jar, la sfîrșitul lui aprilie, pe Wembley, au un proverb frumos, care sună cam așa : dacă mă păcălește o dată să-i fie rușine, dacă mă păcălește și a doua oară să-mi fie mie rușine. Echipa lui Stefan Covaci (căci el trage toate sforile) și a lui Valentin Stănescu (rob al superstiției că o formație cu care ai cîștigat cindva un meci greu nu trebuie schimbată in vecii vecilor) este la ora actuală o biată rișniță, capabilă să producă numai intimplări nereușite. Deci, jos jaluzelele de lemn și să aruncăm o privire in camera de sidefuri negre unde se dau la tocilă foarfecele cu care vrem să ne tăiem calea pe sub cerul Spaniei. Acolo funcționează perfect o mică fintină arteziană care produce necontenit declarații voioase și cristaline, iar din timp in timp și niste mustrări aiurea adresate antrenorilor de club. Cea mai hazlie a fost aceea lansată in urma meciului de la Tel-Aviv, că antrenorii de club sint preocupați in permanență de cucerirea punctelor puse in joc. Păi de-aia sint plătiți. In toate colțurile lumii. Iar cind nu izbutesc să adune destule puncte sint dați afară pe ușă, fără pic de milă. In camera de sidefuri negre se ticluiesc și cele mai incărcate reclamații impotriva ziaristilor sportivi : că sint porniți, că nu apreciază just eforturile specialistilor, că denigrează, că intăriță, că seamănă piper in zahăr, că ard sare pe plită — și incă o mie două sute de alte picături aranjate cu bob de venin. Spui, de exemplu, că, cu Marcel Răducanu și Iordănescu in formație, echipa noastră a fost tabachera cu tutun aromat după care de multă vreme alergau danezii și camera de sidefuri negre incepe să producă otravă, fiindcă cei doi sint iconitele cu care deschide Ștefan Covaci saloanele de receptie din clădirea unde locuiește. Țălnar și Cimpeanu II, chiar legați de picioare, ar fi fost oricum mai in inima fulgerului. Dar numele lor nu sint scrise cu aur pe peretii camerei de sidefuri negre. Acolo stă scris numele lui Beldeanu, și-ar trebui șters cu buretele sau spart cu dalta, pentru că de multă vreme mijlocașul cu pricina nu mai poate să dirijeze jocul, nici la el la club, nici la națională, dar Valentin Stănescu a declarat că lui Beldeanu i se va ridica un monument și nu mai dă inapoi. Dac-o fi arvunit cărămida, zidarii și marmura, aleluia, nu i-l mai scoate nimeni din cap pe eminentul student oltean.

Singura linie din echipă care știe să se bată a fost apărarea, in frunte cu portarul Cristian. Dar furtuna din camera de sidefuri negre spre această linie se va năpusti și o va sparge. Pentru că o minune trebuie să aibă loc. Și nici dracul nu ne-ntrece pe noi cind e vorba să facem o minune gogonată.

Fănuș Neagu

P.S. Niște băieți asteptind in cird, la stop, să treacă strada sau naționala B jucind la Ploiești cu echipa similară a Uniunii Sovietice. Sau aroganța celor mici de-a egala prostia și suferința ingustă a celor mari.

F.N.

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef :
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scinteii Nr. 1 tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115 tel. 50 71 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCINTEII"